

ТОП-ТЕМА
стор. 6

Відомчій освіті – бути!
Чи може цивільний вуз підготувати професійних поліцейських?

адвокатське бюро
Василика В.В.

ВСЕ ПРО ЗАКОНИ – В ОДНІЙ ГАЗЕТІ!

Юридичний Вісник України

Загальнонаціональна правова газета

№ 41 (1318)

www.yvu.com.ua

16 – 22 жовтня 2020 року

ЧИТАЙТЕ У НОМЕРІ

Реформи і регіони
Що пропонує регіонам нова Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки?

стор. 2-3

Демократія чи технологія, або Що заховав у своїх питаннях Президент?

стор. 3

Повітряні кулі та «гречка» на місцевих виборах
Як НАЗК моніторить витрати партій

стор. 5

Чи порушує Україна міжнародне право, відмовляючись постачати воду в Крим?

стор. 7

Андрій Загороднюк:
«Будь-яке цивілізоване суспільство лише тоді чогось варте, коли воно вміє себе захистити...»

стор. 10

«Перлина Троещини» виявилася фальшивою

стор. 13

Шановні читачі!

У зв'язку з виробничою необхідністю наступний (спарений 42-й і 43-й) номер газети «Юридичний вісник України» вийде друком 30 жовтня.

Золтан РУСАНЮК:

стор. 4–5

«Щоб не прийшла у гості податкова...»

Про податки на нерухоме майно в Україні

БОГАТИР ТА ПАРТНЕРИ

www.bogatyr.com

У "ЮВУ" важлива справа – захищати канони права!

◆◆◆ ВІТАННЯ

Цими днями святкують День народження

15 жовтня –
Ганна БУЯДЖИ,
екс-державний секретар
Міністерства юстиції України,
кандидат юридичних наук

8 жовтня –
Василь МАЛЯРЕНКО,
голова ВСУ у відставці,
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрНУ,
заслужений юрист України

20 жовтня –
Валентин ВЕНЕДІКТОВ,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

21 жовтня –
Володимир ЛАГОВСЬКИЙ,
начальник Територіального управління
Державної судової адміністрації
України у Херсонській області

24 жовтня –
Михайло ЦЕЛУЙКО,
начальник Територіального управління
Державної судової адміністрації
України у Чернігівській області,
кандидат юридичних наук

26 жовтня –
Микола ОНИЦУК,
ректор Національної школи суддів
України, доктор юридичних наук,
заслужений юрист України

26 жовтня –
Петро РАБІНОВИЧ,
доктор юридичних наук,
професор кафедри теорії та філософії
права юридичного факультету ЛНУ
імені І. Франка, академік НАПрНУ

Колектив видавництва «Юрінком Інтер» і редакція газети «Юридичний вісник України» вітають іменинників. Нехай вас завжди супроводжує успіх, здійснюються плани та сподівання, постійно зігриває тепло людської вдячності, а будні і свята наповнюються радістю, світлом і любов'ю рідних та близьких.

◆◆◆ ЗАКОНОПРОЕКТ

Мінсоцполітики підтримав законопроект про накопичувальні пенсії

Мінсоцполітики підтримує законопроект «про накопичувальне пенсійне забезпечення», що знаходиться на розгляді в парламенті, і вважає за необхідне прийняти його до кінця року.

Про це повідомляє прес-служба відомства з посиланням на міністра Марину Лазебну, яка взяла участь у засіданні робочої групи з розвитку пенсійної системи. «Мінсоцполітики повністю підтримує ідею законопроекту як основу для впровадження другого рівня й необхідність його прийняття до кінця року з урахуванням наданих пропозицій, які знизять корупційні ризики, ризики монополізації, підвищать захист пенсійних накопичень людей та забезпечать комплексний розвиток усіх трьох рівнів пенсійної системи України», – сказано в повідомленні. Марина Лазебна також підкреслила провідну роль у формуванні надійності пенсійного накопичення Нацкомісії з цінних паперів та фондового ринку і Національного банку України, запропонувавши передбачити в Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року конкретні заходи щодо створення дієвої системи захисту та забезпечення пенсійних накопичень громадян у другому та третьому рівнях накопичувальної системи.

◆◆◆ УКАЗ

Земля – громадам

Президент Володимир Зеленський у четвер підписав указ про передачу земель сільгосппризначення з державної у комунальну власність.

Про це він повідомив, виступаючи на форумі «Земля – народу» передає Інтерфакс-Україна. «Сьогодні я підписую указ про заходи щодо передачі земель сільськогосподарського призначення з державної до комунальної власності», – сказав Володимир Зеленський, зазначивши, що 26 жовтня всі новостворені громади мають отримати землю в комунальну власність і зможуть використовувати кошти від землекористування для розвитку та благополуччя своїх громад. «Ми повертаємо землі людям. З центру – на місця. Це – логічно, і головне – справедливо», – додав глава держави.

Президент наголосив, що законодавство України забороняє продаж земель комунальної власності, а це є гарантією того, що наступні покоління українців залишатимуться господарями своєї землі. Загалом, за його словами, місцеве самоврядування отримає у власність понад 2 млн гектарів землі. «Це справді історичний день, красномовна, переконлива і найкраща відповідь усім тим, хто заробляв політичні дивіденди на цій темі», – сказав В. Зеленський.

◆◆◆ ПОЗИЦІЯ ЕКСПЕРТА

Стратегія регіонального розвитку (далі – Стратегія) – ключовий документ, що містить конкретні дії та покрокові інструкції щодо розвитку територій, розкриває перспективи розвитку регіонів. До цього в Україні діяла Стратегія, яку було прийнято ще в 2015 році. А нещодавно розпочала діяти нова Стратегія, сформована до 2027 року. Як ж зміни в регіональному розвитку вона передбачає?

◆◆◆ УХВАЛА

Суддя Вовк наказав зняти підозру із судді Вовка

Печерський райсуд Києва днями зобов'язав Офіс Генерального прокурора вилучити з Єдиного реєстру досудових розслідувань інформацію про повідомлення про підозру голові Окружного адмінсуду Павлу Вовку через «неналежне її вручення».

Про це повідомляють джерела в правоохоронних органах. Як зазначається, адвокат Павла Вовка Андрій Заєць подав до Печерського райсуду скаргу на бездіяльність заступника Генерального прокурора Андрія Любимовича щодо неналежного вручення підозри голові Окружного адмінсуду Києва, в якій просив зобов'язати його вилучити з ЄРДР повідомлення про вручення підозри П. Вовку. Вивчивши скаргу, слідчий суддя Печерського суду Сергій Вовк її задовольнив і зобов'язав ОГП виключити інформацію про вручення підозри голові ОАСК. Він встановив, що керівнику суду неналежно вручили підозру, коли той перебував у відпустці. Також детективи, нібито, не за тою адресою направили підозру Вовку.

Таким чином, як вважає суддя С. Вовк, НАБУ не вжило всіх заходів для вручення підозри керівнику ОАСК, передбачених КПК.

◆◆◆ МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

ЄСПЛ розглядає п'ять справ «Україна vs Росія»

На розгляді Європейського суду з прав людини наразі перебувають п'ять міждержавних справ, поданих державою Україна проти Росії.

Про це повідомляється в оприлюдненій у вересні статистиці суду. Як вказується, одна справа від 2015 року була скасована ЄСПЛ на запит самої України. Вона стосувалася репресій російської окупаційної адміністрації проти кримських татар. Це було пов'язано з тим, що представники кримсько-татарського народу звернулися до суду проти РФ з індивідуальним позовом. Наступні міждержавні справи від 2014 і 2016 років пов'язані з окупацією Росією Криму та військовою агресією на Донбасі. За цими позовами рішення ще не ухвалені. Ще одна справа від 2014 року пов'язана з протиправним вивезенням представниками російської окупаційної адміністрації в ОРДЛО на територію РФ українських дітей. По цій справі рішення також не прийнято.

А в 2018 році Україна подала два позови проти Росії у зв'язку з протиправним захопленням у Керченській протоці й утриманням на російській території українських військових моряків, катерів та буксира.

Реформи Що пропонує регіонам регіонального розвитку

Антон ЧИРКІН,

аналітик ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення»

Децентралізація та місцеве самоврядування. Попередня Стратегія окремими завданнями визначала реформу децентралізації і місцевого самоврядування, побудову триланкової системи адміністративно-територіального устрою. Зокрема, були визначені завдання щодо здійснення бюджетної децентралізації, укріплення фінансової основи місцевого самоврядування. Особливо приділялася увага стимулюванню об'єднання територіальних громад і розвитку державно-приватного партнерства завдяки посиленню співпраці «органи місцевого самоврядування – бізнес – територіальна громада».

Безперечно, що за останні 6 років зміни в цій царині відбулися помітні. Тож нова Стратегія таких завдань вже не окреслює. Представлено лише поверхові тези стосовно утворення спрощених територіальних громад і побудови субрегіонального рівня. В документі також зазначається, що незважаючи на певні успіхи бюджетної децентралізації, «ще не відбулося

реальної конвертації нових можливостей для розвитку територіальних громад та регіонів у кращу якість життя людини незалежно від місця її проживання». А це – головне.

Такі висновки підтверджує й останнє опитування Фонду «Демократичні ініціативи», яке засвідчило, що 47% населення не відчувають жодних змін унаслідок впровадження реформи місцевого самоврядування.

Нова стратегія пропонує принципово нові підходи до реалізації державної регіональної політики. Передбачається, зокрема, відмова від підходу стимулювання розвитку окремих галузей та підтримки депресивних територій і перехід до галузево-територіального підходу. Що це означає? Стратегією виділені певні типи територій, до яких будуть застосовуватися особливі механізми та інструменти державної підтримки.

Якщо в попередній стратегії певні терміни стосовно класифікації територій потребували тлумачення, то в новій її редакції вперше чітко зазна-

чені типи територій, яким надано визначення і які держава має намір стимулювати особливим чином.

Ідеться про агломерації, великі, середні, малі, монофункціональні міста, сільські території у несприятливих умовах, гірські території українських Карпат, макрорегіон «Азов–Чорне море», зони впливу міжнародних транспортних коридорів, прикордонні регіони, прикордонні території у несприятливих умовах, тимчасово окуповані території України, природоохоронні території та об'єкти.

Безумовно, конкретизація зазначених понять має позитивне формально-юридичне значення, однак найголовніше, щоб на цих територіях, як зазначено в Стратегії, відбувався соціально-економічний розвиток. У новій Стратегії, зокрема, конкретизується, які завдання виконуватимуться в агломераціях, великих, середніх і малих містах тощо. Особливо визначається розвиток сільських територій. Крім того, на відміну від попередньої Стратегії, нова значну увагу приділяє підвищенню статусу агенцій регіонального розвитку, зокрема, щодо їх створення, функціонування і фінансування. На сьогодні в Україні функціонує 20 таких агенцій, а ефективність і результативність їхньої діяльності різняться в залежності від регіону.

Основними фінансовими інструментами реалізації Стратегії є. Ка-

◆◆◆ ПОДАННЯ

Депутатський та судовий наступ на антикорупційні органи триває

Велика палата КСУ 8 жовтня на відкритій частині пленарного засідання у формі усного провадження розглядала справу за конституційним поданням 47 народних депутатів щодо відповідності Конституції (конституційності) окремих положень законів «Про запобігання корупції», «Про прокуратуру», «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про Державне бюро розслідувань», «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів», КК України та ЦПК.

На судовому засіданні були присутні учасники конституційного провадження, а саме представник суб'єкта права на конституційне подання, народний депутат Григорій Мамка, постійний представник Верховної Ради України в Конституційному Суді України Ольга Совгіря та представник Президента в КСУ Федір Веніславський, а також залучені учасники конституційного провадження — керівник департаменту аналітичної та правової роботи Верховного Суду Рясим Бабанли, перший заступник Генерального прокурора Роман Говда, а також представники низки інших правоохоронних і антикорупційних органів.

Під час пленарного засідання було розглянуто клопотання постійного представника Верховної Ради України в КСУ Ольги Совгіри щодо залучення учасника конституційного провадження народного депутата України Анастасії Радіної, яке Судом задоволене. А представник Президента України у Конституційному Суді Федір Веніславський зробив заяви про відвід суддів Конституційного Суду Ірини Завгородньої, Володимира Мойсика, Ігоря Сліденка та Олександра Тупицького від розгляду цієї справи. За результатами їх розгляду суд відмовив у задоволенні відводу суддів Ірини Завгородньої, Володимира Мойсика та Ігоря Сліденка. Заява про відвід судді Олександра Тупицького не розглядалася у зв'язку з його відсутністю. Відтак Суд оголосив перерву у пленарному засіданні для вирішення зазначеного питання.

◆◆◆ ПРОКУРАТУРА

Венедіктова відмовила НАБУ у відновленні справи «Роттердам+»

Як було пояснено, підставою для відмови стала відсутність матеріалів кримінального провадження.

«У Вищому антикорупційному суді відбулося чергове засідання щодо відновлення справи «Роттердам+» за скаргою Центру протидії корупції. Зокрема з'ясувалося, чому Генпрокурор Венедіктова відмовила детективам НАБУ в задоволенні скарги на постанову про закриття справи. Підставою для цього стала відсутність матеріалів кримінального провадження», — йдеться в повідомленні.

Наразі судді дослідили томи № 6—8 (всього їх 17) і долучили додаткові документи. Окрім того, суддя Олійник перейшла до дослідження 9-го тому справи, зокрема першої експертизи, яка проводилася СБУ і встановила збитки майже на 19 млрд грн. Саме після цієї експертизи були пред'явлені підозри у справі. «Прокурор САП Віталій Пономаренко підтвердив, що згадана експертиза є належним і допустимим доказом, і вона дійсно встановила наявність потенційних збитків. Цікаво, чому ж тоді прокурор проігнорував її, коли ухвалював постанову про закриття справи?», — зазначили в ЦПК.

Наступне засідання відбудеться 27 жовтня.

◆◆◆ КОЛОНКА РЕДАКТОРА

Демократія чи технологія, або Що заховав у своїх питаннях Президент?

Ідея проводити опитування громадської думки у день місцевих виборів 25 жовтня з'явилася не сьогодні, а обговорюється вже давно, понад місяць.

Як відомо, ще 4 вересня депутати від «Слуги народу» зуміли домогтися схвалення проекту такого закону профільним комітетом і направити його на розгляд у сесійну залу. Але Рада цей проект так і не розглянула. Хоча за задумом ініціаторів опитування, ЦВК мала його проводити за дорученням уряду. Відомо, що подібна практика існує у багатьох країнах. У нас же не лише опозиція дану ініціативу сприйняла в штики, а й деякі «слуги» були проти. Опоненти президентської ініціативи вважають, що для Банкової це може стати інструментом легалізації ініціатив Зеленського. Хоча у поясненні до законопроекту йшлося, що такі опитування допоможуть краще налагодити діалог влади й суспільства.

Водночас експертні кола голови ЦВК Андрій Магера у вважає, що «організувати таке опитування не можливо навіть за президентським указом, оскільки він, указ, нічого спільного не матиме із конституційними повноваженнями глави держави. Але все одно без документа нічого не вийде». Хоча й без цього зрозуміло, що насправді опитування, про яке йде мова, не матиме жодного офіційного статусу, про що говорили й самі представники ОПУ, та проводитиметься вона не на виборчих дільницях, а коло них.

Як запевняється, біля виборчих дільниць стоятимуть волонтери з урнами й усі охочі зможуть взяти участь в анонсованому Президентом опитуванні. При цьому голосування має бути суто добровільним і неофіційним.

В експертних колах також заявляють, що таке опитування сумнівне з точки зору законодавства, адже цього не передбачають ні українські закони, ні Конституція. А в Комітеті виборців додають, що проведення опитування у день голосування суперечить ще й Виборчому кодексу. Про те головними у цьому всьому, звісно, є запитання, в яких Президент вбачає суспільний резонанс і невідкладність. На погляд досвідченого і свідомого громадянина два перших питання, що вже озвучені главою держави, під час проведення місцевих виборів є як з юридичної точки зору, так і з точки зору здорового глузду не зовсім, м'яко кажучи, доречними. Щодо першого — то студентська правнича молодь точно знає, що не жорсткість покарання, а його невідворотність вирішує суть справи з корупцією. А от з невідворотністю у нас не складається. Надто багато є прибічників того, щоб залишити корупціонерів у спокої, зокрема й серед деяких суддів КСУ та політиків.

Щодо другого запитання, то треба звернутися до історії українського урядування. Кабмін Ю. Тимошенко свого часу вже вирішував долю «вільної економічної зони для Донбасу». Тоді, як і зараз, йшлося і йдеться про величезні кошти, які точно не дійдуть до бюджету, а значить — до пенсіонера, вчителя, лікаря, службовця, до солдата ... оскільки ми вже переживали історію з клондайками щодо «вільних економічних зон». Треба спитати в урядовців, які в 2005-му році приймали рішення про скасування таких «зон», якими збитками для країни і для регіону завершилася та «зона на Донбасі»? Далі Президент питатиме про легалізацію наркотиків, про скорочення кількості депутатів, про роль Будапештського меморандуму в забезпеченні державного суверенітету України. І якщо чесно, то це — наївні речі.

Можливо для нинішньої влади ці питання й несут певний сенс, а для всіх інших вони є зрозумілими. Хоча наразі Верховна Рада й готує закріпити такий «важливий механізм» як народовладдя на законодавчому рівні, та нинішня ініціатива Президента й не потребує законодавчого визначення. Таку думку висловив, зокрема, голова Комітету Верховної Ради з питань правової політики Андрій Костін. Натомість він вважає, що опитування є елементом політики відкритості Президента, готовності його почути людей з питання, які дійсно турбують суспільство. Отже, почуємо і побачимо, «які цифри будуть на табло», як казав колись класик українського футболу Валерій Лобановський.

Віктор КОВАЛЬСЬКИЙ

і регіони нова Державна стратегія на 2021—2027 роки?

бмін відзначив: Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР), який наразі реформується в напрямку підвищення прозорості та ефективності використання його коштів; кошти державного бюджету в межах бюджетних програм, що спрямовуються на розвиток відповідної сфери в регіонах; субвенцій, інших трансфертів із державного бюджету місцевим бюджетам; кошти місцевих бюджетів; кошти технічної допомоги та секторальної підтримки ЄС, інших міжнародних донорів, міжнародних фінансових організацій; кошти інвесторів, власних коштів підприємств.

У тексті стратегії не згадується ще один інструмент — соціально-економічна субвенція, розподіл якої вкрай заполітизований. Комісія, котра розподіляє кошти субвенції, на 80% складається із народних депутатів України.

Щодо тимчасово окупованих територій. Питання реінтеграції й відновлення тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях визначаються обома Стратегіями, і в цьому контексті обидва документи належним чином реагують на сучасні виклики в цих питаннях. Окремим позитивним положенням нової Стратегії є завдання щодо забезпечення й спрощення доступу до публічних послуг громадян, які проживають на тимчасово окупованих, а також прилеглих до них, територіях України.

Зміни в сфері освіти. На відміну від попередньої, яка містила чимало загальних завдань, нова Стратегія значну роль приділяє конкретним освітянським цілям:

— запровадження механізму стимулювання зв'язків закладів освіти з промисловістю та бізнесом;

— формування в агломераціях та великих містах потужних науково-технологічних, медичних центрів із використанням потенціалу закладів вищої освіти;

— створення в кожному регіоні перспективної карти закладів загальної середньої освіти;

— модернізація сфери вищої освіти шляхом застосування новітніх технологій та інновацій тощо.

Однією з відмінних рис нової Стратегії є наявність чималої кількості завдань стосовно підвищення цифрової грамотності населення, цифровізації послуг, цифрової трансформації регіонів. Передбачається запровадження отримання послуг через смартфон і мобільні додатки, введення нових цифрових професій, впровадження електронних освітніх систем тощо. В попередній Стратегії цифровізації регіонів було присвячено менше уваги.

Таким чином можна сказати, що зміна підходів до державного регіонального розвитку в цілому відповідає європейській практиці й заслуговує на позитивну оцінку. Проте надважливим є питання деполітизації основних державних інструментів регіонального розвитку — ДФРР та соціально-економічної субвенції. Дуже важливим при формуванні бюджету на 2021 рік є спрямування державних коштів на розвиток регіонів виключно через ДФРР, який передбачає більш прозору процедуру відбору проектів.

Золтан РУСАНЮК: «Щоб не прийшла у гості податкова...»

Про податки на нерухоме майно в Україні

Як відомо, незнання законодавства не знімає відповідальності за його недотримання. Тому часто відбувається так, що законослухняний громадянин не сплачує необхідних податків (або сплачує забагато) просто тому, що не орієнтується в законодавстві та не знає всіх його нюансів, що й не дивно, бо то справжня наука. Про це і не тільки наша розмова з відомим нотаріусом, фахівцем у сфері оподаткування нерухомості Золтаном РУСАНЮКОМ, який, до всього, займається ще й активною громадською діяльністю в рамках самоврядної організації нотаріусів – Нотаріальної палати України, залучається як експерт у розробці нормативно-правових актів, що стосуються нотаріату та реєстрації нерухомості, неодноразово надавав безкоштовні юридичні консультації в засобах масової інформації, зокрема на телеканалі «Київ», автор низки статей у профільних юридичних виданнях.

За свою роботу й активну життєву позицію має особисту подяку Прем'єр-міністра України «За значний особистий внесок у забезпечення, зміцнення законності, сумлінну працю та високий професіоналізм». Додамо, що ця наша розмова, торкалася, таких питань, як податок на майно, на розкіш та на нерухомість, а також усіх тонкощів цієї сфери.

— Пане Золтане, давайте з початку. Податок на майно, що це за податок та що про нього потрібно знати?

— Податок на майно – традиційний податок для багатьох країн світу. В Україні його було запроваджено в 2015 році у зв'язку зі змінами, внесеними Законом № 71-VIII від 28.12.2014 року до Податкового кодексу та деяких законів України (щодо податкової реформи 01 січня 2015 року). Цей податок належить до місцевих податків і складається з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортного податку та плати за землю.

— Хто є платниками податку на нерухоме майно?

— Такими платниками є фізичні та юридичні особи, які мають нерухомість. Податок на нерухомість платять лише власники нерухомості. Якщо ви орендуєте квартиру, або проживаєте в ній за іншими підставами, податок на нерухомість вас не стосується. Це податок винятково власника – юридичної або фізичної особи, на яку оформлений правовстановлюючий документ на об'єкт нерухомості.

Якщо об'єкт житлової та/або нежитлової нерухомості перебуває у спільній частковій власності кількох осіб, платником податку є кожна з цих осіб

за належну їй частку. Якщо ж об'єкт житлової та/або нежитлової нерухомості перебуває в спільній сумісній власності кількох осіб, але не поділений в натурі, платником податку є один із таких власників, визначений за їх згодою, якщо інше не встановлено судом. Якщо об'єкт житлової та/або нежитлової нерухомості перебуває в спільній сумісній власності кількох осіб і поділений між ними в натурі, платником податку є кожна з цих осіб за належну їй частку.

— І яке майно оподатковується?

— У Податковому кодексі зазначено, що базою оподаткування є загальна площа об'єкта нерухомості, але площа земельної ділянки в даному випадку не рахується при визначенні бази оподаткування. База оподаткування об'єктів житлової та нежитлової нерухомості, в тому числі їх часток, які перебувають у власності фізичних осіб, обчислюється контролюючим органом на підставі даних Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, що безоплатно надаються органами державної реєстрації прав на нерухоме майно та/або на підставі оригіналів відповідних документів платника податків, зокрема документів на право власності (пп. 266.3.2 п. 266.3 ст. 266 Податкового кодексу). Підпунк-

том 266.4.2 п. 266.4 цієї статті (в редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) визначено, що сільські, селищні, міські ради встановлюють пільги з податку, що сплачується на відповідній території з об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб, громадських об'єднань, благодійних організацій, релігійних організацій України, статуту (положення) яких зареєстровані у встановленому законом порядку та використовуються для забезпечення діяльності, передбаченої такими статутами (положеннями).

Пільги з податку, що сплачується на відповідній території з об'єктів житлової нерухомості, для фізичних осіб визначаються виходячи з їх майнового стану та рівня доходів. Водночас розмір податку встановлюють своїм рішенням сільські, селищні, міські ради або ради об'єднаних територіальних громад, залежно від місця розташування (зональності) та типів таких об'єктів нерухомості. Податок на нерухомість потрібно сплачувати щорічно за минулий рік – з 1 січня по 31 грудня. Тобто в цьому році платники податку повинні сплатити такий податок за 2019 рік. Сплачувати його потрібно за місцем розташування об'єкта оподаткування.

Уточнимо, що на початку кожного року суб'єкти господарювання не лише звітують за результатами роботи в минулому році, а й подають річні декларації з різних видів майнового податку на поточний рік. Одним із таких видів майнових податків є податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, це і є, як я вже зазначав, податок на нерухомість.

— Тепер давайте поговоримо про ставки податку на нерухомість. Тут є якісь особливості?

— Для фізичних осіб суму сплати такого податку зобов'язані визначати податкові органи за місцем реєстрації власника майна на підставі даних Державного реєстру на нерухомість. Щодо юридичних осіб, то вони повинні самостійно обчислити суму податку та відобразити її в річній податковій декларації. Водночас для кожного окремого регіону України існують різні ставки щодо сплати податку. Ставка податку на загальнодержавному рівні обмежена, – не більше 1,5 % від мінімальної зарплати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року за 1 квадратний метр. Так, у 2020 році податок сплачувався за 2019 рік і максимальна його ставка становила 62,59 грн за м².

Так, власники житла, що перевищує певний ліміт, повинні заплатити податок за «перевищення» того самого ліміту. При цьому платити такий податок за квартиру до 60 квадратів і за будинок до 120 м² не потрібно, а ось за кожний наступний метр держава стягує податок. Наприклад, якщо площа квартири 80 кв. м, то податок буде нарахований за 20 м². Розмір податку встановлюють своїм рішенням сільські, селищні, міські ради або ради об'єднаних територіальних громад. У 2020 році максимальна ставка – 70,84 грн за квадратний метр.

Податкові повідомлення-рішення, в яких зазначена сума нарахованого податку та відповідні платіжні реквізити, на які слід сплатити податок, надсилаються платнику податку податковим органом у порядку, визначеному ст. 42 ПКУ, щоразу до 1 липня, а сплатити суму зазначеного в них податку потрібно протягом 60 днів після

отримання такого повідомлення, а отже, до 1 вересня.

На сьогодні вказаний термін уже пройшов. Але на наступний рік це треба буде обов'язково врахувати, що якщо запізнишся, то доведеться платити штраф. Згідно ст. 266 Податкового кодексу податкове зобов'язання може бути нараховане за звітні роки в межах 1 095 днів, тобто трьох років. Якщо ж хтось ігнорує такі повідомлення й відмовляється платити, то майно, на яке нараховують податок, можуть заарештувати.

— Що робити, якщо повідомлення-рішення не надійшло, – платити штраф?

— Ні, поспішати тут не треба. В разі, якщо контролюючий орган не надіслав відповідне повідомлення в зазначений термін, платники податку автоматично звільняються від відповідальності за його несвоєчасну сплату. А от у випадку отримання повідомлення-рішення й несплати податку, сума штрафів сягає до 10 відсотків – за затримку сплати податку до 30 календарних днів, і до 20 відсотків – більше ніж 30 календарних днів. Проте варто розуміти, що податкові органи надсилають податкові повідомлення-рішення в тому випадку, якщо об'єкт нерухомості зареєстровано в Реєстрі об'єктів нерухомого майна, на підставі якого й нараховується податок.

Водночас власники нерухомості, які мають платити такий податок, але не отримали податкового повідомлення-рішення, можуть звернутися до податкового органу за місцем проживання для проведення звірки даних.

— Тепер, якщо можна, більш детально про податок на розкіш. Що він включає і як обчислюється?

— Для початку можу сказати, що податку саме з такою назвою – податок на розкіш – в Україні не існує. Переконайтеся в цьому ви може самостійно, зазирнувши до переліку податків і зборів, які сплачуються в Україні в Податковому кодексі. У ньому це стаття 9. Податок на розкіш – це неофіційна назва деяких видів податку на майно. За наявності у власності платника податку об'єкта (об'єктів) житлової нерухомості, в тому числі його частки, що перебуває у власності фізичної особи – платника податку, загальна площа якого перевищує 300 квадратних метрів (для квартири) та/або 500 квадратних метрів (для будинку), сума податку збільшується на 25 000 гривень на рік за кожен такий об'єкт житлової нерухомості (його частку) п. 266.7.11 ПК України.

Повітряні кулі та «гречка» на місцевих виборах Як НАЗК моніторить витрати партій

Серед повноважень Національного агентства з питань запобігання корупції — контроль за фінансуванням політичних партій. Наш департамент запобігання політичній корупції постійно збирає цілу низку даних про кошти партій «невідомого походження». Звісно, під час місцевих виборів особливо цікаві випадки ми знаходимо, стежачи за витратами на агітацію.

Ганна ЧОРНУЦЬКА,
керівниця департаменту запобігання
політичній корупції НАЗК

Осередок іншої партії на своїй сторінці у Facebook оголосив про те, що громадяни перерахували на його рахунок понад 545 тисяч гривень. Звісно ж, ці кошти також мають бути відображені у звіті.

5. Друкована продукція. Під час виборів майже неможливо пройти біля метро, не отримавши яскравої роздруковки. Якщо для багатьох такий спосіб агітації може здатися надокучливим, для нас це лише ще один привід отримати інформацію для перевірки. Однак у цьому

ти, що і якість цих повідомлень постійно підвищується, ми отримуємо фактичні дані, які з мінімальною обробкою можемо взяти в роботу.

Чому це все важливо?

Ми розуміємо, що деяким людям може здатися, що ми просто витрачаємо час, шукаючи партії в соціальних мережах та моніторячи ЗМІ. Але правильність таких дій підтверджується двома простими аргументами. По-перше, дієвість такого підходу ми вже довели результатами своєї роботи. З початку року складено 223 протоколи стосовно керівників партій. Із них 111 вже розглянуті судами, у 80 справах за рішенням суду керівників партій визнано винними. Також до Національної поліції України направлено 17 матеріалів про дії партій, що містять ознаки кримінальних правопорушень. По 8-ми матеріалам тривають 4-х кримінальних проваджень.

У наступному році наша робота в цьому напрямку зможе стати ще ефективнішою завдяки запуску електронного Реєстру звітності політичних партій у промислову експлуатацію. Ми передбачили окремі модулі аналізу даних, які допоможуть нам бачити інформацію про можливі порушення ледь не одразу після подання партією звіту. По-друге, такі підходи до пошуку інформації відповідають найкращим міжнародним практикам, які радить застосовувати Міжнародний інститут демократії та підтримки виборчих процесів (International IDEA — МІДПВП). Загалом прозорість фінансування партій — це одна з головних практик запобігання корупції, якій слідують усі розвинуті країни. Адже це один з головних запобіжників потрапляння недобросовісних людей у владу. Саме члени партій стають депутатами Верховної Ради, міських, місцевих та сільських рад, саме вони формують державну політику та вирішують, чи буде побудовано зручну дорогу біля нашого будинку. Та коли ці члени партій приховують кошти вже під час агітації, чи можна бути певними, що вони працюватимуть чесно на державу?

— У ЗМІ було багато інформації, що держава підтримує українців під час карантину, звільнивши їх від сплати деяких податків. Чи торкнулося це податку на нерухоме майно?

— Так, дійсно, з початку введення жорсткого карантину були спроби полегшити життя українцям. Так, 18 березня 2020 року набрав чинності Закон № 533. Ним, зокрема, передбачалося звільнення платників податку на час карантину від плати за землю та податку на нерухомість на період із 1 березня по 30 квітня (тобто на два місяці). Але 2 квітня 2020 року набрав чинності вже інший закон — № 540, яким звільнення від плати за землю чи нерухомість передбачалося лише за березень.

Отже, змінився період, за який платники звільнялися від сплати за землю та податку на нерухомість. Якщо детальніше, то не нараховується та не сплачується за період з 1 по 31 березня 2020 року:

— плата за землю (земельний податок та орендна плата за земельні ділянки державної і комунальної власності) за земельні ділянки, що перебувають у власності або користуванні, в тому числі на умовах оренди, фізичних або юридичних осіб, та використовуються ними в господарській діяльності;

— податок на нерухомість — за об'єкти нежитлової нерухомості, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб.

Умови звільнення від сплати цих податків залишилися такими самими: для земельної ділянки — її використання в господарській діяльності; для нерухомості — класифікації її як нежитлової.

— **І наостанок, яким чином оподатковуються об'єкти на тимчасово окупованих територіях? Можете роз'яснити це питання детальніше...**

— Підпунктом 38.6 пункту XX «Перехідні положення» ПКУ визначено, що об'єкти житлової та нежитлової нерухомості, що розташовані на тимчасово окупованій території та/або території населених пунктів на лінії зіткнення, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб, не є об'єктом оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, відповідно до статті 266 цього кодексу у період з 14 квітня 2014 року по 31 грудня року, в якому завершено проведення антитерористичної операції та/або операції Об'єднаних сил (ООС). Нараховані й сплачені за період проведення антитерористичної операції суми податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, згідно зі статтею 266 ПКУ вважаються надміру сплаченими грошовими зобов'язаннями й підлягають поверненню.

— **Дякуємо за цю оптимістичну ноту та цікаві й змістовні відповіді.**

Спілкувалася
Галина ОЛІЙНИК,
спеціально для ЮВУ

Результатом аналізу такої інформації вже скоро мають стати адмінпротоколи, направлені до суду. Після подання партіями звітів за III квартал 2020 року НАЗК здійснить їх аналіз, виявить порушення та направить відповідну інформацію до суду. Вимагаючи прозорості від партій, ми вважаємо за необхідне й самим діяти прозоро. Саме тому хочемо розповісти, які саме дані ми аналізуємо та які потенційні порушення ми вже виявили.

Які дані про партії шукає НАЗК та що цікавого вже виявили?

Усі вказані нижче джерела інформації, їхній тип для багатьох не стануть новиною. Протягом останніх 5 років їх успішно застосовували громадські організації, значно випереджаючи якістю своїх пошуків колишню НАЗК.

Після переавантаження Агентства ми почали активно співпрацювати з Рухом ЧЕСНО, VINUS.info, Міжнародною фундацією виборчих систем та переймати їхні найкращі практики моніторингу витрат партій. Таким чином, серед головних джерел інформації про витрати партій на агітацію для нас є:

1. Журналістські розслідування. НАЗК не може проводити слідчі дії та працювати «в полях». Тож інформація від журналістів для нас — незамінний ресурс. Ми вже взяли в роботу інформацію з журналістського розслідування VINUS.info про мільйонні витрати партій на білборди та рекламу в соціальних мережах. Звісно, і самі використовуємо можливості Facebook для аналізу витрат інших партій на рекламу.

2. Фото, відео та репортажі зі з'їздів партій. Усі, хто хоч раз організував такі заходи, знають, що оренда приміщення, аудіообладнання, відеокамери тощо коштують немалих грошей. Ці ж послуги отримують партії для організації заходів, партійних з'їздів, конференцій. Однак далеко не завжди ці витрати відображаються в партійних звітах. Мовляв, це ж не очевидно, що партії знадобляться такі послуги, то й НАЗК про них не здогадається. Натомість викласти на сайті фото або відео з партійного з'їзду зазвичай мало хто забуває.

3. Сюжети телеканалів. Під час виборів телеканали насичені

сюжетами про діяльність партій. З останніх новин ми дізнаємося про мітинги із парасольками із символікою партій і так звану «гречку» — продуктивні набори, які партії традиційно роздають громадянам перед виборами.

Витрати на ці заходи ми також сподіваємося знайти в звітах партій.

4. Соціальні мережі. Це просто бездонний масив інформації для аналізу звітів, який самі партії викладають добровільно. Саме завдяки ним ми дізналися про найцікавіші способи агітації партій на цих місцевих виборах. Наприклад, одразу дві партії — в Чернігові та Черкасах — вирішили запустити в небо величезні повітряні кулі зі своєю символікою. Причому в обох випадках на кулі літали переможці конкурсів, організованих партіями. У Чернігові на кулі не зупинилися та запросили до агітації заслуженого артиста України.

році маємо й незвичний кейс у цьому напрямку. На жаль, деякі партії для агітації не хestують навіть темою коронавірусу, яким щоденно заражаються вже тисячі наших співгромадян. Так, одна з партій розповсюдила листівки та афіші з рекомендаціями про захист від коронавірусу російською мовою, не забувши додати свій логотип.

6. Дані від громадян. Ми постійно отримуємо листи від громадян та громадських організацій щодо можливих порушень партій. На щастя, багато українців уже зрозуміли, що повідомляти такі дані — це необхідна практика для того, аби порушників могли притягти до відповідальності. Варто зазначи-

В Україні запустили чат-бот «Вибори-2020» — для скаргу у поліцію

Міністерство внутрішніх справ запустило чат-бот «Вибори-2020» для забезпечення прозорого виборчого процесу.

Про це інформує прес-служба МВС: у Телеграмі «МВС запустило чат-бот «Вибори-2020» для забезпечення прозорого виборчого процесу. Якщо ви стали свідком порушення та перебуваєте на місці — повідомте поліцію через чат-бот із вашого мобільного телефону», — йдеться в повідомленні. Чат-бот допоможе визначити такі види порушень, як підкуп виборців або комісії, фінансування та ведення агітації, перешкоджання волевиявленню.

Потрібно лише обрати область та адресу, де сталося порушення, і, якщо заявник перебуває на місці, то одним кліком можна додати геолокацію. Після цього громадянин має надіслати фото або відео порушення та коментар до них. Для зворотного зв'язку можна залишити свій номер телефону.

Далі інформація передається до Ситуаційного центру Нацполіції, обробляється та реєструється, після чого на місце події направляють патруль поліції.

Додамо також, що 7 жовтня Центральна виборча комісія запустила чат-бот, за допомогою якого можна отримати довідкову інформацію щодо місцевих виборів 25 жовтня.

Відомчій освіті – бути!

Чи може цивільний вуз підготувати професійних поліцейських?

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується проведенням реформ, зокрема правоохоронних органів. Нерідко ці зміни є дещо поспішними й несистемними, що, своєю чергою, потребує подальшого вдосконалення законодавства та увідповіднення його до вимог часу, а також до норм міжнародних нормативно-правових актів.

Ірина СВХУТИЧ,
доцент кафедри цивільного права та процесу Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Віталій КУЧЕР,
завідувач кафедри цивільного права та процесу Львівського державного університету внутрішніх справ, підполковник поліції, кандидат юридичних наук, доцент

Про недоліки поліцейської реформи

Остатнім часом усе частіше в ЗМІ з'являється інформація про недоліки та прогалини поліцейської реформи. Сучасне суспільство вимагає від поліцейського високої освіченості, вміння застосовувати свої знання в різних сферах правоохоронної діяльності, що зумовлює переосмислення існуючої системи підготовки кадрів поліції. Існуюча в Україні модель професійної підготовки працівників поліції за багатьма критеріями не відповідає зростаючим потребам суспільства та загальноновизнаним міжнародним демократичним стандартам у цій сфері.

Ефективне виконання завдань, покладених на МВС та Національну поліцію України вимагає підвищення якості підготовки фахівців і подальшого вдосконалення галузевої освіти. Разом із тим, подальше реформування Національної поліції України потребує запровадження нових стандартів підготовки поліцейських.

Якщо аналізувати стан справ із кадровим забезпеченням підрозділів Національної поліції, то варто відзначити темпи плінності кадрів. Серед звільнених за власним бажанням працівників поліції найбільшу частку становлять працівники з вищою юридичною освітою та ті, хто прослужив у лавах поліції до десяти років. Звісно, це негативно відображається на спроможності Національної поліції України якісно вирішувати завдання правоохоронної діяльності.

Основним суб'єктом підготовки поліцейських кадрів є МВС України. Однак поряд із міністерством важливу роль у наданні освітніх послуг відіграє також Міністерство освіти і науки України, яким встановлюються загальні стандарти здобуття вищої освіти, умови та порядок функціонування

відповідних закладів, роботи науково-педагогічних працівників й існування здобувачів вищої освіти.

В Україні існує мережа із семи навчальних закладів, які готують фахівців з вищою освітою практично для всіх підрозділів поліції. Основними напрямками, за якими здійснюється підготовка поліцейських, є «Право» та «Правоохоронна діяльність». На сьогодні відомчими закладами вищої освіти МВС України накопичений великий досвід підготовки висококваліфікованих поліцейських кадрів. Не слід відмовлятися від розробок освітніх закладів, у яких впродовж століття сформувалися наукові школи. За минулі роки зроблено неоціненний внесок у розвиток відомчої освіти та науки, а наукові дослідження й навчальні напрацювання не оминули жодної сфери правоохоронної діяльності.

Цивільні виші й підготовка фахівців для Нацполіції

Також слід відзначити й різноманітні підходи до підготовки фахівців у відомчих (системи МВС) та цивільних закладах освіти. При цьому цивільні заклади освіти, які здійснюють підготовку фахівців юридичного профілю, неспроможні забезпечити її на належному рівні та якості. Існуюча система підготовки правників у цивільних вишах не пристосована для підготовки фахівців для органів та підрозділів Національної поліції України з наступних причин:

1. Цивільні заклади вищої освіти не ставлять перед собою мету підготовки кадрів для Національної поліції України, а, отже, не враховують специфіки діяльності цього органу вико-

навчої влади. Їх підготовка здебільшого стосується широкого профілю спеціальності «Право». Крім цього, в умовах постійного некомплекту кадрів цивільні виші об'єктивно неспроможні задовольнити потреби органів та підрозділів поліції у спеціалістах відповідних напрямів та рівнів підготовки.

2. Відрізняються й критерії відбору потенційних фахівців у галузі права. Для цивільних закладів вищої освіти основним є результати зовнішнього незалежного оцінювання. Сертифікати зовнішнього незалежного оцінювання при вступі до відомчого вузу, без сумніву, є необхідними, проте

випадків неспроможні після закінчення закладу освіти адаптуватися в практичних підрозділах Національної поліції України та ефективно виконувати свої функціональні обов'язки в умовах хронічного браку часу й ненормованого робочого дня. Статистичні дані свідчать, що в практичних органах за відносно нетривалий період залишається менше 20% осіб, які закінчили невідомчі заклади вищої освіти.

І наостанок, незрозуміло, як викладач цивільного закладу вищої освіти без практичного досвіду роботи в правоохоронних органах та не володіючи специфічними знаннями здійснюватиме підготовку курсантів із фахових дисциплін, наприклад, розкриття та розслідування злочинів, документування злочинної діяльності, адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції тощо.

Нова стратегія розвитку відомчої освіти

Незважаючи на усталену систему підготовки поліцейських, відомча вища освіта зазнає еволюційних змін. Наказом МВС України від 25.11.2016 р. № 1252 було затверджено Концепцію реформування освіти в МВС України. Зазначеним документом визначалася мета нової стратегії розвитку відомчої освіти – створення об'єднаної методологічної основи інноваційного розвитку системи освіти в МВС; удосконалення освітнього процесу; забезпечення тісного зв'язку науки і практики; модернізація підготовки кваліфікованого персоналу, який матиме глибокі теоретичні знання та практичні навички.

Іншим наказом МВС України (від 29.01.2018 р. № 51) затверджено Концепцію запровадження трирівневої моделі підготовки поліцейських: базовий рівень професійної осві-

ти, початковий, бакалаврський та магістерський рівні вищої освіти. Базовий рівень професійної освіти – поліцейські, які вперше прийняті на службу в поліції, з метою набуття спеціальних навичок, необхідних для виконання повноважень патрульного поліцейського, зобов'язані пройти первинну професійну підготовку за єдиними навчальними програмами (планами) терміном шість місяців. Наступні шість місяців поліцейські несуть службу на посадах молодшого складу поліції (як правило, у патрульній поліції) під керівництвом наставників.

Початковий та бакалаврський рівні вищої освіти – після закінчення строку дії дворічного контракту, поліцейські, які виявили бажання просуватися по службі, мають схильність до роботи та відповідні показники за напрямом професійної діяльності, можуть бути рекомендовані для підготовки у вищих навчальних закладах МВС з урахуванням наявного рівня освіти:

- поліцейські, які мають базову середню освіту, здобуватимуть освітньо-професійний ступінь молодшого бакалавра;
- поліцейські, які мають вищу освіту, проходять перепідготовку (спеціалізацію) для потреб Національної поліції України.

Після отримання освітньо-професійного ступеня молодшого бакалавра та відпрацювання на відповідних посадах не менше двох років поліцейські з метою подальшого просування по службі можуть бути рекомендовані для підготовки у закладах вищої освіти МВС для здобуття освітнього ступеня бакалавра.

Магістерський рівень вищої освіти – поліцейські, які мають освітній ступінь бакалавра й відпрацювали на відповідних посадах не менше двох років, з метою подальшого просування по службі можуть бути рекомендовані для вступу до закладів вищої освіти МВС для здобуття освітнього ступеня магістра.

Освітні інновації

Наразі в закладах вищої освіти МВС запроваджено чимало позитивних надбань в освітній сфері, зокрема інтерактивні та тренінгові форми навчання. Наприклад, під час стажисту навчальної практики та стажування, а також державної атестації курсантів передбачено виконання практичних завдань у формі поліцейського квесту з метою верифікації теоретичних знань із профільних навчальних дисциплін, отриманих під час освітнього процесу. Заняття науково-педагогічні працівники кафедр проводять не лише в аудиторіях, а й у спеціалізова-

Чи порушує Україна міжнародне право, відмовляючись постачати воду в Крим?

них приміщеннях та інтерактивних кімнатах. Це можуть бути: квартира-полігон, криміналістична лабораторія, спеціалізовані методичні кабінети, навчально-ситуаційні центри (навчальна лінія 102).

Із метою забезпечення практичної спрямованості освітнього процесу, узагальнення та впровадження передового поліцейського досвіду до проведення занять залучаються працівники поліції різних підрозділів та служб; готуються науково-методичні розробки практичного спрямування, які впроваджуються в освітній процес та практику.

На сьогодні у світі накопичений великий досвід підготовки поліцейських. Моделі організації та управління навчанням поліцейських у європейських країнах визначаються специфічними особливостями кожної держави. На сьогодні в усіх країнах ЄС є навчальні заклади, які готують професійних поліцейських. У цих закладах велике значення приділяється не лише базовим навичкам поліцейських (криміналістика, кримінальний процес, адміністративне право тощо), а й таким загально-суспільним дисциплінам, як психологія, політологія, соціологія та інші.

Міжнародна практика підготовки поліцейських не містить єдиних підходів. Поліцейська освіта відрізняється в групах європейських країн, що зумовлено: особливостями соціально-економічного та політичного устрою; рівнем соціального, культурного, наукового розвитку в цих країнах; національними традиціями; рівнем розвитку освіти; законодавчою базою; концепцією діяльності поліції в суспільстві; впливом систем та досвіду підготовки в військових вишах; розвитком технологій.

Серед здобутків поліцейської освіти європейських та інших розвинених країн слід виділити високу технічну оснащеність, практичну спрямованість освітнього процесу й наукових досліджень, вироблення навичок і вмій (часто доведених до автоматизму). Загалом готуються фахівці з конкретних напрямів діяльності, адаптованих до реальних умов. Це той стандарт, якого повинні прагнути заклади вищої освіти МВС України.

Замість висновку

Підсумовуючи викладене, слід констатувати:

1) високоефективна професійна підготовка працівників поліції можлива лише за умови функціонування закладів вищої освіти МВС України. Відомча система освіти спроможна готувати кваліфікованих поліцейських з урахуванням існуючих потреб та вимог суспільства;

2) специфіка сучасної правоохоронної діяльності вимагає від працівників Національної поліції не лише морально-психологічної стійкості та фізичної загартованості, а й ґрунтовних юридичних знань, розвиненої правової та психологічної культури, сформованих умій і навичок. Досягнути цього можливо лише шляхом реформування системи освіти у відомчих закладах. Важливою є практична складова підготовки поліцейських, зокрема, шляхом застосування тренінгових методик;

3) необхідно виважено поєднувати стандарти підготовки поліцейських в інших державах з перевіреними практикою власними напрацюваннями в галузі освіти та національними особливостями.

Із вуст представників державних органів Російської Федерації та окупаційної адміністрації в тимчасово окупованому Криму постійно лунають твердження про, нібито, «порушення» Україною міжнародного права, зокрема міжнародного права захисту прав людини при припиненні водопостачання до тимчасово окупованого Криму. Так само представники РФ та її окупаційної адміністрації на різних рівнях стверджують, що саме Україна є відповідальною за водопостачання в Крим і повинна його відновити. При цьому абсолютно все цивілізоване міжнародне співтовариство кваліфікує ситуацію в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі як тимчасову окупацію частини території України Російською Федерацією та визнає РФ державою-окупантом. А згідно з міжнародним правом, саме держава-окупант відповідає за все, що відбувається на тимчасово окупованій території.

Яким чином можна сприймати відповідні заяви з боку представників державних органів та окупаційної адміністрації РФ і чи є в них якесь правове підґрунтя? Пропонуємо аналіз, підготовлений Представництвом Президента України в Автономній Республіці Крим та експертами.

Антон КОРИНЕВИЧ,
постійний представник Президента України
в АР Крим, юрист-міжнародник

1. Наведені російською стороною положення міжнародних договорів у галузі захисту прав людини не стосуються права на воду, зобов'язання з водопостачання чи постачання інших ресурсів, а стосуються гарантування й забезпечення інших прав людини. Окрім цього, абсолютно неприпустимо є ситуація, коли про можливе порушення права на життя говорить держава-окупант, за ефективного контролю якої сталися десятки вбивств і насильницьких зникнень на тимчасово окупованій території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя. Саме Російська Федерація як держава-окупант та посадові особи її окупаційної адміністрації несуть відповідальність за ці вбивства й насильницькі зникнення.

Абсолютно неприйнятними також є звинувачення в можливому вчиненні катувань із боку держави, яка вже сьомий рік здійснює тимчасову окупацію території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя і посадові особи якої вчиняли і вчиняють катування проти українських та кримськотатарських активістів, які нелояльні до окупаційного режиму Російської Федерації.

Відповідні злочини, такі як убивства, насильницькі зникнення, катування, посягання на людську гідність, вчинені проти громадян України представниками окупаційної адміністрації Російської Федерації в тимчасово окупованому Криму, є предметом кримінальних проваджень в Україні, а також вивчаються Офісом прокурора Міжнародного кримінального суду в межах процедури попереднього вивчення ситуації в Україні (пп. 272, 273 Звіту про діяльність з попереднього вивчення ситуації в 2019 році Офісу прокурора Міжнародного кримінального суду).

Позицію міжнародного співтовариства щодо грубих порушень прав

людини на території тимчасово окупованих Автономної Республіки Крим та міста Севастополя з боку Російської Федерації як держави-окупанта та посадових осіб її окупаційної адміністрації чітко викладено в резолюціях Генеральної Асамблеї ООН 71/205 від 19.12.2016 р., 72/190 від 19.12.2017 р., 73/263 від 22.12.2018 р., 74/168 від 18.12.2019 р. «Ситуація з правами людини в Автономній Республіці Крим та місті Севастополь (Україна)».

2. Відповідно до міжнародного гуманітарного права, держава-окупант відповідає за все, що відбувається на тимчасово окупованій території, яка знаходиться під її ефективним контролем. Частина перша статті 55 Конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня

мим зобов'язанням держави-окупанта є забезпечення цивільного населення окупованої території всіма необхідними ресурсами.

Ба більше, стаття 60 Четвертої Женевської конвенції передбачає, що навіть надання гуманітарної допомоги третіми сторонами не звільняє державу-окупанта від зобов'язань, що покладаються на неї, зокрема, статтею 55 даної конвенції. Тому зобов'язання забезпечення цивільного населення окупованої території необхідними ресурсами, припасами та матеріалами є зобов'язанням саме держави-окупанта відповідно до змісту Четвертої Женевської конвенції.

3. Водопостачання тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя є досить дорогим заходом для Російської Федерації як держави-окупанта. Саме тому вона намагається й намагатиметься надалі за допомогою прямого тиску та тиску на міжнародних партнерів схилити Україну до відновлення водопостачання на тимчасово окуповану територію Кримського півострова. Проте Україна не повинна вирішувати проблеми, які постають перед державою-окупантом після шести років тимчасової окупації частини суверенної території України.

За час тимчасової окупації території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя держава-окупант здійснює цілеспрямовану політику щодо заміни демографічного складу Криму з метою витіснення громадян України та колонізації півострову громадянами Російської Федерації. Так, за час окупації на територію Кримського півострову завезено щонайменше 300 000 громадян Росії. Така політика є не лише системним воєнним злочином, але й призводить до швидкого

вичерпання ресурсів Криму окупантами, зокрема й води.

Водночас, за даними відповідних державних органів України, в той час, як водних ресурсів Кримського півострову вистачає для задоволення потреб цивільного населення, Російська Федерація фактично маніпулює міжнародним співтовариством та міжнародним правом й фактично має на меті примусити Україну до утримання окупаційних військ та сприяння подальшій мілітаризації не тільки Кримського півострова, а й усього Азово-Чорноморського басейну. Ба більше, якщо державі-окупанту вистачає ресурсів уже сьомий рік здійснювати тимчасову окупацію території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, їй вистачить ресурсів для вирішення питання водопостачання тимчасово окупованої території, куди її ніхто не запрошував.

Україна готова відновити водопостачання на територію Кримського півострова після завершення його тимчасової окупації Російською Федерацією та відновлення дії законних державних органів України на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя.

◆◆◆ АНТИКОРУПЦІЯ

Затримано адвоката й экс-прокурора

Співробітники *Офісу Генерального прокурора та Державного бюро розслідувань* викрили адвоката та колишнього прокурора у вимаганні 80 тисяч доларів хабара.

Саме таку неправомірну вигоду вони прагнули отримати від громадянина за вплив на слідчого. Про це інформує прес-служба ОГП. За даними слідства, адвокат за попередньою змовою з экс-прокурором вимагали гроші, зокрема, за вирішення питання зі слідчим про непритягнення до кримінальної відповідальності, а також закриття кримінального провадження за фактом незаконного поведіння зі зброєю.

Правоохоронці затримали адвоката під час одержання частини неправомірної вигоди в сумі 20 тисяч доларів. Обом фігурантам справи повідомлено про підозру у вчиненні злочину за ч. 3 ст. 369-2 КК України.

Хабар за непритягнення до відповідальності

За процесуального керівництва Запорізької обласної прокуратури повідомлено про підозру в одержанні неправомірної вигоди оперуповноваженому сектору кримінального розшуку одного з відділів Головного управління Нацполіції в Запорізькій області.

За даними слідства, капітан поліції налагодив механізм систематичного отримання неправомірної вигоди від місцевих мешканців, які займаються незаконним вирощуванням наркомістких рослин. Зокрема, задокументовано факт вимагання 50 тисяч грн від місцевого мешканця за непритягнення його до відповідальності за посів та вирощування конопель.

Викрито поліцейського прокурорами спільно зі співробітниками Управління СБУ в Запорізькій області та територіального управління ДБР, розташованого в Мелітополі, під час одержання частини хабара – 25 тисяч гривень.

Наразі перевіряється причетність інших посадових осіб відділу поліції до корупційних правопорушень. Триває слідство.

На Сумщині судитимуть посадовця РДА

Конотопською місцевою прокуратурою затверджено й направлено до суду обвинувальний акт стосовно посадовця Конотопської райдержадміністрації за фактом службової недбалості.

За даними слідства, в грудні 2018 року між одним із підрозділів Конотопської районної державної адміністрації та товариством з обмеженою відповідальністю укладено договір підряду на будівництво футбольного поля зі штучним покриттям на території школи в Конотопському районі. У подальшому посадовець, не перевірявши умов правочину на відповідності чинному законодавству, а ще за пропозицією виконавця робіт вніс зміни до проектно-кошторисної документації, завищивши вартість будівельних робіт. Відповідно до висновку експертизи державі завдано понад 340 тисяч грн шкоди.

Викрито протиправну діяльність посадовця Конотопським відділом поліції ГУ НП України в Сумській області за матеріалами Управління стратегічних розслідувань у Сумській області ДСР Нацполіції України під процесуальним керівництвом обласної прокуратури.

◆◆◆ БЕЗПЕКА В СУДАХ

Задля забезпечення безпеки органів правосуддя

У територіальних управліннях Служби судової охорони тривають тактико-спеціальні заняття та навчання, спрямовані на підвищення фахового рівня підготовки судових охоронців до виконання завдань з охорони й забезпечення безпеки органів та установ судової влади.

Так, на базі Збаразького районного суду Тернопільської області відбулися масштабні тактико-спеціальні навчання за участю співробітників Служби судової охорони, територіальних підрозділів Головного управління Нацполіції України, управління Державної служби з надзвичайних ситуацій та управління Служби безпеки України в області. Головна мета проведення навчання полягала в набутті його учасниками практичного досвіду спільного виконання оперативно-службових завдань відповідно до спеціалізації в умовах ускладнення оперативної обстановки, підтримання тісної взаємодії між територіальними підрозділами силових структур області, вдосконалення тактичного та спеціального вишколу. Акцент було зроблено на підвищенні рівня злагодженості та взаємодії структурних підрозділів Територіального управління Служби судової охорони в Тернопільській області в період підготовки співробітників резерву другої черги для виконання завдань із забезпечення охорони та безпеки органів системи правосуддя, своєчасного й ефективного реагування на виникнення нештатних ситуацій.

За підсумками тактико-спеціального навчання начальник Територіального управління Служби судової охорони у Тернопільській області полковник Служби судової охорони Едуард Кольцов відзначив злагоджену роботу заціяних підрозділів, фаховість та ефективність виконання поставлених навчальних завдань.

◆◆◆ СУДОЧИНСТВО

Підвищення ефективності цивільного судочинства: кращі практики

Одеське регіональне відділення Національної школи суддів України провело у форматі онлайн загальноукраїнський семінар для суддів місцевих загальних судів, які розглядають цивільні справи, «Підвищення ефективності здійснення цивільного судочинства: загальні тенденції та кращі практики».

Відкрив семінар директор Одеського регіонального відділення Валерій Левенець, який привітав та ознайомив присутніх із програмою навчання та представив викладачів-модераторів — суддю, заступника голови Одеського апеляційного суду, кандидата юридичних наук, доцента Андрія Дрішлюка та суддю Очаківського міськрайонного суду Миколаївської області, кандидата юридичних наук, викладача Національної школи суддів України Тетяну Шевиріну.

До участі в семінарі було запрошено фахових доповідачів — суддю, заступника голови Амстердамського окружного суду, члена правління нідерландського фонду «Судді для суддів», експерта Європейського центру підготовки суддів Естер де Рой та члена Вищої ради правосуддя, секретаря Третьої дисциплінарної палати, суддю

Харківського апеляційного суду Ларису Швецову.

Учасники семінару разом із викладачами проаналізували ефективність цивільного судочинства крізь призму практики Європейського суду з прав людини та подискутували щодо ефективності здійснення цивільного судочинства.

Окрім того, викладачі ознайомили колег із досвідом Нідерландів та Ірландії щодо судового адміністрування як інструменту підвищення ефективності правосуддя та стандартів доказування в цивільному судочинстві. На завершення семінару присутні обговорили сфери дії статті 6 Європейської кон-

◆◆◆ ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ

В Україні відкрили перший регіональний Офіс євроінтеграції

У Херсоні 15 жовтня відбулося відкриття першого в країні регіонального офісу євроінтеграції.

Про це повідомила віце-прем'єр з питань європейської і євроатлантичної інтеграції Ольга Стефанішина. «Відкрили у Херсоні перший регіональний офіс євроінтеграції. Це – гарний старт і приклад для децентралізації процесів інтеграції України до ЄС», – написала Стефанішина в своєму Twitter.

За її словами, за прикладом Херсонщини іще кілька регіонів України мають намір відкрити такі регіональні офіси. А в подальшому подібні установи мають з'явитися в усіх регіонах. Їхня мета – роз'яснювати й поширювати євроінтеграцію в регіони.

◆◆◆ РЕЙТИНГ

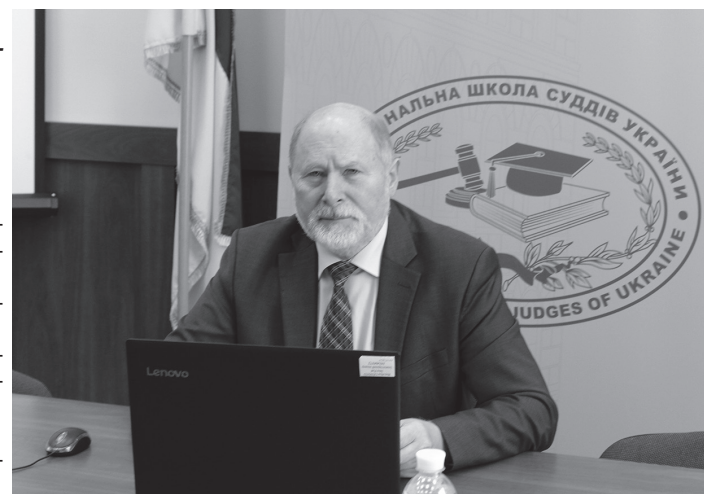
Київ – лідер антирейтингу найкорумпованіших міст

Київ очолив антирейтинг українських міст за показниками корупції в будівельній галузі.

Про це свідчать результати щорічного дослідження рівня корупції в будівельній галузі України, проведеного «Українським клубом нерухомості» за підтримки «Конфедерації будівельників України», передає УНН.

Так, показник корупції в будівельній галузі в Києві становить 66,7% (проти 58% в 2019 році). На другому місці Одеса (з показником в 20%), на третьому – Львів (6,7%).

Повідомляється, що всього за рік у Києві корупція на стартовому етапі будівництва (отримання погоджень та дозволів) зросла в 1,5 раза: з 58,3% в 2019 році до 86,7% в 2020 році. «А з корупцією на етапі здачі об'єкта в експлуатацію учасники ринку в цьому році стикаються в сім разів частіше – 60% опитаних у столиці відзначили це в 2020 році, тоді як у минулому році про це скаржилися 8,3%», – говорить в дослідженні, яке було проведено в липні цього року способом анонімного опитування, в якому взяли участь забудовники житлової та комерційної нерухомості, учасники Українського клубу нерухомості та гравці ринку.

венції про захист прав людини і основоположних свобод у цивільному аспекті. На завершення навчання кожному судді, який брав участь у семінарі, було вручено Сертифікат Національної школи суддів України.

Підготував Ілля МОРОЗ,
спеціально для ЮВУ

- через захищені канали банк отримає дані клієнта та додатково здійснить його фотофіксацію методом розпізнавання реальності особи;
- після цього клієнт зможе користуватися послугами банку.

Крім того, аналогічно клієнт зможе поділитися копією цифрового паспорту або закордонного цифрового паспорту у відділенні банку.

Уряд визначився, як інформуватиме громадянську комісію про НАТО у 2020 р.

05.10.2020 р. набрала чинності розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів на 2020 рік щодо реалізації Концепції вдосконалення інформування громадянської комісії з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017 — 2020 роки» від 30 вересня 2020 р. № 1202-р.

Відповідно до затвердженого плану заходів на 2020 р. комунікаційними цілями щодо реалізації Концепції вдосконалення інформування громадянської комісії з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017 — 2020 роки є:

- підвищення рівня обізнаності та підтримки громадянами України державної політики у сфері євроатлантичної інтеграції та практичних кроків щодо зближення з НАТО;
- підвищення рівня розуміння та підтримки громадянами України засад, принципів, політики та діяльності НАТО;
- покращення урядової комунікації з громадянською за напярком «Євроатлантична інтеграція України»;
- удосконалення навичок та підходів до питань комунікації євроатлантичної інтеграції у представників органів державної влади;
- протидія дезінформації, спрямованій на дискредитацію НАТО та підрив національної безпеки;
- підвищення рівня розуміння громадянами України внеску України в євроатлантичну безпеку;
- забезпечення контролю та моніторингу виконання плану заходів на 2020 р. з реалізації Концепції вдосконалення інформування громадянської комісії з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017—2020 роки.

До збереження озонового шару візьметься новоутворена Міжвідомча комісія

06.10.2020 р. набрала чинності постановою Кабінету Міністрів України «Про утворення Міжвідомчої комісії з питань зміни клімату та збереження озонового шару» від 23 вересня 2020 р. № 879.

Міжвідомча комісія з питань зміни клімату та збереження озонового шару є тимчасовим консультативно-дорадчим органом, який утворюється з метою забезпечення узгодження дій органів виконавчої влади щодо реалізації державної політики у сфері зміни клімату та збереження озонового шару, а також виконання зобов'язань України відповідно до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, Кіотського протоколу до Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, Паризької угоди, Віденської конвенції про охорону озонового шару, Монреальського протоколу про речовини, що руйнують озоновий шар, Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії

і їхніми державами-членами, з іншої сторони, Договору про заснування Енергетичного Співтовариства та інших міжнародних договорів України, пов'язаних із зміною клімату та збереженням озонового шару.

Основними завданнями Комісії є:

- підготовка пропозицій щодо реалізації державної політики у сфері зміни клімату та збереження озонового шару;

- визначення шляхів, механізмів та способів вирішення проблемних питань, що виникають під час реалізації державної політики у сфері зміни клімату та збереження озонового шару;

- узгодження дій органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування стосовно забезпечення виконання зобов'язань України щодо підготовки та надання звітів та інших документів за міжнародними договорами у сфері зміни клімату та збереження озонового шару.

Водночас ліквідовано Міжвідомчу комісію із забезпечення виконання Рамкової конвенції ООН про зміну клімату.

Посадовців митних органів перевірять на кваліфікацію та благонадійність

06.10.2020 р. набрала чинності постановою Кабінету Міністрів України «Про реалізацію експериментального проекту щодо тестування посадових осіб митних органів з питань кваліфікації та благонадійності» від 30 вересня 2020 р. № 916.

Уряд погодився з пропозицією Міністерства фінансів та Державної митної служби стосовно реалізації протягом одного року з дня набрання чинності цією постановою експериментального проекту щодо тестування посадових осіб митних органів з питань кваліфікації та благонадійності, яке включася:

- тестування рівня знань митного та антикорупційного законодавства (тестування № 1);
- тестування на загальні здібності (зокрема, абстрактне мислення, числове мислення, вербальне мислення) (тестування № 2);
- тестування на благонадійність (тестування № 3), яке є психологічним тестом, призначеним оцінити особистісні фактори благонадійності та лояльності посадових осіб для виявлення посадових осіб із ризиками схильності до порушення встановлених правил та непродуктивної поведінки на робочому місці.

Перелік питань для тестування № 1 оприлюднюється на офіційних веб-сайтах Мінфіну та Держмитслужби. Питання тестування № 2 та тестування № 3 є закритими та не підлягають оприлюдненню.

Тестування однієї посадової особи здійснюється в один день, а їх результати визначаються із застосуванням інформаційно-телекомунікаційних технологій. Посадова особа може завершити будь-який вид тестування достроково. Держмитслужба забезпечує організацію фіксації процесу проходження тестування за допомогою технічних засобів відео- та звукозапису, а також відеотрансляцію процесу проходження тестування в Держмитслужбу, про що попереджаються посадові особи та члени комісії.

За результатами тестування у встановленому законом порядку прийматиметься рішення щодо переведення посадової особи до відокремленого підрозділу Держмитслужби у форматі єдиної юридичної особи.

ЗМІСТ

СУДОВА ПРАКТИКА

КЛЮЧОВІ РІШЕННЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЗА 2020 РІК РІШЕННЯ ВЕЛИКОЇ ПАЛАТИ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Визначаючи способи участі батька у вихованні дитини, суд має враховувати насамперед інтереси дитини, які можуть не збігатися з її бажанням

У разі розірвання шлюбу з іноземцем в суді України, інший з подружжя не втрачає майнових та інших, пов'язаних із шлюбом, прав

На дохід від відчуження нерухомого майна може бути здійснено стягнення для виплати аліментів в межах виконавчого провадження

Відповідачами у спорах про призначення додаткового строку для прийняття спадщини є не органи місцевого самоврядування, а інші спадкоємці, якщо вони є

Недоотримана через смерть особи сума пенсії входить до складу спадщини у розмірі, на який мав право спадкодавець, за останні три роки

Систематична несплата частини орендної плати у відробітковій та натуральній формі є підставою для розірвання договору оренди землі

Систематична несплата орендної плати є підставою для розірвання договору оренди, навіть якщо заборгованість у подальшому сплачено

Звільненого без законної підстави працівника має бути поновлено на попередній роботі, а не на іншій рівнозначній посаді

Працівнику не може бути оголошено догану через невиконання наказу, який втратив чинність

Клієнт має безумовне право на розірвання договору банківського рахунка в односторонньому порядку

Банк має сплатити проценти

У випадку доведеного домашнього насильства у формі психологічного насильства видача обмежувального припису є обов'язковою

Порушення страховальником строку подання документів щодо страхового випадку не є порушенням строку повідомлення про його настання

Правила зменшення розміру відшкодування шкоди не поширюються на відносини щодо позаоблікового використання електроенергії

Для захисту права власності на незаконно конфісковане і продане з аукціону майно слід подати позов про відшкодування шкоди, заподіяної конфіскацією

Заява виконавця з процесуальних питань виконання судового рішення підлягає негайному розгляду судом без відкриття провадження

Не може бути покладено матеріально-правових обов'язків на третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору

НАЙВАЖЛИВІШІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ ЗА ТИЖДЕНЬ

Змінено графік проведення пленарних засідань ВР

Залишки освітньої субвенції можна витратити на безпеку навчання в школах

Уведено е-свідоцтво про народження

Виданий АРМА акт про реалізацію автомобіля на електронних торгах підтверджує правомірність його придбання

Окладу молодшого наукового співробітника — не нижче 11 прожиткових мінімумів

Дозволено відкривати банківський рахунок за цифровим паспортом

Уряд визначився, як інформуватиме громадську комісію про НАТО у 2020 р.

До збереження озонового шару візьметься новоутворена Міжвідомча комісія

Посадовців митних органів перевірять на кваліфікацію та благонадійність

КЛЮЧОВІ РІШЕННЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ ЗА 2020 РІК

Рішення Великої Палати Верховного Суду

Визначаючи способи участі батька у вихованні дитини, суд має враховувати насамперед інтереси дитини, які можуть не збігатися з її бажанням

1 липня 2020 р. Верховний Суд у складі колегії судів Першої судової палати Касаційного цивільного суду у справі № 138/89/6/17 задовольнив частково касаційну скаргу батька дитини та виключив з мотивувальної та резолютивної частини рішення судів висновки про те, що побачення та спілкування сина з батьком можуть відбуватися без утримування дитини в батька вдома проти її волі.

Чоловік звернувся до суду із позовом до колишньої дружини про зобов’язання не перешкоджати йому брати участь у вихованні та вільному спілкуванні із сином, визначити способи його участі у вихованні сина, пославшись на те, що відповідачка почала створювати штучні перешкоди у спілкуванні батька з дитиною.

Позивач трині звертався з заявою до комісії з питань захисту прав дитини Служби у справах дітей Могилів-Подільської міської ради, якою прийнято рішення від 25 жовтня 2016 р. № 347, яким визначено порядок участі у вихованні дитини та визначено спосіб участі у спілкуванні. Але відповідачка не виконує рішення органу опіки та піклування щодо порядку участі у вихованні позивачем.

Суд першої інстанції, з рішенням якого погодився апеляційний суд, призначив графік зустрічей батька з сином, однак зауважив, що вони мають відбуватися лише за бажання дитини, з урахуванням її здоров’я, потреб та інтересів, без утримування дитини батьком у себе вдома. На час перебування сина з батьком він несе повну відповідальність за життя та здоров’я дитини.

У касаційній скарзі позивач зазначав, що рішення про побачення з дитиною лише за бажанням дитини ґрунтується на припущеннях, а не на доказах вугупереч правилам ст. 57 ЦПК України.

Верховний Суд зазначив, що суди дійшли правильшого висновку про визначення способу участі батька у вихованні і спілкуванні з дитиною шляхом встановлення графіка його систематичних побачень із сином, не встановили об’єктивних умов, за яких такі побачення можуть відбуватися виключно за бажання дитини.

Верховний Суд наголосив, що, визначаючи способи участі батька у спілкуванні та вихованні дитини, необхідно надавати системну оцінку фактам і обставинам, які впливають на ухвалення певного рішення, зокрема, суд має враховувати насамперед інтереси дитини, які не завжди можуть відповідати її бажанням, з урахуванням віку, стану здоров’я, психоемоційного стану.

Ані орган опіки та піклування, ані відповідач у справі не надали судам доказів на підтвердження висновку про те, що участь батька у спілкуванні та вихованні дитини можлива лише за бажання дитини, а також що для батька і дитини існують стійкі психоемоційні перешкоди.

Використано матеріали інформаційно-правової платформи ActiveLex

Відповідно до ч.ч. 1 та 2 ст. 171 СК України дитина має право на те, щоб бути вислуханою батьками, іншими членами сім’ї, посадовими особами з питань, що стосуються її особисто, а також питань сім’ї. Дитина, яка може висловити свою думку, має бути вислухана при вирішенні міжбатьками спору щодо її місця проживання.

Проте суд має враховувати висловлену думку дитини, системно з’ясовуючи фактичні обставини справи, досліджуючи та надаючи належну правову оцінку зібраним у справі доказам у сукупності, що в результаті сприятиме правильному вирішенню питання про місце проживання дитини. Тільки так будуть забезпечені найкращі інтереси дитини, а не інтереси та бажання батьків, які вони не можуть чи не бажать вирішувати в посадовий спосіб. При цьому суд має право постановити рішення всупереч думці дитини, якщо цього вимагають її інтереси (ч. 3 ст. 171 СК України).

У цій справі малолітній син не висловлював думки щодо участі батька у спілкуванні з ним та в його вихованні, суд не встановив на підставі належних та допустимих доказів, що психоемоційний стан хлопчика свідчить про те, що спілкування з батьком всупереч бажанням дитини не відповідає найкращим її інтересам.

Верховний Суд дійшов висновку про необхідність виключення з мотивувальної та резолютивної частини рішень судів висновків про те, що встановлення побачень та спілкування сина з батьком може відбуватися без утримування дитини в себе вдома проти її волі.

Така умова є зрозумілою, встановлена загальними засадами права, немає необхідності зазначати про це в рішенні суду, а здійснення примусового утримання людини проти її волі суперечить конституційним правам людини і громадянина в Україні, містить склад злочину, передбаченого КК України.

Визначення в рішенні суду, що на час перебування сина з батьком той несе повну відповідальність за життя та здоров’я дитини, також не відповідає вимогам законодавства, оскільки рішенням суду не можуть бути змінені імперативні норми права.

Рішення в ЄДРСР — <http://leyest.court.gov.ua/Review/90411045>

У разі розірвання шлюбу з іноземцем в суді України, інший з подружжя не втрачає майнових та інших, пов’язаних із шлюбом, прав

24 липня 2020 р. Верховний Суд у складі колегії судів Першої судової палати Касаційного цивільного суду у справі № 357/12676/18 залишив без задоволення касаційну скаргу та вказав, що після розірвання шлюбу заявниця не може бути позбавлена права, реалізація якого не залежить від припинення шлюбу.

Громадянин США звернувся до суду з позовом до дружини про розірвання шлюбу.

<http://activelex.com>

Процедура замовлення та формування е-свідчення про народження є безоплатною.

Доступ суб’єкта звернення до е-свідчення про народження блокується, якщо такий суб’єкт позбавлений батьківських прав.

Е-свідчення про народження пред’являється та застосовується в повному обсязі (передбаченому п. 3 цього Порядку) або частковому обсязі (передбаченому пп. 1—3 п. 4 Порядку).

Також встановлено, що відображення в електронному вигляді інформації, що міститься у свідченні про народження, та інформації про зареєстроване місце проживання, що є у володінні та розпорядженні Державної міграційної служби, та його електронні копії застосовуються органами державної влади, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами у таких самих випадках, коли відповідно до вимог законодавства пред’являються оригінали або копії свідчення про народження, виготовленого на паперовому бланку, інші документи (відомості, дані) про реєстраційний номер облікової картки платника податків та/або зареєстроване місце проживання, зокрема, під час надання адміністративних та інших послуг; з урахуванням вимог Порядку затвердженого цією постановою.

Виданий АРМА акт про реалізацію автомобіля на електронних торгах підтверджує правомірність його придбання

05.10.2020 р. набрала чинності постановою Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» від 23 вересня 2020 р. № 871.

Доповненням до абз. 18 п. 8 Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівричепів, мотоколоясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 1998 р. № 1388, встановлено, що акт про реалізацію активів на електронних торгах, виданий Національним агентством з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів також є документом, що підтверджує правомірність придбання транспортних засобів, їх складових частин, що мають ідентифікаційні номери.

Окладу молодшого наукового співробітника — не нижче 11 прожиткових мінімумів

05.10.2020 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”, щодо уточнення деяких положень» від 3 вересня 2020 р. № 870-ІХ.

Змінами до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» уточнено визначення поняття «докторант», «молодий вчений», «вчена (наукова, науково-технічна, технічна) рада», «наукове відрядження».

Також встановлено, що обрання членів-кореспондентів Національної академії наук України здійснюється таємним голосуванням усіх діючих членів (академіків) та членів-кореспондентів Національної академії наук України. Обрання

діючих членів (академіків) Національної академії наук України здійснюється таємним голосуванням усіх діючих членів (академіків) Національної академії наук України (абз. 1 ч. 13 ст. 17).

Галузеві регіональні наукові центри створюються національними галузевими академіями наук спільно з центральними органами виконавчої влади та за участю або за погодженням з відповідними місцевими органами виконавчої влади (новий абз.ч. 2 ст. 25).

У разі неможливості забезпечення проведення наукових досліджень наявними штатними працівниками за рішенням вченої (наукової, науково-технічної, технічної) ради державної наукової установи (закладу вищої освіти) вакантні посади наукових працівників цієї наукової установи (закладу вищої освіти) можуть заміщуватися науковими працівниками відповідної цим посадам кваліфікації за строковими трудовими договорами до проведення конкурсного заміщення цих посад, але не більше ніж на шість місяців (абз. 3 ч. 5 ст. 6).

Окрім цього, доповненням до ч. 1 ст. 36 встановлено, що аспірантам, ад’юнктам і докторантам, зарахованим на навчання за державним замовленням, призначається stipendія в розмірі, визначеному Кабінетом Міністрів України. Змінами до абз. 1 ч. 2 ст. 36 визначено розмір посадового окладу молодшого наукового співробітника на рівні не нижче одиннадцяти прожиткових мінімумів для працездатних осіб, розмір якого встановлено законом на 1 січня 2020 р. — вводиться в дію з 1 січня 2023 р. (раніше — не нижче подвійної середньої заробітної плати у промисловості в цілому по Україні).

Закон вводиться в дію через три місяці з дня набрання ним чинності, крім деяких абзаців.

Дозволено відкривати банківський рахунок за цифровим паспортом

05.10.2020 р. набрала чинності постановою Правління Національного банку України «Про затвердження Змін до Положення про здійснення банками фінансового моніторингу» від 2 жовтня 2020 р. № 138.

Змінами до Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 19 травня 2020 р. № 65, спрощено процедуру віддаленої ідентифікації та верифікації банківських клієнтів з цифровим паспортом у мобільному застосунку «Дія».

Відтепер факт особистої присутності фізичної особи під час здійснення верифікації банк може документувати шляхом отримання е-паспорта/е-паспорта для вїзду за кордон, завіреного кваліфікованою електронною печаткою Державного підприємства «Дія» з відповідною кваліфікованою електронною позначкою часу, що відповідатиме даті здійснення банком верифікації особи (пп. 4 п. 13 додатку 2 Положення).

Використовувати цей метод банк може після підключення до систем Міністерства цифрової трансформації. Відповідно до нової редакції п. 30 додатку 2 Положення процес виглядає так:

- банк пропонує потенційному клієнту ідентифікуватися в «Дії» через Систему БанкіД НЕУ;
- після вдалої ідентифікації у клієнта відобразається цифрові документи, відповідно до даних, що містяться в державних реєстрах;

<http://activelex.com>

Суд першої інстанції, задовольнив позовні вимоги, поширивши законну силу судового рішення на колишнього чоловіка позивачки, з яким у неї виник приватноправовий спір, та який не мав процесуального статусу відповідача у цій справі, що призвело до ухвалення незаконного рішення.

НАЙВАЖЛИВІШІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ ЗА ТИЖДЕНЬ

Змінено графік проведення пленарних засідань ВР

05.10.2020 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо графіка проведення пленарних засідань Верховної Ради України» від 15 вересня 2020 р. № 893-ІХ.

Новою редакцією ч.ч. 3 і 5 ст. 19 Регламенту Верховної Ради України встановлено, що у вівторок та четвер тижня, відведеного для пленарних засідань, якщо не прийнято (ad hoc) іншого рішення Верховної Ради, пленарне засідання триває з 10 до 15 години з перервою з 12 години до 12 години 30 хвилин.

У середу та п'ятницю пленарне засідання триває з 10 до 14 години з перервою з 12 години до 12 години 30 хвилин. Друга половина середі відводиться для роботи народних депутатів у комітетах, тимчасових спеціальних комісіях та тимчасових слідчих комісіях, депутатських фракцій (депутатських груп).

Понеділок та друга половина п'ятниці відводяться для самостійної роботи народних депутатів, пов'язаної із здійсненням депутатських повноважень.

Верховна Рада може прийняти рішення щодо односторонньої зміни тривалості пленарного засідання. Рішення про продовження пленарного засідання після 15 години (у п'ятницю — після 14 години) більш як на 15 хвилин приймається Верховною Радою на цьому пленарному засіданні до перерви з 12 години до 12 години 30 хвилин.

Змінами до ч. 3 ст. 25 Регламенту визначено, що у дні проведення пленарних засідань щотижня у п'ятницю з 10 до 11 години відводиться час для запитань членам Кабінету Міністрів України («година запитань до Уряду»), з 13 години до 13 години 30 хвилин відводиться час для стислих (до трьох хвилин) оголошень депутатських запитів і прийняття рішень про підтримку та направлення депутатських запитів, обговорення відповідей на депутатські запити за участю керівників та посадових осіб державних органів (крім органів судової влади), органів місцевого самоврядування, які відповідають на депутатські запити і запитання народних депутатів, з 13 години 30 хвилин до 14 години відводиться час для виступів народних депутатів «з різних питань».

Залишки освітньої субвенції можна витрачати на безпеку навчання в школах

05.10.2020 Набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік"» від 17 вересня 2020 р. № 909-ІХ.

Отже, Верховний Суд залишив касаційну скаргу позивачки без задоволення, а рішення апеляційного суду без змін.

Рішення в ЄДРСР — <http://reyestr.court.gov.ua/Review/90562937>.

Зокрема, новим пп. 18 розд. «Прикінцеві положення» Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» дозволено, як виняток з положень ч. 4 ст. 103-2 Бюджетного кодексу України, використовувати у 2020 р. залишки коштів освітньої субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам (крім коштів, що мають цільове призначення, виділених відповідно до рішень Кабінету Міністрів України у 2019 р.), на закупівлю товарів, робіт і послуг, необхідних для забезпечення безпечного навчального процесу в закладах загальної середньої освіти.

Також новим абзацом ч. 2 ст. 9 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» визначено, що статутний капітал фінансової установи може формуватися та/або збільшуватися за рахунок державних облігацій, що обмінюються на акції такої фінансової установи у випадках, передбачених законом про Державний бюджет України на відповідний рік.

Окрім цього, у період дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, надано право Кабінету Міністрів України скорочувати строк дії обмежень, заборон, пільг та гарантій встановлених відповідними законами України, прийнятими з метою запобігання виникненню і поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, крім випадків, коли зазначене може призвести до обмеження конституційних прав чи свобод особи.

Уведено е-свідоцтво про народження

05.10.2020 р. набрала чинності постановою Кабінету Міністрів України «Про реалізацію експериментального проекту щодо застосування відображення в електронному вигляді інформації, що міститься у свідоцтві про народження, та інформації про зареєстроване місце проживання, що є у володінні та розпорядженні Державної міграційної служби» від 23 вересня 2020 р. № 911.

Для замовлення е-свідоцтва про народження особи віком до 18 років, щодо якої складено актовий запис про народження, батьки такої особи встановлюють мобільний додаток Порталу Дія на електронному носії, критерії якого підтримують використання зазначеного додатка, та пройти електронну автентифікацію.

Суб'єкту звернення автоматично надсилається через мобільний додаток Порталу Дія повідомлення про формування е-свідоцтва про народження разом з унікальним електронним ідентифікатором (QR-код, штрих-код, цифровий код) або про неможливість такого формування у зв'язку з відсутністю в Реєстрі актів необхідної інформації.

Заочним рішенням міськрайонного суду, залишеною без змін апеляційним судом, шлюб між сторонами розірвано.

У касаційній скарзі відповідачка зазначала, що позивач не має місця проживання та майна в Україні, тому суд України не може розглядати спір. Суди не звернули уваги, що згідно зі ст. 60 Закону України «Про міжнародне приватне право» праві наслідки шлюбу визначаються спільним особистим законом подружжя, а за його відсутності — правом держави, у якій подружжя мало останнє спільне місце проживання, за умови, що хоча б один з подружжя все ще має місце проживання у цій державі. Між сторонами немає жодних розбіжностей щодо останнього місця проживання подружжя — США, подружжя ніколи не проживало спільно на території України. Суди не з'ясували та не досліддили право, що підлягає застосуванню під час розгляду питання про розірвання шлюбу.

Звертаючись з позовом до українського суду, позивач унікає поділу майна подружжя, призначення утримання та аліментів на користь відповідача та дітей в США, та позбавляє відповідача права на судовий захист щодо вирішення майнових та фінансових питань після розірвання шлюбу у США.

Суд зазначив, що між Україною та США немає міжнародного договору у сфері правової допомоги у цивільних і сімейних справах.

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 76 Закону України «Про міжнародне приватне право» суди України можуть примімати до свого провадження і розглядати будь-які справи з іноземним елементом у випадках, якщо на території України відповідач у справі має місце проживання або місцезнаходження, або рухоме чи нерухоме майно, на яке можна накласти стягнення, або знаходиться філія або представництво іноземної юридичної особи — відповідача.

Під час розірвання шлюбу між громадянином України та іноземцем або особою без громадянства, один з яких проживає в Україні, питання підсудності визначається за загальними правилами, встановленими ст.ст. 27, 28 ЦПК України.

Позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено законом (ч. 1 ст. 27 ЦПК України).

Оскільки відповідачка на момент подання позову про розірвання шлюбу проживала на території України, а позивач, звертаючись до суду України, визнає його юрисдикцію для вирішення спору про розірвання шлюбу, суд першої інстанції обґрунтовано відкрив провадження у справі за місцем проживання відповідачки та розглянув справу по суті, що відповідає вимогам п. 2 ч. 1 ст. 76 Закону України «Про міжнародне приватне право».

З огляду на те що позивач є громадянином США, а відповідачка — громадянкою України, відповідно до ч. 1 ст. 16 Закону України «Про міжнародне приватне право», немає спільного особистого закону подружжя.

Також подружжя спільно не обрали право, яке буде застосовуватися до правових наслідків шлюбу.

Немає підстав і для висновку, що є право держави, з яким обоє з подружжя мають найбільш тісний зв'язок іншим чином.

Крім того, Верховний Суд визнав невмотивованими доводи касаційної скарги, що за наслідками цього спору відповідачка буде позбавлена права вирішити спір щодо поділу спільного майна подружжя та інших можливих

Використано матеріали інформаційно-правової платформи ActiveLex

спорів за її участю як одного з колишнього подружжя. Після розірвання шлюбу заявниця не може бути позбавлена права, на реалізацію якого вона має право незалежно від припинення шлюбу.

Рішення в ЄДРСР — <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/90591497>

На дохід від відчуження нерухомого майна може бути здійснено стягнення для виплати аліментів у межах виконавчого провадження

31 липня 2020 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду у справі № 234/15413/17 залишив без задоволення касаційну боржника по аліментах, чий дохід з продажу набутого до шлюбу об'єкта нерухомості було стягнуто державним виконавцем.

Особа звернулася до суду із скаргою про визнання незаконними дій та рішення, скасування постанови державного виконавця.

Скарга мотивована тим, що згідно рішення міського суду з нього стягнуто аліменти на утримання дитини. Постановою державного виконавця про звернення стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інші доходи боржника, звернено стягнення на дохід, отриманий ним від продажу належної йому нерухомості, а саме 1/4 частку отриманої суми за продаж нерухомості, у зв'язку з чим з'явився борг у сумі 31 935,50 грн.

Відповідно до Переліку видів доходу, які вираховуються при визначенні аліментів на одного з подружжя, дітей, батьків, інших осіб, затвердженого постановою КМУ від 26 лютого 1993 р. № 146, отримання доходу від продажу нерухомого майна не є таким доходом у розумінні заробітку, який вираховується під час розрахунку розміру аліментів, а тому дії державного виконавця є неправомірними.

Міський суд, з яким погодився апеляційний суд, відмовив у задоволенні.

У касаційній скарзі заявник зазначав, що беручи до уваги постанову Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 5 вересня 2019 р. у справі № 760/4569/18-ц, судами не враховано постанову Верховного Суду від 7 травня 2018 р. у справі № 640/537/14-ц, згідно з якою Перелік видів доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів на одного з подружжя, дітей, батьків, інших осіб, є вичерпним.

Продаж особистого нерухомого майна заявника, право власності на яке ним було набуто внаслідок дарування його батьками ще до шлюбу та народження дитини, не є заробітком заявника.

Верховний Суд зазначив, що відповідно до ч. 1 ст. 68 Закону України «Про виконавче провадження» стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інші доходи боржника звертається у разі відсутності в боржника коштів на рахунках у банках чи інших фінансових установах, відсутності чи недостатності майна боржника для покриття в повному обсязі належних до стягнення періодичних платежів.

Відповідно до ст. 81 СК України перелік видів доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів на одного з подружжя, дітей, батьків, інших осіб, затверджується Кабінетом Міністрів України.

<http://activelex.com>

Використано матеріали інформаційно-правової платформи ActiveLex

Результат аналізу положень СК України, зокрема ст. 81, ч. 3 ст. 181, ч. 2 ст. 182, ст. 183, свідчить про те, що закон ототожнює поняття «заробітку» та «доходу», передбачаючи можливість стягнення на користь дитини мінімального рекомендованого розміру аліментів з обох джерел отримання грошових коштів. Аналогічна ситуація відрощена і в положенні ЦК України, який також ототожнює поняття «заробітку» та «доходу», зокрема у відносинах щодо відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю.

Таким чином, закон гарантує можливість захисту прав та фактичного задоволення інтересів найменш захищених категорій осіб.

Положення ст. 81 СК України та ч. 3 ст. 181 СК України вказують на необхідність визначення розміру аліментів від частки доходу платника, а не його заробітку. Звуження ж змісту норм закону за допомогою положень підзаконних нормативно-правових актів є неприпустимим.

При цьому зміст положень Переліку № 146 включає до поняття «заробіток» також і виплати, які заробіткою платою не є, зокрема доходи від підприємницької діяльності, кооперативів тощо, що свідчить про більш широке тлумачення змісту поняття «заробіток», ніж виплати, які здійснюються в межах трудових правовідносин.

Крім того, у п. 13 Переліку вказується, що утримання аліментів провадиться із суми заробітку (доходу), що належить особі, яка сплачує аліменти, після утримання з цього заробітку (доходу) податків. Вживання терміну «дохід» у дужках після поняття «заробіток» може розумітися як визнання цих понять синонімічними в контексті примисів Переліку. Отже, цей Перелік не є вичерпним, він є підзаконним нормативно-правовим актом, а тому тлумачення його положень має здійснюватися з урахуванням дійсного змісту норм закону, на виконання якого він прийнятий.

Рішення в ЄДРСР — <http://eyestr.sourt.gov.ua/Review/90784240>

Відповідчами у спорах про призначення додаткового строку для прийняття скарг є не органи місцевого самоврядування, а інші спадкоємці, якщо вони є

15 липня 2020 р. Верховний Суд у складі колегії судів Першої судової палати Касаційного цивільного суду у справі № 759/3515/19 задовольнив касаційну скаргу спадкоємця за законом, який вдоводив, що спадкоємець за законом подав позов про визначення додаткового строку для прийняття скарги до неналежного відповідача.

Міністерство внутрішніх справ України звернулося до суду із позовом до Київської міської ради про визначення додаткового строку для прийняття скарги.

Свої позовні вимоги посилач обґрунтовував тим, що після смерті особи відкрилася спадщина на все належне йому майно. З листа Дванадцятій КДНК, МВС України стало відомо, що померлий залишив заповіт, належну йому на права власності 1/3 частину квартири та все його майно, де б воно не було і з чого б не складалося і взагалі все те, що буде йому належати на день смерті та на що він за законом матиме право, заповів Центральній житлово-обутовій комісії МВС України. Проте МВС у встановлений законом строк не звернулося до нотаріального органу за

отриманням свідоцтва про право на спадщину, оскільки останньому не було відомо про існування заповіту.

Рішенням районного суду, залишеним без змін апеляційним судом, позов задоволено, визначено МВС України додатковий строк для прийняття скарги строком два місяці з моменту набрання рішенням суду законної сили.

У касаційній скарзі син померлого наполягав, що відповідачами у справі про визначення додаткового строку для прийняття скарги є спадкоємці, які прийняли спадщину. В разі відсутності інших спадкоємців за заповітом і за законом, усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмови від її прийняття відповідачами є територіальні громади в особі відповідних органів місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини. Отже, Київська міська рада не є належним відповідачем у справі, оскільки саме скаржник у встановлений законом строк звернувся до нотаріальної контори із заявою про прийняття спадщини.

Задовольняючи касаційну скаргу, Верховний Суд зазначив, що для правильного вирішення питання щодо визнання відповідача неналежним недостатньо встановити відсутність у Київської міської ради обов'язку відповідати за цим позовом.

Установлення цієї умови — підстава для ухвалення судового рішення про відмову в позові. Щоб виокремити відповідча неналежним, крім названої умови, суд повинен мати дані про те, що обов'язок відповідати за позовом покладено на іншу особу. Про неналежного відповідача можна говорити тільки в тому випадку, коли суд може вказати особу, що повинна виконати вимогу позивача, — належного відповідача. Особа, яка не прийняла спадщини в установленній законом строк, може звернутися до суду з позовною заявою про визначення додаткового строку для прийняття спадщини відповідно до ч. 3 ст. 1272 ЦК України. Суди відкривають провадження в такій справі у разі відсутності письмової згоди спадкоємців, які прийняли спадщину (ч. 2 ст. 1272 ЦК), а також за відсутності інших спадкоємців, які могли б дати письмову згоду на подання заяви до нотаріальної контори про прийняття спадщини. Відповідачами у такій справі є спадкоємці, які прийняли спадщину. В разі відсутності інших спадкоємців за заповітом і за законом чи усунення їх від права на спадкування, неприйняття ними спадщини, а також відмови від її прийняття відповідачами є територіальні громади в особі відповідних органів місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини.

Позивач у цій справі клопотав про заміну первісного відповідача належним відповідачем чи про залучення до участі у справі іншої особи як співвідповідача не заявив.

Пред'явлення позову до неналежного відповідача не є підставою для відмови у відкритті провадження у справі, оскільки заміна неналежного відповідача здійснюється в порядку, визначеному ЦПК України. За результатами розгляду справи суд відмовляв в позові до неналежного відповідача та приймає рішення по суті заявлених вимог щодо належного відповідача.

У встановлений законом строк спадщину прийняв син спадкодавця, який залучений до розгляду справи як третя особа, тож у цьому випадку Київська міська рада як орган місцевого самоврядування не є належним відповідачем у справі.

Рішення в ЄДРСР — <http://eyestr.sourt.gov.ua/Review/90536682>

<http://activelex.com>

Використано матеріали інформаційно-правової платформи ActiveLex

провадженні щодо того самого об'єкта нерухомого майна, проте з інших правових підстав, з додаванням нових доказів, а тому виконаний про те, що немає підстав для розгляду нового подання виконавця, є помилковими.

Верховний Суд вказав, що формалізм у процесі є позитивним і необхідним явищем, оскільки забезпечує чітке дотримання судами процесу, проте надмірний формалізм заважає практичному та ефективному доступу до суду, не сприяє правовій визначеності, належному здійсненню правосуддя, у тому числі виконанню судового рішення та є порушенням ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Розгляд процесуальних питань, пов'язаних з виконанням судових рішень, є триваючими правовідносинами до тих пір, поки судові рішення не буде виконане в порядку, передбаченому законом. Тому державний/приватний виконавець має право звертатися до суду з відповідним поданням, направленим на виконання ст. 129 Конституції України щодо обов'язковості судового рішення, стільки разів, скільки для цього необхідно, щоб виконати судові рішення. Проте це не мають бути тотожні та аналогічні подання (заяви), які вже судом вирішені.

При цьому згідно з ч. 11 ст. 440 ЦПК України суд негайно розглядає подання державного/приватного виконавця без повідомлення сторін та інших заінтересованих осіб за участю державного виконавця, приватного виконавця. Розгляд процесуальних питань, пов'язаних з виконанням судових рішень у цивільних справах, пов'язаних з виконанням органів (посадових осіб), є виконанням судових рішень як прикінцевого етапу в процесі реалізації захисту цивільних прав.

Заява (подання державного/приватного виконавця) з процесуальних питань, пов'язаних з виконанням судових рішень у цивільних справах, зокрема, про звернення стягнення на нерухоме майно боржника, право власності на яке не зареєстровано в установленому законом порядку, підлягає негайному розгляду без відкриття провадження у справі.

Отже, Верховний Суд касаційну скаргу виконавця задовольнив частково і передав справу на новий розгляд до суду першої інстанції.

Рішення в ЄДРСР — <http://eyestr.sourt.gov.ua/Review/90202506>

Не може бути покладено матеріально-правових обов'язків на третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору

15 липня 2020 р. Верховний Суд у складі колегії судів Першої судової палати Касаційного цивільного суду у справі № 766/20974/17 залишив без задоволення касаційну скаргу позивачки, яка оспорювала батьківство колишнього чоловіка, пред'явивши позов про виключення запису про нього як батька дитини з актового запису про народження дитини.

Дружина звернулася до суду із позовом до чоловіка, якого просила визнати батьком дитини, що народилася до шлюбу 10 місяців після припинення попереднього шлюбу позивачки (ст. 122 СК України). Треті особи які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, колишній чоловік позивачки, відділ державної реєстрації актів цивільного стану.

<http://activelex.com>

Використано матеріали інформаційно-правової платформи ActiveLex

Місцевий суд задовольнив позов, урахувавши, зокрема, визнання теперішнім чоловіком позивачки факту, що він є біологічним батьком дитини.

Апеляційний суд рішення місцевого суду скасував та відмовив у задоволенні позову, оскільки колишнього чоловіка позивачки, який записаний батьком дитини, не було залучено до участі у справі як відповідача. Крім того, неправильним є висновок суду першої інстанції про визнання чоловіком позивачки свого батьківства, оскільки матеріали справи таких відомостей не містять, а сам він категорично заперечує визнання такого факту, про що свідчить подання ним апеляційної скарги після того, як він дізнався про подачу позивачкою позову до нього про стягнення аліментів.

Залишаючи без задоволення касаційну скаргу позивачки на це рішення, Верховний Суд зазначив, що згідно з ч. 3 ст. 122 СК України подружжя, а також жінка та чоловік, шлюб між якими припинено, у разі народження дитини до шлюбу 10 місяців після припинення їх шлюбу, мають право подати до органу державної реєстрації актів цивільного стану спільну заяву про невизнання чоловіка (колишнього чоловіка) батьком дитини.

Визначення походження дитини від батька за заявою жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою, регулюється ст. 126 СК України. Зокрема, в частині першій цієї статті зазначено, що походження дитини від батька визначається за заявою жінки та чоловіка, які не перебувають у шлюбі між собою.

Згідно зі ст. 128 СК України за відсутності вищезгадані заяви батьківство щодо дитини може бути визнане за рішенням суду.

Відповідно до ч. 1 ст. 138 СК України жінці, яка народила дитину у шлюбі, надано право оспорити батьківство свого чоловіка, пред'явивши позов про виключення запису про нього як батька дитини з актового запису про народження дитини.

Така вимога матері, згідно з ч. 2 цієї статті, може бути задоволена лише у разі подання іншою особою заяви про своє батьківство.

Апеляційний суд встановив відсутність у справі відомостей щодо подання теперішнім чоловіком позивачки заяви про своє батьківство. А згідно зі змістом його апеляційної скарги своє батьківство щодо дитини він не визнає.

Позивачка звернулася до суду як з вимогою про визнання батьківства теперішнього чоловіка щодо дитини, так і з вимогою про оспорювання батьківства колишнього чоловіка.

Верховний Суд зазначив, що сторонами в цивільному процесі, згідно з частиною першою ст. 48 ЦПК України, є позивач і відповідач. Основною ознакою сторін є їхня матеріальна і процесуальна заінтересованість у справі. Саме сторони є суб'єктами правовідношення, з приводу якого виник спір.

Тому, не можна покладати на третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору, будь-які матеріально-правові обов'язки, а також устатковувати чи захищати їхні права, тобто виносити рішення або ухвали про права чи обов'язки цих третіх осіб.

Відповідний правовий висновок, викладений у постанові Великої Палати Верховного Суду від 25 червня 2019 р. у справі № 910/17792/17.

<http://activelex.com>

Використано матеріали інформаційно-правової платформи ActiveLex

Тому Верховний Суд скасував попередні рішення судів, частково задовольнив позов обленерго та стягнув всю вартість необлікованої електроенергії.

Рішення в ЄДРСР — <http://reyestr.court.gov.ua/Review/90591177>

Для захисту права власності на незаконно конфісковане і продане з аукціону майно слід подати позов про відшкодування шкоди, заподіяної конфіскацією

22 липня 2020 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду у справі № 295/711/19 визначив ефективний спосіб захисту порушеного права у разі конфіскації майна за рішенням суду, яке було пізніше скасоване.

Особа звернулася до суду з позовом до Державної казначейської служби України, Житомирської митниці Державної фіскальної служби України, Головного територіального управління юстиції у Житомирській області, Житомирського райвідділу Державної виконавчої служби ГТУЮ у Житомирській області, в якому просила стягнути на її користь за рахунок державного бюджету України шляхом списання коштів з єдиного казначейського рахунку 684 767,69 грн на відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок незаконної конфіскації майна.

Позова заява мотивована тим, що внаслідок протиправної конфіскації майна — автомобіля, яка відбулася на підставі постанови районного суду, скасованою в подальшому апеляційним судом, позивачу як власнику майна завдано шкоди.

Задовольняючи позов, районний суд, з висновком якого погодився й апеляційний суд, виходив із того, що рішення суду, яким накладено адміністративне стягнення у вигляді конфіскації майна, яке належить позивачу, було скасовано як незаконне, провадження у справі про порушення митних правил закрито.

Позивач позовавши можливість поновити права шляхом повернення майна, зокрема, в спосіб визнання електронних торгів недійсними, витребування майна з незаконного володіння тощо, оскільки завдання шкоди внаслідок незаконного рішення суду, органів державної влади передбачає спеціальний спосіб захисту порушеного права.

У касаційній скарзі Державна казначейська служба України посилалась на те, що під час здійснення своїх повноважень вона не вчиняла будь-яких протиправних дій відносно позивача, його прав та охоронюваних законом інтересів.

Верховний Суд зазначив, що позивачеві внаслідок незаконної конфіскації належних йому транспортних засобів завдано майнової шкоди в розмірі вартості конфіскованого майна, оскільки на момент ухвалення судового рішення про скасування постанови суду про накладення адміністративного стягнення конфісковані транспортні засоби були реалізовані в результаті проведення електронних торгів.

Суд правильно визначив, що обраний позивачем спосіб захисту порушеного права є найбільш ефективним, оскільки судовим рішенням апеляційного суду в іншій справі у задоволенні позову власника транспортних засобів про визнання електронних торгів недійсними відмовлено. Під

час розгляду цієї справи суд апеляційної інстанції визначив, що позивач обрав неналежний спосіб захисту.

Оскільки належним відповідачем у справах про відшкодування шкоди, заподіяної органом державної влади, їх посадовою або службовою особою, є держава як учасник цивільних відносин, незалежно від вини цих осіб чи органів, необгрунтованими є доводи касаційної скарги про відсутність підстав для стягнення коштів із посилання на те, що Державна казначейська служба України не вчиняла будь-яких протиправних дій стосовно позивача.

Держава бере участь у справі як відповідач через відповідні органи державної влади, зазначив — орган, діями якого заподіяно шкоди. Орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, може бути відповідачем у такій категорії справ. Водночас залучення або ж незалучення до участі в таких категоріях спорів Державної казначейської служби України чи її територіального органу не впливає на правильність визначення належного відповідача у справі, оскільки Державна казначейська служба України чи її територіальний орган не є тим суб'єктом, який порушив права чи інтереси позивача.

Отже, Верховний Суд залишив касаційну скаргу Державної казначейської служби без задоволення.

Рішення в ЄДРСР — <http://reyestr.court.gov.ua/Review/90591305>

Заява виконавця з процесуальних питань виконання судового рішення підлягає негайному розгляду судом без відкриття провадження

1 липня 2020 р. Верховний Суд у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду у справі № 488/3753/17-ц задовольнив касаційну скаргу та вказав, що розгляд процесуальних питань, пов'язаних з виконанням судових рішень, є триваючими правовідносинами доти, доки судові рішення не буде виконане в порядку.

Приватний виконавець звернувся до суду із поданням про звернення стягнення на нерухоме майно боржника, право власності на яке не зареєстровано в установленому законом порядку, та просив звернути стягнення на його житловий будинок.

За даними бюро технічної інвентаризації боржник є власником будинку, однак свідомо не зареєстрував право власності на нього в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно з метою унеможливити звернення стягнення на вказане майно.

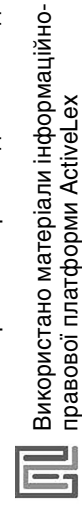
Відмовляючи у відкритті провадження за цим поданням, суд першої інстанції, з висновками якого погодився апеляційний суд, виходив із того, що воно є аналогічним з поданням приватного виконавця, за наслідками розгляду суду послася на п. 2 ч. 1 ст. 186 ЦПК України.

У касаційній скарзі приватний виконавець вказував, що висновком суду про те, що виконавець звернувся до суду з поданням про той самий предмет та з тих самих підстав є безпідставними, оскільки у серпні 2019 р. він звернувся до суду з поданням іншого змісту та усунув його недоліки.

Верховний Суд зазначив, що приватний виконавець цього разу звернувся до суду із поданням про звернення стягнення на майно боржника у тому самому виконавчому

<http://activelex.com>

Використано матеріали інформаційно-правової платформи ActiveLex

пенсіонер мав право, але не отримав своєчасно з власної вини, виплачуються за минулий час, але не більше ніж за три роки до дня звернення за отриманням пенсії.

У справі встановлено, що позивач успадкувала належні спадкоємцю суми пенсії відповідно до ст. 1227 ЦК України у тому розмірі, у якому спадкодавець мав право на їх отримання на момент своєї смерті, за останні три роки. Дата звернення спадкоємиці до органу ПФУ з вимогою про виплату нарахованої за життя спадкодавця пенсії не впливає на розмір виплат.

Отже, колегія суддів погодилась з висновками судів попередніх інстанцій щодо відмови в задоволенні позову в частині визнання за позивачем права власності на набуті в порядку спадкування за законом грошові кошти недоотриманої пенсії у зв'язку зі смертю тітки за період з 1 серпня 2015 р. до 1 червня 2016 р.

Рішення в ЄДРСР — <http://reyestr.court.gov.ua/Review/90228098>

Систематична несплата частини орендної плати у відробітковій та натуральній формі є підставою для розірвання договору оренди землі

1 липня 2020 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду у справі № 183/3653/16 задовольнив касаційну скаргу орендодавця на рішення апеляційного суду, який визнав договірний обов'язок орендаря безкоштовною послугою.

Фізична особа звернулася до суду з позовом до товариства з обмеженою відповідальністю, в якому просила розірвати договір оренди землі, укладений між нею та ТОВ, з тих підстав, що згідно з державним актом на право приватної власності на землю позивачем належить земельна ділянка площею 5,700 га. Між нею (орендодавцем) та ТОВ (орендарем) укладено договір оренди землі, відповідно до якого орендодавець передала належну їй земельну ділянку в оренду ТОВ строком на сім років.

Орендар у період з 2013 до 2015 р. нараховування виплат за оренду земельної ділянки проводив з порушенням умов договору оренди — без урахування індексації. Також орендар не виконував взятих зобов'язань щодо безкоштовного постачання однієї тонни соломи до садби орендодавця, надання послуг з обробітку присадибної ділянки орендодавця до 0,40 га (оранка та культивация), що створило несприятливі умови для позивачки, а саме вона була вимушена нести додаткові витрати на обробіток землі та придбання соломи.

Вказані факти вона розцінювала, як систематичну несплату відповідачем орендної плати.

Рішенням міськрайонного суду позов задоволено. Апеляційним судом рішення скасовано, у задоволенні позову відмовлено у зв'язку з тим, що культивация присадибної ділянки орендодавця не входить ні до однієї з форм орендної плати, передбачених договором, а є додатковою безкоштовною послугою, яка не має грошової оцінки, за яку договором у разі ненадання передбачено грошової компенсації.

У касаційній скарзі представник позивачки зазначив, що обов'язок відповідача проводити безкоштовну поставку однієї тонни соломи до садби орендодавця, оранку та культивацию присадибної ділянки орендодавця до 0,40 га,

<http://activelex.com>

Використано матеріали інформаційно-правової платформи ActiveLex

визначений умовами договору, а згідно з вимогами ст. 629 ЦК України договір є обов'язковим для виконання сторонами.

Верховний Суд зазначив, що ч.ч. 1 і 2 ст. 651 ЦК України передбачено, що договір може бути змінено або розірвано за рішенням суду на вимогу однієї із сторін у разі істотного порушення договору другою стороною та в інших випадках, встановлених договором або законом. Істотним є таке порушення стороною договору, коли внаслідок завданої цим шкоди друга сторона значною мірою позбавляється того, на що вона розраховувала при укладенні договору. Підставою для розірвання договору оренди землі є систематична несплата орендної плати (два та більше випадки).

При цьому, систематична сплата орендної плати не у повному обсязі, визначеному договором, тобто як невиконання, так і неналежне виконання умов договору, є підставою для розірвання такого договору, оскільки згідно зі ст. 526 ЦК України зобов'язання має виконуватися належним чином відповідно до умов договору та вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, а за відсутності таких умов та вимог — відповідно до звичаїв ділового обороту або інших вимог, що звичайно ставляться.

Встановивши неналежне виконання умов договору оренди земельної ділянки, укладеної між сторонами, суд першої інстанції зробив обґрунтований висновок про задоволення позову. Суд встановив, що ТОВ не здійснювало оранки і культивування присадибної ділянки та постачання однієї тонни соломи до садиби орендодавця, орендар цей факт не заперечував та зазначав, що це не є обов'язковим. Проте п. 5 договору оренди земельної ділянки визначено, що основними складовими орендної плати за договором є: орендна плата у грошовій формі — 4,00 % грошової оцінки землі, безкоштовне постачання однієї тонни соломи до садиби орендодавця, оранка та культивування присадибної ділянки орендодавця до 0,40 га.

Порушенням умов цього договору було те, що орендар здійснював орендну плату лише у грошовій формі, а орендну плату в частині оранки та/або культивування присадибної ділянки позивачки й постачання однієї тонни соломи до її садиби не здійснював. Це свідчить про систематичну несплату в цій частині орендної плати, визначеної договором. Тому відмова відповідача надавати послуги оранки, культивування земельної ділянки та постачання соломи є істотною обставиною для розірвання договору або укладення його на інших умовах.

Рішення в ЄДРСР — <http://www.leyest.sourt.gov.ua/Review/90202412>

Систематична несплата орендної плати є підставою для розірвання договору оренди, навіть якщо заборгованість у подальшому сплачено

31 липня 2020 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду у справі № 479/1073/18 відмовив у задоволенні касаційної скарги орендаря, який 10 років не сплачував орендну плату, на рішення судів, якими розірвано договір оренди.

Орендодавець звернувся до суду з позовом до ТОВ про розірвання договору оренди земельної ділянки, укладеного строком на 50 років. Послався на порушення майнових прав. У зв'язку з тим, що ТОВ з 2008 р. по 2017 р.

Використано матеріали інформаційно-правової платформи [ActiveLex](http://activelex.com)

йому орендну плату не сплачувало, чим порушило вимоги договору оренди, просив суд розірвати договір оренди земельної ділянки, укладеної 1 січня 2006 р.

Рішенням районного суду, залишеним без змін апеляційним судом, позов задоволено з тих мотивів, що порушення відповідачем умов договору щодо виплати орендної плати є істотним, оскільки позивач внаслідок такого порушення значною мірою позбавлявся того, на що він розраховував при укладенні договору.

У касаційній скарзі ТОВ вказувало, що суди не звернули належної уваги на те, що позивач на порушення умов договору оренди землі та вимог закону проявив бездіяльність щодо отримання ним відповідної орендної плати, не повідомляв свої банківські реквізити, що не є тотожним поняттю «систематична несплата». При цьому товариство подалося на виконки Верховного Суду України, в яких підставою для розірвання договору оренди землі є систематична несплата орендної плати, а не затримка в її сплаті.

Верховний Суд зазначив, що ч. 1 ст. 32 Закону України «Про оренду землі» передбачено, що на вимогу однієї із сторін договір оренди землі може бути достроково розірваний за рішенням суду в разі невиконання сторонами обов'язків, передбачених ст.ст. 24 і 25 Закону та умовами договору.

Водночас пунктом «д» ч. 1 ст. 141 ЗК України передбачено таку підставу припинення права користування земельною ділянкою, як систематична несплата земельного податку або орендної плати.

Отже, згідно зі ст.ст. 13, 21 Закону України «Про оренду землі» основною метою договору оренди земельної ділянки та одним з визначальних прав орендодавця є своєчасне отримання ним орендної плати у встановленому розмірі. Систематична несплата орендної плати за користування земельною ділянкою, тобто систематичне порушення договору оренди земельної ділянки, може бути підставою для розірвання такого договору.

Відповідно до ч. 2 ст. 651 ЦК України договір може бути змінено або розірвано за рішенням суду на вимогу однієї із сторін у разі істотного порушення умов договору другою стороною та в інших випадках, встановлених законом або договором.

Істотним є таке порушення стороною договору, коли внаслідок завданої цим шкоди друга сторона значною мірою позбавляється того, на що вона розраховувала при укладенні договору.

Результат аналізу зазначених норм дав підстави для висновку, що вказані положення закону, які регулюють спірні відносини, вимагають саме систематичної (два та більше випадків) несплати орендної плати, передбаченої договором, як підстави для розірвання договору оренди земельної ділянки, що також є істотним порушенням умов договору, оскільки позивачеві позивача можливість отримати гарантовані договором кошти за те, що його земельну ділянку використовує інша особа.

Верховний Суд погодився з висновками судів попередніх інстанцій про те, що сплата орендної плати є істотною умовою договору оренди, а позивач не отримав того, на що він розраховував при укладенні договору. Разом з тим власне факт систематичного порушення договору оренди земельної ділянки щодо сплати орендної плати є підставою для розірвання такого договору незважаючи на те, чи виплачена в подальшому заборгованість, оскільки згідно зі ст. 526 ЦК України зобов'язання має виконуватися

<http://activelex.com>

сопідарно з відповідачів на користь позивача вартість необлікованої електроенергії в сумі 1 500,00 грн.

Суд дійшов висновку про зменшення розміру відшкодування шкоди, оскільки заявлена до стягнення сума для відповідачів з ураховуванням їх майнового стану є надвеликою, її стягнення суперечить принципам розумності та справедливості, а з ураховуванням віку відповідачів може унеможливити виконання судового рішення.

У касаційній скарзі ПАТ «Запоріжжяобленерго» вказувало, що суди вийшли за межі позовних вимог, застосували положення ч. 4 ст. 1193 ЦК України. Факт порушення відповідачами ПКЕЕН підтвердженням фотозніманнями, відповіді не надади доказів або спростувать щодо неперичетності до виявленого порушення. Суди не надади оцінки розрахунку, який міститься у матеріалах справи та відповіді вимогам Методики визначення обсягу та вартості необлікованої електроенергії, затвердженої постановою Національної комісії регулювання електроенергетики від 4 травня 2006 р. № 562, чинної на момент виникнення спірних правовідносин (втратила чинність 27 липня 2019 р.).

Верховний Суд зазначив, що відносини щодо постачання фізичним особам електричної енергії регулюються ст. 714 ЦК України, Законом України «Про електроенергетику», Правилами та Методикою визначення обсягу та вартості електричної енергії, не облікованої внаслідок порушення споживачами правил користування електричною енергією, затвердженою постановою Національної комісії регулювання електроенергетики від 4 травня 2006 р. № 562 та зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 4 липня 2006 р. за № 782/12656 (зі змінами).

Частиною 4 ст. 26 Закону передбачено, що споживач електроенергії несе відповідальність згідно із законодавством за порушення умов договору та Правил.

Суди попередніх інстанцій дійшли обґрунтованого висновку про те, що відповідачі безобліково споживали електричну енергію шляхом підключення електропроводів до електричних мереж енергопостачальника, чим порушили норми чинного законодавства України.

Разом з тим, ухвалюючи рішення про часткове задоволення позову, суд першої інстанції, з рішенням якого погодився й апеляційний суд, безпідставно зменшив розмір відшкодування завданої позивачу шкоди з 11 819,79 грн до 1 500,00 грн, керуючись ч. 4 ст. 1193 ЦК України.

Стаття 1193 ЦК України є загальною нормою, якою встановлюються підстави звільнення від відповідальності за завданням позадоговірної шкоди та підстави зменшення відповідальності порівняно із загальним розміром відшкодування шкоди в повному обсязі.

Відповідно до ч. 4 ст. 1193 ЦК України суд може зменшити розмір відшкодування шкоди, завданої фізичною особою, залежно від її матеріального становища, крім випадків, коли шкоди завдано вининням злочину.

Оскільки відносини щодо позаблікового використання електричної енергії не є деліктними, а полягають у порушенні укладеного між сторонами договору про користування електричною енергією, то правила ст. 1193 ЦК України щодо можливості зменшення розміру відшкодування шкоди на них не поширюються.

За таких обставин суди попередніх інстанцій неправильно застосували до спірних правовідносин вказану норму матеріального права, у зв'язку з чим необґрунтовано зменшили розмір відшкодування завданих збитків.

<http://activelex.com>

Правила зменшення розміру відшкодування шкоди не поширюються на відносини щодо позаблікового використання електроенергії

15 липня 2020 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду у справі № 336/5035/16-ц вказав, що відносини щодо позаблікового використання електричної енергії не є деліктними, а складають порушення укладеного між енергопостачальником і споживачем договору.

ПАТ «Запоріжжяобленерго» звернулося до суду з позовом, у якому просило стягнути солідарно з осіб вартість не облікованої електричної енергії у розмірі 11 819,79 грн. Порушення було виявлено за результатами проведення перевірки дотримання відповідачами Правил користування електричною енергією для населення, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 26 липня 1999 р. № 1357, чинних на момент виникнення спірних правовідносин (втрачили чинність 26 червня 2018 р.), встановленою самовільне підключення електроустановки до електромережі енергопостачальника з порушенням схеми обліку та безоблікове споживання електроенергії, що є порушенням п. 42, 48 ПКЕЕН.

Рішенням районного суду, залишеним без змін апеляційним судом, позов задоволено частково, стягнено

Використано матеріали інформаційно-правової платформи [ActiveLex](http://activelex.com)

У 2015 р. заявниця зареєструвала шлюб з іншою особою, з часу реєстрації шлюбу проживає з теперішнім чоловіком, сином та дитиною, народженою у другому шлюбі у Словацькій Республіці.

Між сторонами укладено нотаріально посвідчений договір, яким вони визначили місце проживання дитини з матір'ю та узгодили участь батька у вихованні дитини.

З моменту припинення шлюбу з боку колишнього чоловіка щодо до неї, її рідних та близьких не припиняються дії, які мають характер домашнього насильства. У листуванні він вдається до відкритих погроз, образ, приниження честі та гідності, застосовує нецензурну лайку, називає непристойними словами заявницю, її родичів, вживає лексикі, недопустимі у нормальному людському спілкуванні.

Крім того, вимагає гроші, примушує до зменшення розміру аліментів на дитину, встановлених рішенням суду, шантажує тим, що не дасть дозвіл на зворотній виїзд дитини до Словацької Республіки, погрожує розправою, завданням шкоди здоров'ю, вбивством, вдається до тиску щодо заявника та її чоловіка. Такі вислови надсилає також на особистий телефон сина, якому ще не виповнилося 10 років.

Рішенням районного суду, залишеним без змін апеляційним судом, позов задоволено частково — видано обмежувальний припис, встановлено заходи тимчасового обмеження прав кривдника терміном на 6 місяців; заборонено вести листування, телефонні переговори та у будь-який спосіб спілкуватись або контактувати через інші засоби зв'язку із заявницею та їхнім сином особисто і через третій осіб.

У касаційній скарзі колишній чоловік вказував, що суди не врахували положення ст. 26 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», згідно якої рішення про видачу обмежувального припису або про відмову у видачі обмежувального припису приймається на підставі оцінки ризиків.

Верховний Суд зазначив, що п. 3, 4, 14 та 17 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначено ознаки домашнього насильства.

У п. 9 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначено, що оцінка ризиків — це оцінювання вірогідності продовження чи повторного вчинення домашнього насильства, настання тяжких або особливо тяжких наслідків його вчинення, а також смерті постраждалої особи.

Згідно зі скрін-шотами повідомлень з телефону та планшета, роздруковками з Viber у листуванні, яке скарги тривалий час та систематично веде із заявницею з приводу організації побачень з сином, він висловлює погрози розправи, в тому числі фізичної, ображає та принижує заявника і її близьких, застосовує нецензурну та іншу неприйнятну лексику.

Отже, з висновка ВС, суд правильно встановив, що зміст конкретних фраз, лексик та характеру використання мовних засобів, які чоловік застосовував у листуванні з колишньою дружиною та малолітнім сином, слід кваліфікувати як домашнє насильство у формі психологічного насильства, що не безпідставно викликає у заявниці побоювання за свою безпеку та безпеку своїх рідних і завдає шкоди насамперед психічному здоров'ю малолітнього сина сторін, та обґрунтовано видав обмежувальний припис.

*Рішення в ЄДРСР — <http://reyestr.court.gov.ua/>
Review/90388505*

належним чином відповідно до умов договору та вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, а за відсутності таких умов та вимог — відповідно до звичаїв ділового обороту або інших вимог, що звичайно ставляться.

*Рішення в ЄДРСР — <http://reyestr.court.gov.ua/>
Review/90714381*

Звільненого без законної підстави працівника має бути поновлено на попередній роботі, а не на іншій рівнозначній посаді

15 липня 2020 р. Верховний Суд у складі колегії судів Першої судової палати Касаційного цивільного суду у справі № 480/1449/18 вказав, що збереження місця роботи (посади) і середнього заробітку гарантується не лише особам, призваним на військову службу, а й тим, що були прийняті на військову службу за контрактом у разі виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці чи настанню цивільної кризи.

Особа звернулася до суду з позовом до психіатричної лікарні про визнання незаконним та скасування наказу про звільнення, поновлення на роботі та стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу.

В обґрунтованих позовах вимог позивач зазначав, що 30 березня 2016 р. звернувся до головного лікаря із заявою про його звільнення у зв'язку з прийняттям на контрактну військову службу, після чого його було звільнено на підставі наказу про звільнення від 7 квітня 2016 р.

Після проходження строкової служби у Збройних силах України позивач звернувся до суду та просив визнати незаконним і скасувати наказ про його звільнення з медичної установи, оскільки вважав, що роботодавець не врахував гарантії збереження місця роботи та середнього заробітку після його вступу на військову службу за призовом під час дії особливого періоду, що гарантовано ч. 2 ст. 39 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» та ч. 3 ст. 119 КЗпП України.

Суд першої інстанції поновив позивача на роботу. Апеляційний суд скасував рішення та відмовив у задоволенні позову через пропуск позивачем місячного строку на звернення до суду з тих мотивів, що перебування позивача на військовій службі, проходження спеціальних навчань та проживання на території військової частини, як і участь в антитерористичній операції, не є об'єктивними перешкодами та не свідчать про відсутність можливості для вчасного оскарження свого звільнення.

У касаційній скарзі позивач вказував, що у січні 2017 р. звертався з позовом до адміністративного суду, але йому було відмовлено у відкритті провадження, оскільки справа підлягала розгляду в порядку цивільного судочинства. При цьому, на його адресу реєстрації не надходили повістки або виклики від цього суду, та вже після звільнення із військової служби він скористався професійною правничою допомогою, дізнався про відмову у відкритті провадження в адміністративній справі, зібравши усі документи, подав позов до районного суду.

Верховний Суд скасував постанову апеляційного суду зазначив, що аналіз положень ч. 2 ст. 2 та ч. 2 ст. 39 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» дає підстави для висновку, що гарантії, передбачені ч. 4 ст. 4 та ч. 4 ст. 119 КЗпП України, надаються не тільки особам, які були призвані на військову службу, військову службу за

призовом під час мобілізації, а й тим, що були прийняті на військову службу за контрактом у разі виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці чи настанню особливого періоду.

Верховний Суд також не погодився з висновком суду апеляційної інстанції про пропускування позивачем строку, визначеного ст. 233 КЗпП України.

Позивач отримав трудову книжку в січні 2017 р. і тоді ж звернувся з позовом до адміністративного суду. Йому було відмовлено у відкритті провадження, оскільки справа підлягала розгляду в порядку цивільного судочинства, однак вчасно повідомлено про це позивача не було, тому до місцевого суду він звернувся лише в серпні 2018 р.

Звернення до суду іншої юрисдикції не є безумовною підставою для визнання, що строк звернення до належного суду пропущено з поважних причин. Проте трудове законодавство України не містить вичерпного переліку підстав, які можливо визнати як поважні при пропуску строку звернення до суду з позовом про поновлення на роботі.

Верховний Суд визнав поважними наведені позивачем причини пропуску строку звернення до суду, оскільки безспірно встановлено, що він з моменту зарахування до військової частини проходив спеціальні навчання, весь час проживав на території військової частини, а після закінчення навчання брав безпосередню участь у зоні проведення АТО.

Водночас Верховний Суд визнав за необхідне виключити з резолютивної частини рішення суду першої інстанції вказівку про поновлення на роботі «або на іншій рівнозначній посаді за вибором позивача», оскільки згідно з ч. 1 ст. 235 КЗпП України в разі звільнення без законної підстави або незаконного переведення на іншу роботу працівник повинен бути поновлений на попередній роботі органом, який розглядає трудовий спір.

*Рішення в ЄДРСР — <http://reyestr.court.gov.ua/>
Review/90536950*

Працівнику не може бути оголошено догану через невиконання наказу, який втратив чинність

22 липня 2020 р. Верховний Суд у складі колегії судів Першої судової палати Касаційного цивільного суду у справі № 554/9493/17 задовольнив касаційну скаргу працівниці, вказавши, що оголошення догани на підставі наказу, який втратив чинність, є неприпустимим.

Особа звернулася до суду з позовом до ДП про визнання незаконним та скасування наказу про притягнення до дисциплінарної відповідальності.

Наказом від 14 вересня 2016 р. затверджено Інструкцію з організації охорони, пропускнуго та внутрішнього об'єктового режимів Полтавської філії ДП, контроль за виконанням наказу покладено на директора філії.

Наказом відповідача від 31 серпня 2017 р. затверджено Інструкцію з організації охорони, пропускнуго та внутрішнього об'єктового режимів Полтавської філії ДП та наказ від 14 вересня 2016 р. визнано таким, що втратив чинність з дати підписання нового наказу.

Наказом ДП від 12 жовтня 2017 р. за порушення трудової дисципліни, а саме: недотримання працівниками та директором вимог наказу від 14 вересня 2016 р., що призвело до відсутності контролю знаходження працівників на робочих місцях та несумлінного виконання працівниками

та директором філії своїх трудових обов'язків, позивачці оголошено догану.

Позивачка зазначала, що наказу від 14 вересня 2016 р. за порушення якого їй було оголошено догану, взагалі не підприємстві не існує. Її не ознайомили під підпис із наказом про оголошення догани, немає доказів, які підтверджували неспроможність системи контролю доступу, встановленої в приміщенні Полтавської філії ДП.

Рішенням районного суду позовні вимоги задоволено. Апеляційним судом рішення районного суду скасовано, ухвалено нове рішення про відмову в задоволенні позову з тих мотивів, що наказ про оголошення догани є об'єднаним, оскільки в ньому зазначено за які порушення накладено дисциплінарне стягнення, докази, які підтверджують вказані порушення, та містяться в інформациі, на підставі яких статті КЗпП накладено дисциплінарне стягнення.

Розглянувши касаційну скаргу позивачка, Верховний Суд зазначив, що саме на роботодавцеві лежить обов'язок надати докази фактів винного вчинення працівником дисциплінарного проступку. Для притягнення працівника до дисциплінарної відповідальності в обов'язковому порядку має бути встановлено вини як одну із важливих ознак порушення трудової дисципліни. За відсутності вини працівника не може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності.

Отже, при розгляді справ про накладення дисциплінарних стягнень за порушення трудової дисципліни судам необхідно з'ясувати, в чому конкретно виявилось порушення, чи дотримані власником або уповноваженим ним органи передбачені ст.ст. 147 — 149 КЗпП України працівником, чи належне виконання працівником трудових обов'язків має бути винним, скоеним без поважних причин умисно або з необережності.

Наказ ДП від 12 жовтня 2017 р. «Про оголошення догани» прийнятий через недотримання позивачкою вимог наказу від 14 вересня 2016 р., який втратив чинність. Тому суд першої інстанції дійшов правильного висновку про задоволення позову, оскільки оголошення догани на підставі наказу, який втратив чинність, є неприпустимим.

Рішення в ЄДРСР — <http://eyestr.sourt.gov.ua/Review/90591458>

Клієнт має безумовне право на розірвання договору банківського рахунка в односторонньому порядку

23 липня 2020 р. Верховний Суд у складі колегії судів Першої судової палати Касаційного цивільного суду у справі № 519/875/14-ц залишив без задоволення касаційну скаргу банку та вказав, що відкритий клієнтом картковий рахунок має бути закритий за заявою клієнта в будь-який час.

Публічне акціонерне товариство Комерційний Банк «Приватбанк» звернулося до суду з позовом до особи про стягнення заборгованості за кредитним договором.

Використано матеріали інформаційно-правової платформи [ActiveLex](http://activelex.com)

Відповідачка звернулася до суду із зустрічною позовною заявою до ПАТ КБ «Приватбанк» про розірвання угоди про надання кредиту та розірвання договору банківського рахунка.

Зустрічна позовна заява мотивована тим, що заочним рішенням міського суду задоволено позов ПАТ КБ «Приватбанк» про стягнення заборгованості з відповідачки за кредитним договором. Вказане судове рішення у встановленому законом порядку звернуто до примусового виконання.

Посилаючись на те, що неодноразово зверталась до позивача з письмовими заявами про розірвання угоди про надання кредиту і закриття банківського рахунку по банківській картці. Проте, незважаючи на наявність рішення суду про стягнення заборгованості за кредитним договором у повному обсязі, по банківській картці тривалий час не проводяться банківські операції, однак банк нараховував платежі за обслуговування банківської картки, що є незаконним на підставі ч. 1 ст. 1075 ЦК України.

Рішенням міського суду у задоволенні позову ПАТ КБ «Приватбанк» відмовлено. Зустрічну позовну заяву задоволено.

Змінюючи рішення суду першої інстанції в частині мотивів відмови ПАТ КБ «Приватбанк» до відповідачки про стягнення заборгованості за кредитним договором і в частині мотивів задоволення зустрічного позову про розірвання угоди щодо надання кредиту та договору банківського рахунка, апеляційний суд дійшов висновку, що зобов'язання відповідачки за кредитним договором від 13 вересня 2007 р. припинились 25 червня 2011 р., отже, підстав для стягнення з відповідачки заборгованості немає. Тому суд першої інстанції дійшов об'єднаного висновку про розірвання договору банківського рахунку за банківською карткою від 13 вересня 2007 р. на підставі ст. 1075 ЦК України.

У касаційній скарзі АТ КБ «Приватбанк» вказував, що отримані відповідачкою грошові кошти не були повернуті банку, тому підстав для розірвання чи припинення договору банківського рахунку немає.

Верховний Суд погодився з висновками суду апеляційної інстанції та зазначив, що звернення з позовом про дострокове стягнення кредиту незалежно від способу такого стягнення змінює порядок, умови і строк дії кредитного договору; на час звернення з таким позовом вважається, що настає строк виконання договору в повному обсязі; рішення суду про стягнення заборгованості чи звернення стягнення на заставлене майно заводить такі зміни; наявність судового рішення про дострокове задоволення вимог кредитора щодо всієї суми заборгованості, яке боржник виконав не в повному обсязі, не є підставою для нарахування процентів та пені за кредитним договором, який у цій частині змінений кредитором, що засвідчено в судовому рішенні.

Встановлено, що зобов'язання відповідачки припинені його повним виконанням на підставі заочного рішення міського суду, яке було прийняте в червні 2011 р. у справі за позовом ПАТ КБ «Приватбанк» до відповідачки про стягнення заборгованості за кредитним договором, тому немає підстав для стягнення з останньої на користь банку заборгованості, яка була сплачена у межах виконаного провадження з виконання вказаного рішення.

<http://activelex.com>

Щодо зустрічного позову Верховний Суд зазначив, що відповідно до ст. 1075 ЦК України договір банківського рахунка розривається за заявою клієнта у будь-який час.

Інструкцією № 492 про порядок відкриття і закриття рахунків клієнтів банків та кореспондентських рахунків банків — резидентів і нерезидентів передбачено, що закриття поточного рахунка за бажанням клієнта здійснюється на підставі його заяви про закриття поточного рахунка, складеної в довільній формі.

Право клієнта на розірвання договору банківського рахунка в односторонньому порядку є безумовним. Посилання заявника на те, що в цьому випадку необхідно дотримуватися вимог ч. 2 ст. 651 ЦК України і встановлювати істотність порушення договору другою стороною є помилковим.

Ухвалюючи рішення про задоволення зустрічного позову, суди попередніх інстанцій правильно виходили із того, що відповідачка неодноразово зверталась до банку із заявами про закриття банківського рахунка — картки, які були залишені без належного реагування, тому є підстави для задоволення зустрічного позову на підставі ст. 1075 ЦК України.

Рішення в ЄДРСР — <http://eyestr.sourt.gov.ua/Review/90563045>

За несвоєчасне і неповне зарахування банком коштів, внесених позичальником на погашення кредиту, банк має сплатити проценти

1 липня 2020 р. Верховний Суд у складі колегії судів Першої судової палати Касаційного цивільного суду у справі № 666/6436/15-ц задовольнив касаційну скаргу позичальниці, чий внесок не був повністю й одразу зарахований банком на погашення кредиту.

Особа звернулася до суду з позовом до публічного акціонерного товариства «Державний ощадний банк України» про стягнення збитків та відшкодування моральної шкоди.

Позовну заяву мотивували тим, що у квітні 2012 р. між сторонами було укладено договір про іпотечний кредит, за умовами якого банк надав, а позичальниця отримала грошові кошти у сумі 650 000,00 грн на 20 років на придбання житлового будинку та земельної ділянки.

29 листопада 2012 р. позивачка здійснила платіж у розмірі 36 774,50 грн, але банк зарахував у рахунок погашення заборгованості лише 15 000 грн. У зв'язку з незгодою щодо незарахування банком суми коштів у повному розмірі, які були внесені, позичальниця звернулася до суду за захистом своїх порушених прав. На підставі рішення районного суду банк зарахував на рахунок погашення боргу позивачки решту внесених нею коштів у розмірі 21 774,50 грн.

Позивачка вважала, що вказане рішення суду банком було виконано частково, оскільки 13 березня 2014 р., тобто після набрання законної сили рішенням суду, відповідачем було проведено платіж лише на суму 21 774,50 грн, а решта суми у розмірі 15 000 грн залишилася у безпідставному користуванні банку. Такими неправомірними діями банку було штучно створено заборгованість по сплаті платежів за договором і банк неправомірно користувався вказаними коштами.

Використано матеріали інформаційно-правової платформи [ActiveLex](http://activelex.com)

Суд першої інстанції, з яким погодився апеляційний суд, відмовив у задоволенні позову, оскільки спірну суму банк зарахував, хоча й лише після набрання рішенням районного суду законної сили.

У касаційній скарзі позивачка вказувала, що суди попередніх інстанцій не застосували положення ст.ст. 623, 625 ЦК України і не надади належної правової оцінки тому, що протягом певного періоду часу банк безпідставно користувалася сумою належних їй грошових коштів.

Верховний Суд зазначив, що відповідно до ч. 2 ст. 1068 ЦК України банк зобов'язаний зарахувати грошові кошти, що надійшли на рахунок клієнта, в день надходження до банку відповідного розрахункового документа, якщо інший строк не встановлений договором банківського рахунка або законом.

Згідно зі ст. 1073 ЦК України у разі несвоєчасного зарахування на рахунок грошових коштів, що надійшли клієнта, їх безпідставного списання банком з рахунка клієнта або порушення банком розпорядження клієнта про перерахування грошових коштів з його рахунка, банк повинен негайно після виявлення порушення зарахувати відповідну суму на рахунок клієнта або належного отримувача, сплатити проценти та відшкодувати завдані збитки, якщо інше не встановлено законом.

Частинною 1 ст. 623 ЦК України передбачено, що боржник, який порушив зобов'язання, має відшкодувати кредиторові завдані цим збитки. Відповідно до ч. 2 ст. 625 ЦК України боржник, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу кредитора зобов'язаний сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних від простроченої суми, якщо інший розмір процентів не встановлений договором або законом.

Таким чином, суди попередніх інстанцій не надади належної правової оцінки тому, що протягом певного періоду часу банк безпідставно користувався сумою грошових коштів у розмірі 21 774,50 грн, які належали позичальниці, тому на підставі ч. 2 ст. 625 ЦК України банк має сплатити суму за прострочення виконання грошового зобов'язання на користь позичальниці.

Рішення в ЄДРСР — <http://eyestr.sourt.gov.ua/Review/90202449>

У випадку доведеного домашнього насильства видача обмежувального припису є обов'язковою

13 липня 2020 р. Верховний Суд у складі колегії судів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду у справі № 753/10840/19 залишив без задоволення касаційну скаргу чоловіка, який переслідував колишню дружину та сина з використанням засобів комунікації.

Жінка звернулася до суду із заявою, у якій просила вивести обмежувальний припис на 6 місяців, яким захищеної колишньому чоловікові вести листування й телефонні переговори, та у будь-якій спосіб спілкуватися або контактувати через інші засоби зв'язку з нею та дитиною особисто і через третіх осіб та зобов'язати його пройти відповідну програму для кривдників на строк до 12 місяців.

За матеріалами справи з 2007 до 2012 р. сторони перебували у зареєстрованому шлюбі, у якому народився син.

<http://activelex.com>

◆◆◆ ПОГЛЯД ЕКСПЕРТА

Спецоперація в СІЗО: навіщо Лукашенко почав переговори з ув'язненою опозицією?

Десятого жовтня відбулася одна з найдивніших подій двох місяців політичної кризи в Білорусі. Самопроголошений президент Олександр Лукашенко раптом провів круглий стіл із представниками опозиції. От тільки пройшов він у досить несподіваному як для політичних діалогів місці — слідчому ізоляторі білоруського КДБ. Утім нічого несподіваного немає — всі чільні лідери білоруської опозиції, які залишилися в країні, нині перебувають за ґратами, адже їх звинувачують у різних злочинах, зокрема, частині формально інкримінують суто економічні правопорушення. «Здійснилася мрія мільйонів — Лукашенко опинився в СІЗО», — жартують білоруси. Проте, якщо відійти від жартів, такий крок ставить багато запитань. Про зустріч повідомив провладний телеграм-канал «Пул першого». Він навів мінімум деталей цих консультацій. Лише зазначив, що переговори, нібито, тривали аж 4,5 години, та показав короткий змонтований відеоролик, на якому Лукашенко говорить: «Конституцію на вулиці не напишеш». Ідеться про ідею конституційної реформи, яку вже анонсував Лукашенко і яку активно підтримують у РФ.

Юрій ПАНЧЕНКО,
СП

Досі Лукашенко заявляв, що вести діалог щодо конституційних змін із трудовими колективами (іншими словами — із провладними активістами, «призначеними» на роль простого народу), відкидаючи навіть можливість консультацій з опозицією. Тому такий крок суттєво знецінює офіційну позицію, яка досі переконувала, що ця опозиція та її Координація — це, мовляв, лише купка звичайних кримінальних злочинців.

Чи не послаблює тим самим Лукашенко свої позиції всередині країни, показавши, що вимушений рахуватися з опозицією? Навіщо йому це знадобилося? А головне, які наслідки це може мати?

Новий виклик для Лукашенка

Незаконна інавгурація Олександра Лукашенка, проведена 23 вересня в таємному режимі (про неї країна дізналася постфактум), за задумом його команди мала поставити формальну крапку у протистоянні навколо президентських виборів.

Із позиції офіційного Мінська, більше дискутувати нема про що — вибори відбулися, їх визнав Центрвиборчком, президент приведений до присяги. Ну, а те, що більшість країн світу не визнали цей результат і протести всередині країни не завершуються, то це, звичайно, вкрай неприємний момент, проте явно не вирішальний.

Для Олександра Лукашенка набагато важливішим було збереження контр-

олю над державним апаратом. Із цим завданням він впорався на відмінно.

За два місяці протестів гучні та хоч скільки масштабні звільнення через протести відбулися лише в Міністерстві закордонних справ. Натомість силовіки — міліція та армія — зберегли лояльність самопроголошеному президенту.

А тим часом Лукашенко продовжує вдавати, що готується до нових виборів. Йдеться про раніше анонсовані конституційні зміни, які мають, у першу чергу, передати частину президентських повноважень уряду та парламенту, а також, можливо, місцевому самоврядуванню, й призвести до нових загальних виборів, як президентських, так і парламентських. «Лукашенко волів би провести транзит влади, подібний до казахського сценарію (коли Нурсултан Назарбаєв формально залишив президентську посаду, проте залишився найвпливовішою людиною країни, зберігши контроль над силовиками), проте не факт, що це влаштує Кремль», — вважає експерт незалежної ініціативи «Мінський діалог» Дзяніс Мельянцов.

Дійсно, Росія не зацікавлена в такому сценарії, адже не вважає Лукашенка надійним партнером. У разі завершення політичної кризи залежність Лукашенка від РФ знову впаде, що дозволить йому повернутися до традиційної політики «багато обіцяти, але майже нічого не виконувати». Тому план РФ полягає, радше, в створенні в Білорусі внаслідок конституційних змін

декількох центрів впливу, балансуючи між якими, Кремлю буде легше просувати свої інтеграційні проекти.

Аби протистояти цим побажанням Кремля й продати свій варіант конституційних змін, Лукашенкові вкрай потрібна допомога Заходу. Схоже, це стало для Мінська одним з аргументів зробити крок назустріч ЄС, ініціювавши діалог з опозицією. Проте не з усією, а зі спеціально відібраною.

Два види опозиції

За два місяці протистояння режиму Лукашенка в білоруських протестувальників так і не з'явилося чіткого політичного лідерства. Координацію протестів, як і в перші дні протистояння, здійснює телеграм-канал NEXTA. Теоретично, цю роль могла перебрати Координаційна рада — орган, створений спільно з кандидаткою у президенти, ймовірним переможцем виборів Світланою Тихановською. Проте, зважаючи на загрозу кримінального переслідування, Координація не претендувала на роль центру протестної діяльності, а натомість позиціонувала себе як єдиний голос опозиції, готовий вести діалог з владою. Хоча сам Лукашенко в такому донедавна був зовсім не зацікавлений. Така обережність, утім, не врятувала Координаційну раду від переслідувань. Наразі всіх членів цього органу або змусили вийти за кордон, або арештували. При цьому був помітний вибірковий підхід: частину опозиціонерів Лукашенко вивозив на кордон, щоб видворити з власної держави, а частину — волів лишити в країні, але у в'язниці.

Події минулих вихідних показали, що Олександр Лукашенко продовжує працювати над розколом опозиції. Білоруські ЗМІ проаналізували перелік учасників суботнього «тюремного круглого столу» з Лукашенком. До нього увійшли: недопущений до виборів кандидат у президенти Віктор Бабарико (до 2020 року працював головою правління «Белгазпромбанку»), його син Едуард (очолював штаб батька), а також близький до них колишній виконувач обов'язків голови правління цього банку Кірілл Бадей.

Також до розмови допустили юристку Лілію Власову, що входила до президії Координаційної ради, арештованого у вересні директора ІТ-компанії PandaDoc Дмитрія Рабцевича, політтехнолога Віталія Шклярєва, який потрапив за ґрати ще до виборів, тощо. А от найгостріших критиків Лукашенка на зустрічі не побачили.

Усе це дозволяє зробити припущення, що на «мирну зустріч» із Лукашенком допустили лише тих опозиціонерів, щодо яких у влади було сподівання про їхню готовність до узгоджених дій.

Якщо такий план «вигорить», Лукашенко отримає зручного партнера по узгодженню конституційних змін, розділивши опозиційний табір. Адже частина мітингарів може погодитися на такий-сякий діалог, якщо в ньому братимуть участь деякі опозиційні лідери, та якщо з-під варті звільнять пересічених затриманих тощо.

Не виключено, що такий перебіг знайде певну підтримку також і в ЄС. Тим більше, зважаючи на те, що наразі в Заході немає стратегії, як діяти для вирішення білоруської кризи.

◆◆◆ ЄВРОСОЮЗ

Санкції проти Лукашенка

Усі країни-члени ЄС погодилися з пропозицією Німеччини розширити список осіб, проти яких запроваджуються санкції через придушення мирних протестів у Білорусі.

Віце-президент Європейської комісії, високий представник ЄС з питань зовнішньої політики та політики безпеки Жозеп Боррель пояснив, що санкції проти Олександра Лукашенка введуть через відсутність в останнього волі вести переговори щодо мирного вирішення ситуації в країні. Про це він повідомив після засідання Ради Європейського Союзу на рівні міністрів закордонних справ, яке відбулося в Люксембурзі.

За його словами, внесення нових прізвищ до санкційного списку, схваленого раніше Радою ЄС, буде відповіддю на ситуацію, що склалася в Білорусі. «Вчора (в неділю, — Ред.), ми знову бачили сильну неспівмірну реакцію проти демонстрантів. Від білоруської влади як не було жодного кроку щодо участі в будь-яких переговорах, як не було погодження на прийняття місії ОБСЄ», — сказав Боррель. При цьому він зазначив, що група країн запропонувала новий список прізвищ, і в ньому є Олександр Лукашенко, проти яких буде запроваджено обмежувальні заходи. «І усі країни-члени погодилися з цією пропозицією», — наголосив Боррель.

◆◆◆ РІШЕННЯ

Кіпр скасовує програму «Золотих паспортів»

Кіпр тимчасово скасовує програму надання громадянства в обмін на інвестиції. Рішення набуде чинності з 1 листопада цього року.

Як зазначається, рішення ухвалено за підсумками надзвичайного засідання уряду Кіпру й пов'язане зі зловживаннями положеннями програми. Так, нещодавно журналісти «Аль-Джазіри» зняли на відео президента палати парламенту Деметріса Силлоуріса та члена парламенту Крістакіса Джованіса, які намагалися допомогти китайському підприємцю, який має судимість, отримати кіпрський паспорт. Пізніше обидва чоловіки заперечували будь-які протиправні дії.

Нагадаємо, Кіпр почав надавати громадянство за інвестиції з 2014 року, на піку фінансової кризи. На початку 2019 року ЄС розкритикував цю практику, і правила програми зробили жорсткішими: тепер громадянство не можуть отримати люди, яким відмовили інші країни ЄС, а поріг інвестицій підвищено з 2 млн євро до 2,5 мільйона.

На початку вересня цього року газета Politis оприлюднила список з 34 осіб (більшість із них українці й росіяни), які отримали «золоті паспорти» Кіпру завдяки інвестиціям. Список був затверджений з 2008 по 2012 рік. У ньому перераховані бізнесмени, котрі «входили в групу високого ризику», були в ті роки під слідством або чий бізнес підпадав під санкції або адмінштрафи. До вказаного переліку потрапив й український олігарх І. Коломойський з дружиною Іриною та донькою Анжеликою. Рішення щодо всіх трьох було ухвалено 6 березня 2010 року. Тоді ж ухвалено рішення щодо близького до Коломойського Геннадія Боголюбова — співвласника групи «Приват». Також у списку є власник групи «Енергетичний стандарт» К. Григоршин. В Україні він володіє акціями ПАТ «Сумське НВО імені Фрунзе» та «Запоріжтрансформатор» і Віталій Гайдук — колишній секретар РНБО (за часів президентства В. Ющенка).

Андрій ЗАГОРОДНЮК: «Будь-яке цивілізоване суспільство лише тоді чогось варте, коли воно вміє себе захистити...»

Невійськовий, цілком мирна людина, юрист, активний підприємець, активіст волонтерського патріотичного руху Андрій Павлович Загороднюк в один момент став міністром оборони, будучи покликаним на цю посаду Президентом Володимиром Зеленським. Прикрість полягає в тому, що каденція його, як міністра, була найкоротшою за терміном повноважень усього уряду держави. Хоча військові й зараз згадують про нього з повагою і теплотою, кажучи, що «за Загороднюка» було більше спокою за країну, при тому краще годували й теплішим видавався одяг.

*Так цивільна людина очолила військове відомство, що було в душі команди «ЗЕ», нового лідера країни. Більше того, новий міністр був на «одній хвилі» зі своїми підлеглими і на «короткій нозі» з керівництвом НАТО, яке сприйняло його особисто, його оксфордський акцент у мові абсолютно з відвертою приязню. А виступ А. Загороднюка на Мюнхенському безпековому форумі в лютому 2019-го, на пленарному засіданні *Transparent International* з питань кращого управління системою оборони, був сприйнятий у професійному середовищі як один із кращих на цьому європейському форумі. Назбираючи цілу купу безпекових проблем, редакція ЮВУ звернулася до экс-міністра оборони Андрія ЗАГОРОДНЮКА з проханням розповісти про події часу його перебування на посаді міністра, вимушену відставку, розвиток системи оборони нашої держави та прогалини в ній. Отже, почнемо...*

«Я не збирався вчити військових як їм воювати» (про роль Міноборони)

— Андрію Павловичу, яким чином Ви, юрист, успішний бізнесмен, волонтер за покликанням опинилися на такій важливій (тим більше нині) посаді? Згадується момент представлення Вас Президентом держави, коли Ви заявили, що не збираєтеся «вчити військових як їм потрібно воювати».

— По-перше, Міністерство оборони не має вчити військових нічому. Є керівництво Збройних Сил, вони розказують і вчать військових, як їм воювати, тому що вони самі військові. Тобто військова служба — я маю на увазі Збройні Сили, бо є й інші сили оборони — Державна прикордонна служба, Національна гвардія України тощо), але ми зараз конкретно говоримо про Збройні Сили України. Так-от, Збройні Сили керуються Головнокомандувачем ЗСУ, а це військова посада. Що робить міністерство? Міністерство розробляє державну політику щодо захисту країни від воєнних загроз.

Отже, основне завдання міністерства оборони — захистити країну від воєнних загроз ззовні, тих, які приходять з-за меж країни. Тобто є абсолютно чітке міжнародне правило, що військові, а саме Збройні Сили, воюють із зовнішнім ворогом. Проти власного населення може застосовувати силу тільки, наприклад, Поліція чи Нацгвардія. Вони, дійсно, для внутрішньої безпеки, а завдання ЗСУ — відбивати, передбачати воєнні

загрози з-за кордону. Ми чітко розуміємо, що проти нас воює Російська Федерація, тобто те, що відбувається на Сході України — це війна з агресором, яким є РФ. Тому там застосовуються Збройні Сили України.

Питання, яким чином захистити країну, — це не тільки питання, як управляти Збройними Силами. Це питання, спланувати, проаналізувати, організувати та забезпечити захист від викликів безпеці. Міністерство також займається забезпеченням Збройних Сил. Йому належать, наприклад, оборонні закупівлі в нашій країні.

Але головне завдання — це, все ж таки, розроблення державної політики щодо управління Збройними Силами, щодо воєнних загроз, щодо взагалі воєнної безпеки. Саме розробка і впровадження державної політики щодо воєнної безпеки — це завдання Міністерства оборони.

Також якщо неформально говорити, то Міністерство оборони є таким посередником між урядом і військовими, а також між громадянським суспільством і військовими. В Збройних Силах обмежені демократичні процеси. Ми живемо у відкритому та демократичному суспільстві, а в ЗСУ такої демократії немає. В усіх країнах НАТО без винятку, військові відмовляються від частини своїх громадянських прав, служачи у війську. У більшості країн, і у нас так само має бути, військові не можуть бути членами політичних партій, наприклад, не можуть займатися бізнесом, не можуть ще чогось робити. Фактично держава може відда-

ти їм наказ, і вони мають піти із ризику для життя виконувати бойове завдання. Так само вони існують у системі, яка повністю ієрархічна, жорстка, і де треба виконувати ті накази. В якихось випадках вони можуть припинити контракт зі своїм роботодавцем, тобто Збройними Силами, а в якихось не можуть.

Оскільки військова служба — не демократична система, є така концепція, яка називається демократичний контроль, чи цивільний контроль. Він полягає в тому, що військові не повинні керувати самі собою. І вони не мають приймати рішення, наприклад, починати чи закінчувати війну. Велику кількість рішень за них має приймати уряд. Та-от, міністерство є тим посередником між громадянським суспільством і військовими для того, щоб розробляти і впроваджувати державну політику і впроваджувати цивільний демократичний контроль.

Коли в Радянському Союзі всі міністри оборони були військовими, такий контроль здійснювала комуністична партія. У Китаї так само. Якщо цивільного контролю немає — це величезний ризик для країни. Цей ризик може призвести до різних військових заколотів, як, наприклад, в деяких країнах Латинської Америки або Туреччині, коли військові беруть на себе роль вирішувати долю країни і кажуть: «ми будемо тут все вирішувати». А в іншому випадку, як, наприклад, з Україною, це

може призвести до розвалу армії, а громадянське суспільство про це не буде знати, тому що цього контролю немає. І як у нас було в 2014 році, коли ми з'ясували, що у нас є бригади, в яких не заводиться жодна з одиниць техніки, коли у нас шість тисяч пар взуття було на складах, а війна почалася, коли у нас годували червувим м'ясом і далі я можу перераховувати дуже довго... Коли в нас не було ні палива, нічого. І люди замерзали взимку з 2014 по 2015, тому що не було чим їм обігріватися. Тобто армія, спроможність Збройних Сил була надзвичайно низькою. Власне кажучи, наші воєнні спроможності були в якихось випадках на нулі, в якихось випадках надзвичайно обмеженими. А цивільне суспільство про це не знало. Вони думали, що у нас сто п'ятдесят тисяч армія і все гаразд, ми все контролюємо. Це все — від відсутності цивільного контролю над ЗСУ. Тому що тоді міністр міг бути цивільною людиною, але в будь-якому випадку вся система була практично військовою і вона підпорядковувалася Президенту України, одній особі. Яким би талановитим президент України не був, він не може повністю керувати Збройними Силами самостійно. Тому що він — одна людина, а навіть якщо в нього є якийсь Апарат в офісі чи в адміністрації, він не може керувати, тому що це надзвичайно розгалужена і складна система. Крім того, він часто не може квалі-

фіковано приймати рішення. Він займається багатьма іншими питаннями. Якщо Збройні Сили напряму підпорядковані Президенту, і він керує ними одноосібно, то вважайте, що цивільного контролю немає. Це надзвичайний ризик. А ще — це один з абсолютно критичних критеріїв для членства в НАТО і для будь-якої країни є ефективною системою цивільного контролю, це написано чітко. Це дуже серйозне питання.

— Як успішний бізнесмен, як ви увійшли в цю роль?

Коли почалася війна, ми всі пішли у волонтерську діяльність. Наприкінці 2014 року я познайомився на той час з начальником департаменту міністерства оборони, який у дуже короткий час став заступником міністра і який запросив мене в нову команду реформаторів, яка створювалася в міністерстві оборони. Я дуже довго думав, я приєднався вже десь в травні 2015 року і відтоді я був в Міністерстві практично завжди, крім перерви у 2018 році.

— Тобто це був волонтерський рух?

— Це був волонтерський рух, а після цього це був так званий Проектний офіс реформ, у який ми забрали більшість волонтерів, що були здатні на якісь системні дії, бо при всій моїй величезній повазі до волонтерів, деякі з них не були здатні ефективно працювати. А там була потрібна така системна, рутинна робота. Не про все напишеш в фейсбуці, наприклад. Просто треба було працювати, працювати і працювати...

— А що означає працювати, працювати і працювати? Проекти складати?

— Давайте я вам наведу приклад, щоб зрозуміти масштаб ситуації. У 2015 році одна з величезних проблем, яка була в Міністерстві оборони, — це відсутність нормального харчування. Це дуже дивно звучить, але іноді навіть на фото, чим годують солдат і матросів, було просто неможливо. Тому що це було нижче будь-яких стандартів, які ми можемо собі уявити. Це було в 2015 році, і ці люди мали йти на фронт і воювати. На фронті ситуація була трохи інша, тому що там вони готували прямо в частині, тобто були військові повари. А от в ППД (пункти постійної дислокації), тобто в тилу, там це було на аутсорсі, і цей аутсорс був настільки вибудуваний, ну фактично неможливе нормальне харчування. Тобто їх годували чотири компанії, які працювали ще з часів Януковича, наскільки я знаю, навіть раніше. І от си-

стема, яка почалася не так вже й погано, тобто ідея аутсорсу була вже не такою й поганою, але тим не менш, вона призвела до того, що стандарти були нижчими взагалі ніж будь-які, цього ми навіть уявити собі не могли. І воно демотивувало надзвичайно, і це становило ризик для обороноздатності країни.

І один з перших проєктів реформ — це реформа харчування. Її було зробити надзвичайно важко, тому що потрібно було розробити абсолютно нову систему. Її треба було випробувати на деяких частинах. Вже з самого початку почалися ці шалені кампанії по дискредитації реформаторських дій, які оплачувалися деякими аутсорсерами. Але тим не менш, упродовж 2015 року були проведені ці експерименти. Була розроблена абсолютно нова система, розроблено програмне забезпечення, каталог продуктів, якого раніше не було. Повністю було розроблене нове меню, збалансоване харчування тощо. Далі почали впроваджувати це в різних частинах. Тобто треба було підготувати кухні, треба було запроваджувати нові системи обліку, наймати поварів, готувати цих поварів. Це були професійні повари, яких наймали з ринку за рахунок ЗСУ. Це надзвичайно складна робота. Цим займалися чотири людини в Офісі реформ і досить велика кількість людей з тилу ЗСУ, які допомагали. Тільки на останній рік ми змогли добитися, щоб пішла ця реформа вже по Збройних Силах, тобто десятки тисяч людей переходили на нову систему.

Коли я вже як Міністр їздив по всіх частинах — всіх, без винятку, я завжди питав щодо харчування, тому що є частини, які перейшли на нову систему, досі є частини, які сидять на аутсорсі. Більшість частин, де я був, перейшли вже на каталог — це нова система, і я не чув жодного негативного відгуку. Але це була ціла програма, яка йшла дуже важко та йде досі. Це один з прикладів проєктів, а таких проєктів було багато.

— Розкажіть коротко про надійність і можливість слабкості системи оборони нашої країни. З чого складається надійність — особовий склад, оплата, тилові питання?

— Що таке надійність? Надійність — це здатність країни на нейтралізацію воєнних загроз. Є загрози потенційні, є загрози безпосередні. Здатність країни на них надати відповідь, тобто їх нейтралізувати — це є показник надійності сил оборони. Це визначення має відношення до спроможностей. Спроможності — це здатність виконувати завдання, вони складаються із різних ресурсів. Такі ресурси — це обладнання, озброєння військовою технікою, люди, особовий склад, підготовка особового складу, інфраструктура, і це керівництво, яке навчене і освічене (сюди йде й освіта). Якщо якоїсь однієї з систем немає, то спроможність є обмеженою.

Звичайно, у нас є проблеми з деякими елементами спроможностей. Наприклад, застарілість техніки, також часто не вистачає необхідної інфраструктури. Наприклад, немає достатньої кількості житла. Житло є одним із основних питань для військово-службовців. І як це не дивно

звучить, це дійсно проблема номер один. Бійцям, в тому числі офіцерам, часто просто нема де жити. Будуються нові гуртожитки і казарми, але їх не вистачає.

Минула влада часто говорила, що у нас найсильніша армія в Європі. На жаль немає визначення, що таке найкраща армія Європи, тому немає якоїсь системи показників, за якою ми повинні набирати умовні «бали». Просто не існує. Є один американський сайт, який намагається це робити: він ранжує армії за спроможностями, але це надзвичайно суб'єктивно.

І, звичайно, є питання про бюджет. Бюджет у нас в цьому році достатньо високий — найбільший в історії України — 136 млрд гривень. Але він росте з року в рік. І він зараз приблизно 2,5-2,7 % ВВП. Але питання в тому, що дуже важливо, який бюджет на одного військово-службовця, тому що армії можуть бути різними. І натівські країни, в яких армії, як в Естонії або Литві можуть бути і 20-30 тисяч осіб, але бюджет у них на одного військово-службовця набагато вищий ніж у нас.

Але тим не менш, якщо ми говоримо про існування загроз наразі, а зараз вони, звичайно, йдуть від Російської Федерації, то як бачимо на практиці, ми зупинили ворога. Тобто в комплексі наші спроможності є достатньо високими. І у нас є дуже серйозний бойовий досвід.

Ми можемо чинити дуже потужний спротив агресору. Ми розуміємо, що окупація частин Донецької і Луганської областей, які зараз тимчасово не підконтрольні українському уряду, не було кінцевою ціллю РФ, їх плани були — рухатися далі. Але вони не змогли. І зараз вони нічого не можуть зробити, ми бачимо, зараз така тимчасово патова ситуація трохи, яка є предметом окремої дискусії. І тут питання не тільки в Збройних Силах, тут питання ще в політичних спроможностях, дипломатичних і так далі.

— Зараз про систему оборони країни.

— Є багато проблемних питань. У нас застаріла техніка, Збройні Сили недоукомплектовані. Питання полягає в тому, що у нас низькі зарплати та утримання для того, щоб укомплектувати їх більш якісними кадрами. А також втримати ці кадри після того, як вони стають досвідченими і кваліфікованими. Тобто у нас є система, вона розроблена, яка дуже якісно готує кадри. Але як тільки кадри стають якісно підготовленими, високого класу, то починається те, що називається плинність кадрів. Вона досить висока, і це проблема. Наприклад, сили спецоперацій, які готувалися за американськими стандартами, одні з найкращих в світі. Вони підготовлені, сильні, вони можуть виконувати завдання. У більшості бійців є практичний бойовий досвід, і дуже серйозний. І зрозуміло, що їх якість порівняно з багатьма навіть натівськими країнами дуже висока. Так само десантно-штурмові війська, морська піхота, артилеристи, танкісти і так далі.

Наприклад, у нас є проблема з моряками, бо у нас військово-морські сили ще не доукомплектовані і не оснащені, навіть і близько. Ми працювали над цим, і є домовленості й про

Don't mess with Ukraine

придбання кораблів, ракетних катерів, і, звичайно, коли будуть ці платформи, то під них можна буде вже готувати особовий склад. У нас є два-три Айленди — це невеличкі катери, які нам передали по допомозі. Моряки, які на них працюють, готувалися в Сполучених Штатах.

Щодо озброєння — є у нас деякі напрямки, які недоукомплектовані сучасним озброєнням і військовою технікою. Вони відомі всім: це повітряні сили, тактична авіація, в першу чергу, це протиповітряна оборона, і звичайно, ВМС.

Це питання у нас дуже гостро стояло в минулому році, адже від нього залежала стратегія. Ми розуміли, що ми візьмемо макропоказники на наступні 5 років, наприклад, візьмемо з них 2,7 відсотки, з них 20 % максимум ми можемо витратити на озброєння і військову техніку, при цьому сильно будемо витрачатися на модернізацію і ремонт, тобто на нову техніку — це буде лише, наприклад, 10-15% максимум, цього не вистачить, щоб переозброїти все повністю. Це очевидно. Тому ми завжди говорили, що треба залучати фінансування, треба відбудувати власний ОПК — оборонно-промисловий комплекс, треба залучати іноземне фінансування, іноземних партнерів тощо. Це все можливо. Це не вирішить проблему повністю, але дасть змогу дуже серйозно закритися по основних прогалинах.

Нешодавній візит Президента в Велику Британію і підписання меморандуму із 1,25 млрд фунтів на будівництво катерів — це як раз один із проєктів, що вирішує частково цю проблему.

Укроборонпром був абсолютно закритою, непрозорою системою. Ви знаєте, наприклад, що весь обсяг державного оборонного замовлення, тобто це список того, що держава купує — товари оборонного призначення, які купуються за державним оборонним замовленням найчастіше — це озброєння та військова техніка — все озброєння та військова техніка, що купуються державою, весь цей список, всі деталі — це цілком таємна інформація. Не просто для службового користування, а таємно — цілком таємно. Це найвищий гриф секретності. Тобто все, куди держава витрачає кошти, на купівлю озброєння і військової

техніки, — абсолютно закрито від звичайних громадян.

При цьому Укроборонпром ніколи не проводив відкритого фінансового аудиту.

— У зв'язку з тим, що це секретно, не проходить?

— Ні, це окреме питання. Він міг проходити, але не проходив. Все, що відбувається всередині Укроборонпрому, засекречено на 100 відсотків. Сама система управління Укроборонпрому непрозора.

Там досі збереглися такі установи як концерн. Як управляє концерн підприємствами? Ви знаєте, наприклад, що Укроборонпром як підприємство існує на відрахування членських внесків від компаній, які входять в концерн. Тобто кожна компанія має перераховувати частину свого доходу, невелику частину, але тим не менш. І з цих відрахувань формується бюджет концерну.

При цьому в цих підприємствах немає наглядових рад, взагалі ніякої системи корпоративного управління. Тому що це державні казенні підприємства, тобто такі форми управління, про які всі давно забули.

— В них цивільний кодекс не працює?

— Ні, він там якось працює, але тут точно не працюють принципи корпоративного управління. Тобто ви єдиним чином керуєте підприємством, призначаєте чи звільняєте директора. Укроборонпром мав можливість вигнати директора чи призначити директора. А далі ви сподіваєтеся, що цей директор буде нормальною людиною, кваліфікованою і він все там нормально зробить. А чому ваші сподівання не здійснилися? Ви можете вигнати, а що він зробив за цей час, ви не знаєте. У цій системі неможливо уникнути корупційних ризиків. Вони є зі стовідсотковою вірогідністю. Тому систему треба було змінювати. Рік тому прийшла нова команда Укроборонпрому. Айварас, Мустафа Найем, Роман Бондар та інші. Цих людей я дуже підтримую. Я вважаю, що вони нові і прогресивні і вони зараз вибудовують нову систему.

— Наступне питання. Наступила, як кажуть, нова ера оборонних закупівель. Ви були одним із розробників закону про оборонні закупівлі. Що він дає нашій армії?

— Він дає нашій армії дуже багато. Він надає можливість вибудувати систему, яка конкурентна, він зменшує секретність, він переводить систему закупівель на близькі до НАТО стандарти.

Він дає можливість, перший раз за всю історію України, формальні преференції національному виробнику, тому що зараз, наприклад, деякі речі ми купуємо за кордоном, хоча могли б купувати у нас, і національний виробник часто просто

не має можливості конкурувати з імпортом. Ніяких абсолютно преференцій національному виробнику наразі законодавство не встановлює. А в військовій справі — це абсолютно нормальна річ, що преференції надаються національному виробнику, тому що стоїть питання стійкості країни.

— Тут є таке хитре питання. Розуміючи, що достатньо молодий вік та наявність політичного досвіду надає Вам перспективи на подальшу роботу в політиці. Чи не могли б Ви розповісти про те, в якому середовищі можете реалізувати себе — як представника команди «Зе»? Якщо не склалося на першому етапі роботи з чинним президентом, невже Ви будете в опозиції?

— Після того, як все скінчилося, я відмовився від будь-яких пропозицій щодо інших посад. Вони неформально, але були. І після цього я взагалі чітко сказав, що політика мене не цікавить. Я не хочу займатися політикою. Мене не цікавить ніщо, окрім питань оборони. І якщо це не політика і не держслужба, тому що держслужба мене також не дуже цікавить, про це можна не говорити. Саме тому ми створюємо експертну аналітичну структуру, think tank, що спеціалізується на оборонних питаннях. Якщо брати країни НАТО, на які ми рівняємось, у них є політики, у них є військовослужбовці, державні службовці і є ціла екосистема аналітичних центрів.

— Експертів, так?

— Експертні аналітичні центри, які відіграють величезну роль.

— А що вони виробляють?

— У таких країнах як Америка, Сполучені Штати, Сполучене Королівство, Канада, всі європейські країни, в них є хоча б один, два, три міцних аналітичних центри, які спеціалізуються саме на обороні й безпеці. Вони, як правило, ще одночасно працюють по міжнародних зв'язках, тобто міжнародні відносини і безпека-оборона одночасно. Ми саме такий створюємо. У нас буде сильне правління, наглядова рада. Туди будуть входити наші колишні міністри, міністри іноземних справ, Міністр зовнішніх відносин, так само туди будуть входити колишні генерали як консультанти, дипломати і так далі. Тобто це буде досить сильна структура. Будемо проводити незалежний аналіз безпекового середовища. Фактично ми будемо дивитися на те, що загрожує Україні, що робиться з цього питання, взагалі на стратегічному рівні, і які пріоритети, які можливі заходи можуть бути.

Вони всі пов'язані з політичними рішеннями. Ми вважаємо, що загроза від Росії нікуди не ділася. Ми вважаємо, що Росія досі ще хоче зробити з України неспішну країну. Якимось чином підкорити її своїй політичній волі. Ця стратегія виробляється постійно. І у нас діаметрально протилежний курс, тобто ми хочемо відродити успішну, демократичну країну, яка є членом ЄС та НАТО. Ми впевнені, що Росія буде щось робити проти цього і далі. Це питання ще не знято з порядку денного.

— Що вона має робити?

Закінчення інтерв'ю на стор. 12

– Це можуть бути і політичні, і військові, і гібридні, і кібер, і дипломатичні, і економічні дії. Доменів, тобто зон, в яких проводиться ця наша гібридна війна, їх є дуже багато. І це комбінація з них. На кожну з них мають бути різні дії. Війна в кіберпросторі не закінчується ніколи. Вона кожний день іде.

– У Росії такі центри є, аналітичні, експертні?

– Звичайно вони є, вони всюди є. Далі питання в тому, що наша аналітика, оскільки вона проводиться військовими людьми, кому вона підпорядкована. Військова система часто не дуже є ефективною, коли інформація іде через багато шарів, через багато посад, через багато інстанцій.

Так, і іноді інформація не доходить до керівного адресата. Це перше. Друге – це критичні реформи. Тобто є цілий ряд критичних реформ, які треба проводити. Наприклад, реформа закупівель. Ми прийняли закон, але це тільки закон. А є ще біля 30 підзаконних актів, які ми ще не прийняли, і питання: якщо вони будуть розроблені правильно, то тоді реформа настане. Якщо вони будуть розроблені неправильно, то реформа не досягне своєї мети.

– Тобто це механізм якийсь, так?

– Звичайно, це і через активне спілкування з комітетом Верховної Ради, і з Урядом, і з партнерами, і з НАТО, з усіма у нас є контакт, взаємовідносини.

– Добре. Питання в сенсі експертного аналізу чи обміркування. Подія в Білорусі з групою Вагнера, наприклад. Чи Ви такі речі не будете аналізувати?

– Це не наше питання. У нас безпека і оборона в стратегічному сенсі. Це не стратегічне питання, це питання якихось окремих подій, їх навіть коментувати нетактовно, тому що все, що відбувається або не відбувається, – це частина роботи спеціальних органів, вони самі мають їх коментувати.

– Зрозумів, добре.

– Але ми можемо коментувати, наскільки події в Білорусі впливають на безпекове середовище. Надзвичайно сильно. У нас кордону більше 1000 кілометрів.

– З Білоруссю.

– Звичайно. І якщо взяти до уваги інтеграцію армії Білорусі, Збройних Сил Білорусі та Збройних Сил Росії і, наприклад, увести собі, що Білорусь – вже не нейтральний сусід або вони втратили можливість контролювати власний кордон, то поле ризиків змінюється.

І наша поведінка щодо Білорусі має враховувати всі ці ризики, тобто це мають бути комплексні рішення.

– Давайте про Укроборонпром.

– Нова команда Укроборонпрому підготувала цілий пакет всіх змін до законодавства, реформи, для того, щоб дати Укроборонпрому шанс стати нормальним підприємством і отримати і фінансування, та інвестиції якісь, і партнерів, і спільні підприємства і так далі. Важливий момент, про який хочу сказати, – ми чітко ро-

зуміємо, що український оборонно-промисловий комплекс є неодмінною частиною нашої стратегії безпеки. Тобто без свого виробництва озброєння і військової техніки ніякого значення Збройних Сил не може бути. Все імпортує, частіше за все, набагато дорожче і іде довше й так далі, і для нас це буде проблема. Просто величезна проблема на рівні існування Збройних Сил, ну і держави України як такої.

ОПК наразі надзвичайно застарів, деякі підприємства просто «лежать» в жахливому

комплексі державної форми власності».

– Це ви його розробляєте?

– Його розробив Укроборонпром, не я. Ми його підтримуємо.

– Ви його як експерти зараз супроводжуєте?

– Ми його підтримуємо. Його розробили без нас, тоді ми були зайняті. Але він нормальний, якісний законопроект. Зараз він іде на Верховну Раду, на комітет. Але, звичайно, вже є позиція щодо цього. Це фактично закон про корпоратизацію Укроборонпрому.

приємствами. Воно привело до розвалу, самі знаєте, всього. Тому що не може Міністерство керувати бізнесом.

– Укроборонпром – це все ж таки бізнес?

– Так, це бізнес. В чистому вигляді.

– Це не державна служба?

– Це не державна служба, це бізнес, і він має бути бізнесом. Це підприємство, а підприємство – це бізнес. Звичайно, він має стратегічне значення. Але у нас також є бізнеси, які мають стратегічне значення. Я вже згадував НАК Нафтогаз.

на 5 – і це буде 6 незалежних компаній. Абсолютно незалежних. Це не питання, щоб була одна компанія зверху. Питання в тому, що все, що там є, має нормально управлятися за світовими стандартами, за нормальними стандартами корпоративного управління.

– Тобто воно не входить в підпорядкування до будь-якого міністерства?

– Воно не може входити в підпорядкування будь-якого міністерства.

– І воно нікому не підпорядковується?

– Воно підпорядковується уряду таким же чином, як НАК Нафтогаз чи Укрпошта. І уряд фактично керує цим, призначаючи частину Наглядової Ради, яка потім оголошує конкурс і за конкурсом обирає керівника і підписує з ним контракт. І тоді є якісь шанси... Застосовуються нормальні стандарти бізнес-діяльності. Тоді можна щось взагалі робити.

Міністерство в будь-яких країнах світу і у нас так само – це має бути розробник державної політики.

Що Міністерство оборони, що Міністерство палива і енергетики, розробляє державну політику і затверджує стратегії. Все. Воно не може займатися бізнесом. Це сто відсоткові корупційні ризики. І ніякої ефективності. В усій майже 30-річній історії України у нас немає жодного прикладу, коли Міністерство ефективно управляло будь-яким бізнесом. Я можу це сказати як колишній міністр оборони: в підпорядкування МО знаходиться близько 80 підприємств. Це не підприємства лінії Укроборонпрому, це часто якісь невеличкі бізнеси, але їх близько 80. Взагалі у нас їх близько 120, але багато з них залишилися або в Криму, або на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей.

Спілкувався
Віктор КОВАЛЬСКИЙ,
спеціально для ЮВУ

стані, і туди навіть приходиться страшно і соромно за втрачені можливості і потенціал. А колишні вони гриміли на весь світ. Чи є шанс? Є. Але неможливо розраховувати тільки на гроші держави. Тому що грошей у держави – не буде достатньо. Це ми точно знаємо. Тому ОПК має залучати приватних інвесторів, приватних виробників – вони вже є. 50 відсотків ДОЗу (державного оборонного замовлення) – це приватні підприємства.

В більшій частині може вижити та розвиватися, тільки якщо він буде продавати озброєння і обладнання на експорт. Хоча держава залишиться його основним клієнтом. Тобто вона має продавати на експорт, розширювати, залучати. А для цього треба розвивати нові технології, інвестувати в нові технології, і виробляти нове обладнання, і так далі. Тому треба залучати кошти: і інвесторів, і якесь приватне партнерство, державно-приватне. Для цього всього там має бути зрозуміла система керування й прийняття рішень. Така, як, наприклад, в НАК Нафтогазі чи Укрпошті, тобто з корпоративним управлінням. Оце те, що наші зрозуміли: якщо цього не зробити, Айварас і Ко зрозуміли, що тоді буде гинути все. Я вважаю, що минуле керівництво Укроборонпрому не думало на декілька років вперед. У нас надзвичайно погана ситуація з літакобудуванням, катастрофічна ситуація з кораблебудуванням. Танки – ми не купили жодного танку за останні роки.

Зараз нарешті вони підготували повний комплект всіх документів, які потрібні для реформи Укроборонпрому. Це більше 100 підприємств.

– Це рішення на рівні Кабміну буде прийматися?

– І на рівні Кабміну, і на рівні Верховної Ради. На рівні ВР буде прийматися спеціальний Закон України «Про особливості реформування підприємств оборонно-промислового

Його можна розширити також на державне космічне агентство. Тому що в державному космічному агентстві так само є підприємства, як Южмаш знаменитий, Хартрон, який так само стратегічний, як і Укроборонпром.

Але є альтернативні моделі. Найнебезпечніша альтернативна модель – формально вона буде виглядати як корпоратизація, але якщо де-факто – підприємство підпорядкувати новоствореному Міністерству стратегічних галузей промисловості. Якщо це відбудеться – це катастрофа для країни. Ми стоїмо на її порозі. Якщо таке рішення буде прийнято – це буде для України повна катастрофа, тому що в черговий раз ми повертаємося в радянську систему. Тому що в радянській системі була ситуація, коли було профільне міністерство, яке керувало профільними під-

Залежність від енергоносіїв у нас така сама, як залежність від зброї. Тобто у України є стратегічні бізнеси, але це все одно бізнеси. Вони мають отримати прибуток, в них мають працювати менеджери, у них має бути нормальна система корпоративного управління нормальна і так далі.

Укроборонпром – це бізнес, причому бізнес колись досить прибутковий. Особливо, коли вони всі прибутки залишали у спецекаспортів. Колись Укрспецекспорт входив у 50-ку найбільших постачальників озброєння і військової техніки в світі. І у нас є шанси повернутися туди. Колись ми навіть в 10-ку входили, наскільки я пам'ятаю.

Я не захищаю концепцію того, що Укроборонпром потрібний. Я зараз говорю про підприємства. Є концепція розділити його на 6 кластерів чи

Справа Марківа: у Мілані почалося третє судове засідання

В апеляційному суді італійського міста Мілан почалося третє судове засідання з розгляду апеляції на вирок нацгвардійцю Віталію Марківу, якого засудили до 24 років позбавлення волі за, начебто, причетність до загибелі італійського фотокореспондента Андреа Роккеллі.

На цьому засіданні суд має почути висновки дослідження щодо висловлювань Марківа про трагедію, коли він уже перебував у в'язниці. Як повідомляв Укрінформ, сторона обвинувачення намагається долучити до матеріалів справи вирвану з контексту фразу «вбили журналіста», записану під час прослуховування Марківа у в'язниці, яку обвинувачення намагається інтерпретувати як «я вбив». Суд задовольнив клопотання прокурора провести дослідження щодо начебто висловлювань Марківа під час розмови зі співкамерником у липні 2017 року. Тож було призначено нову експертизу та повний переклад аудіо, тобто всієї розмови, щоб зрозуміти контекст, а не лише одну фразу, як просив прокурор. Переклад має зробити перекладач, уповноважений апеляційним судом Мілана.

Нагадаємо, нацгвардійця Марківа було затримано в Італії влітку 2017 року за обвинуваченням у, нібито, причетності до загибелі італійського фотокореспондента Андреа Роккеллі та його перекладача росіянина Андрія Миронова в травні 2014 року у районі Слов'янська Донецької області. Дванадцятим липня 2019 року суд м. Павія засудив українця до 24 років позбавлення волі.

«Перлина Троєщини» виявилася фальшивою

Минулого місяця сталася подія, яка змусила ще раз пригадати резонансну справу будівельної корпорації «Укобуд», що, розвалившись, лишила по собі сорок недобудованих багатопверхівок з їх п'ятнадцятьма тисячами знедолених мешканців. А 21 вересня Деснянський районний суд Києва засудив до п'яти років умовного позбавлення волі 66-річного Валерія Гошуренка, який, будучи генеральним директором однієї з її компаній під назвою ТОВ «Континентбуд», займався зведенням і реалізацією квартир у житловому комплексі «Перлина Троєщини».

Юрій КОТНЮК,
ЮВУ

Схема будівельної «піраміди»

Злочинна діяльність «Укогруп» широко висвітлювалася в засобах масової інформації, в тому числі й у нашій газеті, тож лише стисло нагадаємо, що це була за афера. Керівником цієї корпорації був виходець із Запоріжжя Анатолій Войцехівський. Як для багатьох інших будівельних фірм для неї було нормою самовільне захоплення землі й будівництво житла без дозволу відповідних органів. Зрештою, ні для кого не секрет, що більшість столичних забудовників починають із того, що огороджують ділянку землі й вішають оголошення про продаж квартир ще не зведеного будинку, а вже потім, отримавши перші гроші, заливають фундамент й паралельно та поетапно оформлюють офіційні дозволи на користування землею й ведення житлового будівництва.

Але для «Укогруп» особливою фішкою було приваблення клієнтів штучно заниженими цінами: люди, радіючи, що їм неабияк пощастило, спішили нести гроші, а потім виявлялося, що треба доплатити певну суму грошей за підключення зведеного будинку до систем електро-, газо-, водопостачання та водовідведення, тож у кінцевому підсумку виявлялося, що заплатити треба не менше, ніж в інших забудовників, які відразу пропонували вищу, але відносно чесну ціну. Ще одним способом махінації був продаж однієї квартири двом різним покупцям. Один із них потім виявлявся зайвим, але йому пропонували зачекати й через деякий час отримати іншу квартиру, можливо в іншому будинку чи навіть в іншому, набагато менш зручному для клієнта районі.

Період найбільшої активності «Укогруп» припав на 2011—2016 роки. Звичайно, для того, аби безкарно здійснювати подібні оборудки, необхідно було мати міцний «дах» у вищих ешелонах влади. За даними журналістів-розслідувачів, для Войцехівського таким «дахом» був колишній Генеральний прокурор України Віктор Пшонка

й низка наблизених до нього осіб з числа працівників керівної ланки органів прокуратури. Внаслідок цього всі скарги й заяви від органів місцевої влади та невдоволених громадян акуратно підшивалися до матеріалів відкритих по них кримінальних проваджень і лежали мертвим грузом. Як це не дивно, але після зміни влади Войцехівський зберіг свої позиції, з чого можна зробити висновок про те, що нове керівництво Генеральної прокуратури успадкувало схеми, залишені попередниками.

Рушійною силою краху корпорації стали її конкуренти

Проте невдовзі в «Укогруп» з'явився сильний і небезпечний ворог. Ним став голова Київської міської державної адміністрації Віталій Кличко, за яким стояла низка потужних будівельних корпорацій, невдоволених тим, що Войцехівський своєю недобросовісною конкуренцією на ринку житла перебиває їм клієнтів. Попри те, що столичний мер не мав у своєму розпорядженні ні міліції, ні прокуратури, він зайшов слабке місце, по якому можна бити й дуже боляче. Для завершення зведення вже початих будинків «укогрупівцям» необхідно було залучити все нові й нові кошти, які вони могли отримати тільки шляхом огороження парканами нових ділянок землі та вивішування оголошень про продаж ще не збудованих квартир. А міська влада силами бульдозерів підпорядкованих їй комунальних підприємств раз за разом зносила ці паркани заодно з оголошеннями.

Через рік такого протистояння у Войцехівського, судячи з усього, вже не стало вистачати коштів на підтримання «дружніх стосунків» з правоохоронними органами, тож його піраміда почала валитися. Так, за клопотаннями слідчого Головного слідчого управління Національної поліції, погодженими прокурором ГПУ, Печерський районний суд Києва низкою ухвал, постановлених 18 квітня 2016 року, наклав арешт на кілька десятків найпроблемніших недобудів «Уко-

груп». Самого ж Войцехівського було затримано в липні 2016 року, але дуже швидко звільнено під заставу в 14 млн грн. Віталій Кличко нарікав, що це смішна сума, порівняно зі збитками від його оборудки, яка обчислюється сотнями, якщо не мільярдами гривень, але Генеральна прокуратура устами свого прес-секретаря Лариси Сарган відповіла, що підозрюваний, мовляв, успішно співпрацює зі слідством.

У ході розслідування Войцехівському та ще двом його спілникам було пред'явлене обвинувачення за трьома статтями Кримінального кодексу України: 191 (Заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовим становищем), 197-1 (Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво) і 366 (Службове підроблення). Окрім цього одному лише Войцехівському було повідомлено про підозру в ухиленні від сплати податків (ст. 212 ККУ). Найтяжчою із цього кримінального «букету» була, звичайно, стаття 191: зловмисникам закидалося те, що вони в 2012—2013 роках взяли з чотирьох осіб 266 тисяч доларів США, пообіцявши за це передати їм п'ять квартир у житловому комплексі «Перлина Троєщи-

НПУ до Деснянського районного суду Києва в грудні того ж 2016 року, але вже 25 січня 2017 р. цей суд, задовольнивши клопотання адвокатів обвинувачених, повернув його прокурору через, нібито, численні недоліки. Правда, в квітні того ж року ця ухвала була скасована Апеляційним судом Києва, але розгляд справи суттєво затягнувся. Він не завершений і досі — на 2 листопада цього року в Деснянському райсуді Києва призначено лише підготовче засідання з розгляду даного кримінального провадження. Але ще в першій половині 2018 року, аби заспокоїти розлючену діями влади громадськість і видати на гора хоч якийсь результат, прокуратура ризикнула провести невеличку показуху: із загальної справи були виділені в окреме провадження матеріали по одному з трьох обвинувачених — Валерію Гошуренку, який погодився укласти з прокурором угоду про визнання винуватості.

Перший млинець — нанівець

Така угода була укладена 1 червня 2018 року. З боку сторони обвинувачення її підписав прокурор Генеральної прокуратури України Олександр Нови-

засудження. Справа в тому, що в мотувальній частині навіть того обвинувального вироку, яким лише затверджено угоду про визнання винуватості, має бути описано, де, коли й за яких обставин обвинувачений вчинив свої злочини. В даному випадку В. Гошуренко діяв спільно з іншими співучасниками, яких не можна не назвати. Проте сторона обвинувачення знайшла хитрий вихід із цієї ситуації: імена А. Войцехівського та іншого його спілника в тексті угоди названі не були, а замість прізвищ були вжиті слова «Організатор» і «Куратор». Таким чином, у вироку було докладно описано, які саме злочини вчинили ці анонімні «Організатор» і «Куратор», але, на думку А. Войцехівського, судячи з назв посад, які обіймав «Організатор», дуже легко ідентифікувати самого Войцехівського, якого суд першої інстанції назвав винним у вчиненні злочинів ще до ухвалення йому обвинувального вироку. Родзинка ж ситуації полягала в тому, що та ж сама колегія суддів Деснянського райсуду, яка затвердила угоду, розглядала й справу за обвинуваченням самого А. Войцехівського. Тож судді, констатуючи в тексті вироку доведеність вини обвинуваченого Гошуренка та інших осіб, включаючи безіменного «Організатора», уже повністю визначилися з винуватістю й співучасників, а отже, слухання справи, в разі набрання вироком законної сили, буде носити, по суті, формальний характер.

Наведені аргументи здалися суддям Київського апеляційного суду слушними, тож вони вирішили вирок скасувати, а кримінальне провадження направити назад до Деснянського райсуду для проведення судового провадження в загальному порядку, тобто без оцих фокусів з угодами про визнання винуватості. Прокурор О. Новіков намагався оскаржити цей вердикт АСК у наступній інстанції, але Верховний Суд відмовив йому у відкритті касаційного провадження, мотивуючи це тим, що таке рішення апеляційного суду не перешкоджає подальшому кримінальному провадженню, а отже, не підлягає оскарженню.

І ось майже через рік, а саме 21 вересня 2020 р., вже інша колегія суддів того ж самого Деснянського райсуду ухвалила новий обвинувальний вирок Валерію Гошуренку. Мотивувальна частина майже слово в слово повторює мотивувальну частину попереднього вироку, але оскільки його ухвалено в загальному порядку, а не внаслідок затвердження угоди про визнання винуватості, він уже тягне за собою дещо інші правові наслідки. А засудили його до тих самих п'яти років позбавлення волі умовно тільки вже з трошки меншим іспитовим строком — два роки, замість трьох.

ни», що на вулиці Закревського в Києві, проте ні квартир не передали, ні грошей не повернули. Схоже на те, що підозрювані не планували заздальгідь відверте шахрайство, просто внаслідок розвалу піраміди не встигли розрахуватися саме з цими людьми. Що ж стосується статті 197-1, то тут у ролі потерпілого виступила Київська міська рада, яка оцінила заподіяні їй збитку в 235 тисяч гривень, з яких 193 тис. грн — втрати від використання земельної ділянки не за цільовим призначенням, і 42 тисячі — від зняття поверхневого шару ґрунту.

Проте співробітництво, яким хвалилася пані Сарган, виявилася не дуже успішним, принаймні, для органів прокуратури. Так, обвинувальний акт було направлено з Головного слідчого управління

Ініціатором цього став А. Войцехівський, який подав апеляційну скаргу, де написав, що цим вироком було порушено принцип презумпції невинуватості, а самого скажника названо винним у вчиненні злочинів ще до його офіційного

Методика розрахунку інфляційної складової у боргових зобов'язаннях

Формула розрахунку та порядок нарахування «інфляційних втрат» на суму несвоєчасно сплаченого грошового зобов'язання.

Євген МОРОЗОВ,
адвокат

Двадцять п'ятого серпня цього року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного господарського суду в рамках справ № 924/534/19 (ЄДРСРУ № 91142796), № 920/710/19 (ЄДРСРУ № 91142777), від 20 серпня 2020 року у справі № 904/3546/19 (ЄДРСРУ № 91092205) досліджував питання щодо формули розрахунку та порядку нарахування «інфляційних втрат» на суму несвоєчасно сплаченого грошового зобов'язання.

При визначенні інфляційних втрат у зв'язку з простроченням боржником виконання грошового зобов'язання до цивільних відносин, за аналогією закону, підлягають застосуванню норми Закону України «Про індексацію грошових доходів населення» та приписи Порядку проведення індексації грошових доходів населення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1078 від 17.07.2003 р., і Методика розрахунку базового індексу споживчих цін, затверджена наказом Державного комітету статистики України № 265 від 27.07.2007 року. Порядок індексації грошових коштів для цілей застосування статті 625 ЦК України визначається із застосуванням індексу споживчих цін (індексу інфляції) за офіційними даними Державного комітету статистики України у відповідний місяць прострочення боржника як результат множення грошового доходу на величину приросту споживчих цін за певний період, поділену на 100 відсотків (абзац п'ятий пункту 4 постанови Кабінету Міністрів України № 1078).

Статтею 625 ЦК України передбачено розрахунок індексу інфляції не за окремі інтервали часу, а в цілому за весь період прострочення, і якщо індекс інфляції в окремі періоди є меншим за одиницю та має при цьому економічну характеристику – «дефляція», то це не змінює його правової природи й не може мати наслідком пропуску такого місяця, оскільки протилежне зруйнує послідовність математичного ланцюга розрахунків, визначену Порядком проведення індексації грошових доходів населення.

У кредитора, згідно з частиною вказаної другою статті ЦК України, є право вимоги до боржника щодо сплати інфляційних втрат за період прострочення в оплаті основного боргу. Водночас, якщо боржник після нарахування йому інфляційних втрат за відповідний місяць допустив подальше прострочення в оплаті основного боргу, то кредитор, виходячи з того, що зобов'язання зі сплати інфляційних втрат, яке виникло в силу закону, є грошовим, вправі нарахувати боржнику інфляційні втрати на суму основного боргу, збільшену на індекс інфляції за попередній місяць прострочення (пункт 23 постанови Верховного Суду від 26.06.2020 р. у справі № 905/21/19).

Об'єднана палата Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду відступила від висновків касаційного суду в постанові від 21.05.2019 р. у справі № 916/2889/13 та від 14.01.2020 р. у справі № 924/532/19 про можливість розрахунку інфляційних збитків за поточний період без урахування ін-

фляційної складової основного боргу за попередній місяць, оскільки це порушує принципи індексації доходів населення, визначені Законом «Про індексацію грошових доходів населення», Порядком проведення індексації грошових доходів населення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.07.2003 року № 1078 та Методикою розрахунку базового індексу споживчих цін, затвердженого наказом Державного комітету статистики України від 27.07.2007 р. № 265, з дотриманням певної математичної послідовності розрахунку, закладеної в цих нормативних актах.

Згідно з частиною 1 ст. 36 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» Верховний Суд є найвищим судом у системі судоустрою України, який забезпечує сталість та єдність судової практики в порядку та спосіб, визначені процесуальним законом. За приписами частин 5, 6 статті 13 цього закону висновки щодо застосування норм права, викладені в постанові ВС, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права. Висновки щодо застосування норм права, викладені в постанові Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права.

Встановлення компетентним органом (Кабінетом Міністрів України) механізму перемноження індексів інфляції за певний період для обрахування інфляційних збитків означає, що «вартість грошей з індексом інфляції за попередній період» є визначальною при індексації грошової суми за кожний наступний період. У математиці це називається «послідовність, утворена за певною закономірністю».

Варто зазначити, що судовій практиці часто виникають проблеми із застосуванням механізму розрахунку інфляційних збитків у випадку часткового помісячного погашення суми основного боргу.

Важливо. З огляду на таке касаційний суд вважає за доцільне роз'яснити, що при зменшенні суми боргу в конкретному місяці «А» на певну суму (до прикладу 100 грн) до уваги береться сума боргу на початок розрахункового періоду «Х», помножена на індекс інфляції в цьому місяці (для прикладу «i-1»), і від зазначеного добутку необхідно відняти суму погашення (100 грн). Отже, у математичному викладі це можна відобразити такою формулою: «Х» * «i-1» – 100 грн. = «ЗБ», де «Х» – залишок боргу на початок розрахункового періоду, «i-1» – офіційно встановлений індекс інфляції в розрахунковому місяці та 100 гривень – умовна сума погашення боргу в цьому місяці, а «ЗБ» – залишок основного боргу з інфляційною складовою за цей місяць (вартість грошей з урахуванням інфляції в цьому місяці та часткового погашення боргу в цьому ж місяці).

А за наступний місяць базовою сумою для розрахунку індексу інфляції буде залишок боргу разом з інфляційною складовою за попередній місяць («ЗБ» відповідно до наведеної формули), який множить на індекс інфляції за цей місяць, і від зазначеного добутку має відніматися сума погашення боржником своєї заборгованості в поточному місяці (якщо таке погашення відбувалося).

У випадку, якщо погашення боргу не відбувалося декілька місяців підряд, то залишок основного боргу з інфляційною складовою за перший розрахунковий місяць такого періоду («ЗБ») множить послідовно на індекси інфляції за весь період, протягом якого не відбувалося погашення боргу, та ділиться на 100%.

Для відокремлення інфляційних збитків за певний період від основної заборгованості з остаточного розрахунку основного боргу з інфляційною складовою, проведеного із застосуванням вказаної послідовності, необхідно відняти основний борг, який залишився непогашеним на кінець розрахункового періоду.

Суд зазначає, що такий спосіб розрахунку інфляції за статтею 625 ЦК України з точки зору математичного підходу не є єдиним, але вбачається найбільш простим для застосування юристами.

Висновок

Отже, при зменшенні суми боргу внаслідок часткового виконання зобов'язання боржником, сума погашення має відніматися не від суми основного боргу, який існував на початок розрахункового місяця, а від суми основного боргу, помноженої на індекс інфляції в цьому місяці (фактичної вартості грошей на кінець розрахункового місяця з урахуванням інфляційних процесів). А подальший розрахунок інфляційних збитків здійснюється з урахуванням саме проіндексованого залишку основного боргу за попередній місяць у тій же послідовності (шляхом перемноження на індекс інфляції за наступний місяць та віднімання конкретної суми погашення боргу в новому розрахунковому місяці). Вказана правова позиція викладена в постанові Верховного Суду у складі об'єднаної палати Касаційного господарського суду від 26.06.2020 р. у справі № 905/21/19.

P.S. Відповідно до ч. 1 ст. 233 ГК України в разі, якщо належні до сплати штрафні санкції надмірно великі порівняно зі збитками кредитора, суд має право зменшити розмір санкцій. При цьому повинно бути взято до уваги: ступінь виконання зобов'язання боржником; майновий стан сторін, які беруть участь у зобов'язанні; не лише майнові, але й інші інтереси сторін, що заслуговують на увагу.

Частиною 3 ст. 551 ЦК України встановлено, що розмір неустойки може бути зменшений за рішенням суду, якщо він значно перевищує розмір збитків, та за наявності інших обставин, які мають істотне значення. Положення ч. 3 ст. 551 ЦК України дає право суду зменшити розмір неустойки за умови, що її розмір значно перевищує розмір збитків (до такого висновку дійшла Велика Палата Верховного Суду в постанові від 12.12.2018 р. у справі № 703/1181/16-ц).

Мін'юст уніфікує критерії визначення відповідальності за реєстраційні порушення

Існуючі процедури і механізми контролю у сфері державної реєстрації потребують удосконалення, про що говорилося неодноразово. Заходи реагування на порушення законодавства в сфері державної реєстрації мають бути адекватними, а санкції – співмірними характеру порушень. На цьому акцентувала увагу й заступниця міністра юстиції з питань державної реєстрації Ольга Оніщук.

«Критерії, за якими визначається ступінь відповідальності за реєстраційні порушення, мають бути чіткими, зрозумілими і прозорими. Для суб'єктів державної реєстрації надзвичайно важливо, аби рішення контролюючого органу були цілком прогнозованими та об'єктивними», – говорить Ольга Оніщук. З огляду на це наразі триває напрацювання комплексних змін до Порядку здійснення Міністерством юстиції контролю за діяльністю у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень і державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 грудня 2016 року № 990.

Зокрема, за словами заступниці очільника Мін'юсту, планується уніфікувати види порушень у двох основних напрямках державної реєстрації – нерухомості і бізнесу, визначивши приблизний перелік одноразових грубих і неодноразових істотних порушень законодавства, що регулює питання державної реєстрації речових прав на нерухоме майно, а також юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. «Такі зміни мають покласти край будь-яким сумнівам у неупередженості під час проведення спеціальних перевірок діяльності державних реєстраторів у реєстрах, а також наріканням на широкі дискреційні повноваження Мін'юсту в частині визначення ступеня відповідальності за порушення у сфері державної реєстрації», – додала Ольга Оніщук.

Так, на думку заступниці міністра, якщо реєстраційні порушення були допущені, наприклад, через збої в роботі державних та єдиних реєстрів – це не може стати підставою для притягнення реєстраторів до відповідальності. «В питанні ж притягнення до відповідальності суб'єктів державної реєстрації, які допускають очевидні, грубі порушення законодавства, не повинно бути жодних компромісів. Якщо реєстратор здійснив незаконні реєстраційні дії, він має понести справедливе покарання», – резюмувала заступниця очільника Мін'юсту.

Українців звільнили від пенсійного збору при купівлі житла вперше

Три тижні тому Кабмін ухвалив рішення про звільнення українців від сплати пенсійного збору під час першої купівлі житла. Відповідне рішення було ухвалено на засіданні КМУ 23 вересня.

«Цим рішенням уряд визначає порядок звільнення від сплати пенсійного збору громадян, які купують житло вперше або знаходяться в черзі на отримання житла», — заявив на засіданні уряду прем'єр Денис Шмигаль.

Як відомо, зараз пенсійний збір при купівлі житла становить 1% від вартості квартири або будинку. «Якщо ж пенсійний збір не сплатити, нотаріус просто відмовиться завіряти відповідний договір купівлі-продажу. У той же час, Законом України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» та Порядком № 1740, встановлено, що всі громадяни є платниками збору на обов'язкове державне пенсійне страхування за винятком тих, які здійснюють операції з купівлі житла вперше.

Додамо, що раніше українці, які купували житло вперше, могли повернути пенсійний збір лише через суд».

Власники «евроблях» зможуть не платити за їх розмитнення

Українцям у найближчому майбутньому можуть стати доступні автомашины за цінами, порівнянними з країнами Євросоюзу. Відповідна можливість передбачена законопроектом, розробленим депутатами з партії «Слуга народу».

У документі йдеться про скасування акцизу та інших витрат при розмитненні деяких транспортних засобів. Крім того, пропонується визначити пільгові категорії громадян, які зможуть придбати машину за меншою ціною. Власникам «евроблях» це може допомогти перевести їх авто в законну площину.

Від акцизного збору планують звільнити тих, хто ввіз в країну авто, але не зареєстрував його до 1 вересня поточного року. При дотриманні ряду умов вони зможуть не платити акциз, податок на додану вартість і збір до Пенсійного фонду. Але поширюватися це буде тільки на тих, у кого автомобіль ввезений в Україну до 01.09.2020 р., вік авто не перевищує 28 років, а ціна складає не більше 500 тисяч гривень (100 мінімальних зарплат). Крім цього, згідно із законопроектом, протягом п'яти років без сплати акцизного збору можна розмитнити не більше одного транспортного засобу. Аналогічні умови поширюватимуться на спецтранспорт, автомашины для соціальних організацій, силових структур тощо.

Ви не сплатили штраф, авто в розшуку й ви навіть про це не знаєте. Що робити?

В Україні відсутня ефективна система інформування порушників правил дорожнього руху про невчасну сплату штрафів. Які ризики це створює для громадян та яких збитків зазнає держава?

Всеволод НЕКРАСОВ, ЕП

На сьогодні порушники правил дорожнього руху (ПДР) заборгували майже 638 млн грн. Звісно, стосовно всіх, хто невчасно сплатив штрафи, відкриті виконавчі провадження, але через відсутність ефективної системи їх сповіщення рівень погашення заборгованості становить лише 6 відсотків. Між тим, водіям, проти яких відкриті виконавчі провадження, держава може в будь-який момент заблокувати банківські рахунки, заборонити виїзд за кордон або навіть конфіскувати автомобіль. З такими санкціями щомісяця стикаються близько 2 тисячі користувачів сервісу «Штрафи UA».

Чому тисячі людей навіть не здогадуються, що проти них відкриті виконавчі провадження? Наскільки складно його закрити й скільки часу це вимагає? Що повинно зробити Міністерство юстиції, аби держава отримала сотні мільйонів гривень від порушників ПДР? На ці та інші запитання відповідають директор сервісу «Штрафи UA» Денис Дмитров та журналіст ЕП, який на власному досвіді переконався в неефективності взаємодії держави з водіями.

У чому проблема?

Статистика свідчить про низький рівень сплати порушниками ПДР прострочених штрафів. Із 336 тисяч відкритих відповідних виконавчих проваджень до 18 серпня закрито лише 45 тис., або 13% від усіх справ з початку 2020 року.

Така статистика є наслідком складної процедури сплати заборгованостей порушниками. «Водії, які мають смартфон з додатком для сплати штрафів ПДР, можуть дізнатися про відкриття виконавчого провадження, але це тільки інформація про наявність боргу без суми, типу штрафу, реквізитів. Щоб дізнатися більше, потрібно шукати місцеве відділення виконавчої служби, іти в установу та шукати в базі свою справу, іти в банк для сплати, а потім відмічати погашення в інспектора», — розповідає Денис Дмитров.

Скільки днів дається на сплату штрафу за порушення ПДР:

- штрафи за порушення ПДР, які накладають патрульні на місці, — 15 діб;
- штрафи за порушення правил паркування, які можуть накладати інспектори з паркування і патрульні, — 30 діб.

— штрафи за порушення ПДР, зафіксовані засобами автоматичної фіксації, — 30 діб.

Сума їх може бути вдвічі меншою, якщо порушник сплатив штраф протягом перших десяти днів з дати оформлення протоколу. Мова йде про штрафи, накладені за фотофіксацією, або за паркування (для автоматичних штрафів).

Під час дії карантину ця процедура ускладнилася. Більшість водіїв не користуються сервісами, а тому сплачують штрафи ПДР у відділеннях банків, які через карантин працюють з обмеженнями. Крім того, з технічних причин або через людський чинник іноді «проскакують» помилки. У людини виникає борг, дізнатися про наявність якого можна лише тоді, коли вже накладений арешт на карткові рахунки або застосовані інші санкції.

Які санкції накладає Державна виконавча служба до осіб, які вчасно не сплатили штраф за порушення ПДР? Це: арешт банківських рахунків; арешт транспортного засобу та заборона на виїзд за кордон.

Як це працює: власний досвід

Восьмого жовтня 2019 року на одній із вулиць Києва автора цього матеріалу зупинили працівники патрульної поліції й склали протокол про адмінпорушення (порушення ПДР). Оскільки правоохоронці не навели жодних доказів вчиненого, на їх думку, правопорушення, автор вирішив оскаржити санкцію в судовому порядку. Відповідна позовна заява за допомогою електронно-цифрового підпису через особистий кабінет «Електронного суду» була подана у встановлені законодавством строки — десять днів. Через півроку, в березні 2020 р., автор поштою отримав письмову копію ухвали Подільського районного суду. В ній було сказано, що Вища рада правосуддя 28 лютого 2020 року скасувала створення «Електронного суду», тому суд запропонував протягом десяти днів з дати винесення ухвали — 14 жовтня 2019 року — подати скаргу в письмовому вигляді.

Зрозуміло, що всі строки для оскарження минули, тому 12 березня 2020 року вказану в постанові суму, — 255 грн, — було сплачено.

Утім, було запізно. Наступного місяця Дарницький відділ виконавчої служби письмово повідомив автору про те, що в рамках відкритого виконавчого провадження постановами від 5 лютого 2020 року накладено арешт на його банківські рахунки в Приватбанку, «Райффайзен банку аваль», Ощадбанку та «Універсал банку». У половині з цих установ автор не мав рахунків.

Як виявилось, рахунки в згаданих банках не були заблоковані. Виконавці навіть не повідомили фінансовим установам про це. А в постанові про відкриття виконавчого провадження був вказаний номер мобільного телефону державного виконавця. Саме ця інформація й спростила закриття провадження. Під час розмови державний виконавець вказала точний розмір суми, яку потрібно доплатити для закриття провадження з урахуванням сплачених 255 грн. Вона також пояснила, як через Єдиний реєстр боржників знайти необхідні реквізити для сплати боргу.

Через інтернет-сервіс UAPAY 21 квітня 2020 року автор сплатив додаткові 589,38 грн, а ще за два дні виконавець винесла постанову про закінчення провадження. Відповідна відмітка й сама постанова з'явилися в реєстрі боржників.

Цей кейс доводить, що інформування громадян про рішення суду й постанови виконавчої служби через паперову пошту неефективне і порушує фундаментальне право громадянина на юридичний захист.

Як Мін'юст може вирішити проблему?

Вирішити проблему несвоєчасного інформування про відкриття виконавчого провадження й погашення провадження в режимі онлайн має Міністерство юстиції. Чинники повинні так удосконалити базу даних виконавчої служби, щоб будь-який зовнішній сервіс (банк, сторонній розробник, платіжний сервіс) міг підключитися до API цієї бази і в режимі онлайн отримати інформацію про тип виконавчого провадження, структуру його суми, банківські реквізити для сплати боргу й підстави для винесення провадження, щоб зовнішній сервіс міг отримати підтвердження, що дане провадження відкрите саме за цим штрафом. Крім того, Міністерство юстиції повинне створити для бази даних виконавчої служби додатковий інформаційний модуль, який фіксуватиме сплату боргу й автоматично в режимі реального часу повідомлятиме банкам і підрозділам, які конфіскують транспортні засоби, про зняття арешту з рахунків та транспортних засобів.

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

- ♦ Віктор КОВАЛЬСЬКИЙ, шеф-редактор газети «Юридичний вісник України»;
- ♦ Олексій БАГАНЕЦЬ, державний радник юстиції 2 класу, заслужений юрист України;
- ♦ Сергій ДЕМСЬКИЙ, заступник головного редактора газети «Голос України»;
- ♦ Валерій ЄВДОКИМОВ, Почесний голова Союзу юристів України;
- ♦ Олег ЗАЙЧУК, академік НАПрНУ;
- ♦ Олександр КОПИЛЕНКО, народний депутат України, академік НАН України;
- ♦ Василь МАЛЯРЕНКО, Голова Верховного Суду України у відставці;
- ♦ Микола МЕЛЬНИК, суддя Конституційного Суду України;
- ♦ Ганна БУЯДЖИ, державний секретар Міністерства юстиції України, кандидат юридичних наук;
- ♦ Микола ОНИЩУК, ректор Національної школи суддів України, доктор юридичних наук;
- ♦ Олександр ПЕТРИШИН, президент Національної академії правових наук України;
- ♦ Євген СТРЕЛЬЦОВ, член-кореспондент НАПрНУ;
- ♦ Анжела СТРИЖЕВСЬКА, кандидат юридичних наук;
- ♦ Василь ТАЦІЙ, почесний президент Національної академії правових наук України;
- ♦ Юрій ШЕМШУЧЕНКО, директор Інституту держави і права НАН України імені В. М. Корецького.

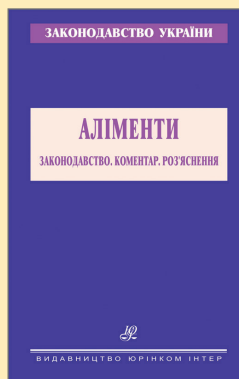
«ЮРИДИЧНИЙ ВІСНИК УКРАЇНИ» —

- загальнонаціональний правовий тижневик
- ♦ Редакція газети — колективний асоційований член Союзу юристів України
- ♦ Виходить з квітня 1995 року
- ♦ Засновник — ТОВ «Юрінком Інтер»
- ♦ Головний редактор Федір ІЛЛЮК
- ♦ Відповідальний секретар Оксана Ротаєнко (sana_88@ukr.net)
- ♦ Редактор відділу правових новин Тетяна Харенко (tanya2501.job@gmail.com)
- ♦ Юридичний оглядач Юрій Котнюк
- ♦ Юридичний оглядач Сергій Теньков
- ♦ Літературний редактор Леся Хомляк
- ♦ Комп'ютерна верстка Дмитро Богдан

“ЮРИНКОН ІНТЕР” ПРОПОНУЄ:

**Аліменти.
Законодавство.
Коментар.
Судова практика**

Аліменти.
Законодавство.
Коментар.
Судова практика.
Київ. Юрінком Інтер, 2020.
400 с.
ISBN 978-966-667-769-6

До збірки увійшли матеріали Сімейного кодексу України та науково-практичний коментар до нього. Дано роз'яснення причин, умов, видів та розв'язань аліментних відносин. Книга включає серію останніх судових рішень у аліментних справах, які розглядалися різними судовими інстанціями. Книга буде корисна усім фахівцям, що спеціалізуються у питаннях захисту прав дітей, розв'язання конфліктів у шлюбних та сімейних відносинах.

Приймаються замовлення.
E-mail: sales@yuricom.kiev.ua
Тел.: 095-491-3-491 **Вартість: 400 гривень**

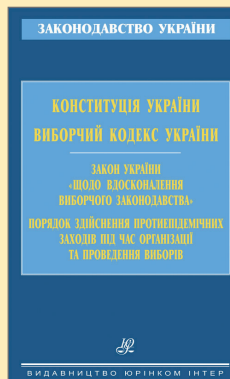
АКЦІЯ, ОГОЛОШЕНА ДО ДНЯ ЮРИСТА, ПРОДОВЖУЄТЬСЯ!

Видавництво «Юрінком Інтер» надає **ЗНИЖКУ** в розмірі **10%** на всі замовлення, здійснені через сайт <https://yuricom.com/> у період з **8 по 31 жовтня 2020 року!**

Знижка не розповсюджується на акційну продукцію видавництва.

**Конституція України.
Виборчий кодекс України.
Закон України «Щодо вдосконалення виборчого законодавства». Порядок здійснення протиепідемічних заходів під час організації та проведення виборів**

Конституція України.
Виборчий кодекс України.
Закон України «Щодо вдосконалення виборчого законодавства». Порядок здійснення проти-епідемічних заходів під час організації та проведення виборів.
Київ. Юрінком Інтер, 2020. 480 с.

ISBN 978-966-667-767-2

У книзі подані два фундаментальні законодавчі акти, що застосовуються у публічних заходах, зокрема, у виборчому процесі, вирішенні питань територіально-адміністративного устрою, підтримці виборчого реєстру, організації роботи виборчих комісій, порядок проведення голосування, підрахунку голосів тощо. Витяг із ЗУ «Щодо вдосконалення виборчого законодавства» розкриває питання щодо можливих порушень під час підготовки та проведення виборів та видів відповідальності за ці порушення. Також у книзі розміщена інформація про додаткові вимоги щодо протиепідемічних заходів під час організації та проведення виборів на період дії карантину у зв'язку з поширенням на території України COVID-19.

Акти звірені з відповідними актами бази даних «Законодавство України» на 15 вересня 2010 року.

Приймаються замовлення.
E-mail: sales@yuricom.kiev.ua
Тел.: 095-491-3-491

Вартість: 200 гривень

Мистецтво підкорює юриспруденцію

До Дня юриста Київська міська організація Союзу юристів України та редакція «Юридичного вісника України» оголосили конкурс «Мистецтво підкорює юриспруденцію», який триватиме з 8 жовтня по 1 січня 2021 року.

Участь у ньому зможуть взяти усі бажаючі юристи й не лише вони. Зображення своїх робіт в е-форматі надсилати на е-адресу: sana_88@ukr.net чи Uvu@yuricom.kiev.ua — редакція «Юридичного вісника України». За результатами конкурсу буде проведено виставку малюнків.

Переможця очікує приємний сюрприз.

Оргкомітет конкурсу

ПЕРЕДПЛАТА на 2021 р.

Видавництво «Юрінком Інтер» нагадує про те, що триває передплатна кампанія на 2021 рік на всі видання. Передплата здійснюється у всіх поштових відділеннях Укрпошти в Україні, а також безпосередньо у видавництві або онлайн на сайті yuricom.com.

Найменування (мовою оригіналу)	Періодичність	Мін. період передплати	Вартість	
			1 місяць	півріччя
21615 Юридичний вісник України (річна передплата)	1 раз на тижд.	1 рік	1450,00 (річна)	
33787 Юридичний вісник України	1 раз на тижд.	1 міс.	150,00	900,00
74052 Бюлетень законодавства і юридичної практики України	1 раз на міс.	1 міс.	160,00	960,00
95966 Вісник Державної судової адміністрації України	1 раз на 3 міс.	3 міс.	114,00	228,00
01757 Юридична Україна	1 раз на міс.	1 міс.	110,00	660,00
08440 Комплект юриста «Елітний»: Юридичний вісник України + Бюлетень законодавства і юридичної практики України + Юридична Україна	1 раз на міс. (газ – 1 раз на тижд., журн. – 1 раз на міс.)	1 міс.	389,00	2 334,00
95702 Комплект «Сучасне правосуддя»: Юридичний вісник України + Вісник Державної судової адміністрації	1 раз на 3 міс. (газ. – 1 раз на тижд., журн. – 1 раз 3 міс.)	3 міс.	360,00	720,00
22404 Комплект юриста «Загальний»: Юридичний вісник України + Бюлетень законодавства і юридичної практики України	1 раз на міс. (газ – 1 раз на тижд., журн. – 1 раз на міс.)	1 міс.	215,00	1 290,00
68479 Слово Національної школи суддів України	1 раз на 3 міс.	3 міс.	128,00	256,00
60846 Часопис українського судочинства	1 раз на 2 міс.	2 міс.	120,00	360,00
Електронні видання				
33787 Юридичний вісник України (електронний варіант)	1 раз на тижд.	1 міс.	70,00	420,00
Часопис українського судочинства	1 раз на 2 міс.	2 міс.	80,00	240,00
Слово Національної школи суддів України	1 раз на 3 міс.	3 міс.	80,00	160,00
Юридична Україна	1 раз на міс.	1 міс.	60,00	360,00
Юридичний вісник України (електронний варіант – річна передплата)	1 раз на тижд.	1 рік		760,00

3 приводу передплати звертайтеся за тел: 412-04-75; 095-491-3-491 uvu@yuricom.kiev.ua, pressa@yuricom.kiev.ua

Телефони: 050 280-98-88
411-69-08, 412-04-75
Факс: 413-81-44 (для «ЮВУ»)
Адреса редакції: 04209, Київ-209, вул. Героїв Дніпра, 316
www.yuvu.com.ua
E-mail: Uvu@yuricom.kiev.ua
golovred@yuricom.kiev.ua

- Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій
- Редакція веде листування з читачами тільки на сторінках газети
- Редакція зберігає за собою право редагувати, скорочувати надіслані матеріали та змінювати їхні назви

- Прохання до авторів: додавати до надісланих матеріалів особисте фото
- Номер набрано і зверстано у комп'ютерному центрі видавничої організації «Юрінком Інтер»

- Передрук матеріалів виключно з посиланням на «ЮВУ»
- Свідоцтво про реєстрацію КВ № 3066 від 16.02.98 року
- Передплата в усіх відділеннях зв'язку
- Передплатний індекс 21615

- Загальний місячний наклад – 40 000
- Друк: ТОВ «Прес Корпорейшн Лімітед» м. Вінниця, вул. Чехова, 12а
- Замовлення № 207628
- Підписано до друку 15. 10. 2020 р.
- 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

ISSN 1992-9277

9 1771992 1970886 41